

ტყეების მართვის დღევანდელი ვითარება და მისი გავლენა მოსახლეობაზე

საბოლოო ანგარიში

ივლისი, 2013

სარჩევი

1.	მოკლე ანოტაცია.....	4
2.	ძირითადი მიგნებები	5
2.1	ტყეების მდგომარეობის შეფასება	5
2.2	ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების ექსპლუატაცია	5
2.3	დასაქმება.....	6
2.4	ბიომრავალფეროვნება, ტყის მავნებლები და დაავადებები	6
2.5	ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების მართვა.....	7
2.6	სატყეო ფონდში არსებული წყლის რესურსების მართვა.....	7
2.7	ინფორმაცია ეკონომიკურ მდგომარეობაზე.....	8
2.8	ადგილობრივი ტყის რესურსებით სარგებლობის გამოკვლევა.....	10
2.8.1	შემა	10
2.8.2	სამასალე მერქანი	11
2.8.3	ტყეში მოპოვებული ველური საკვები ხილი / მცენარეები და სამკურნალო მცენარეები.....	12
2.8.4	ნადირობა.....	12
2.8.5	ტყეების კულტურულ–რეკრეაციული გამოყენება და ტურიზმი	12
2.8.6	ძოვება და სასოფლო–სამეურნეო დანიშნულების მიწების მართვა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე.....	13
2.9	პასუხისმგებლობის განაწილება	14
3.	კვლევის მიზნები და ამოცანები	15
4.	კვლევის მეთოდოლოგია	16
5.	შედეგები, ანალიზი და ინტერპრეტაცია.....	18
5.1	ტყეების მდგომარეობის შეფასება წლების მიხედვით.....	18
5.2	ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების ექსპლუატაცია	20
5.3	დასაქმება.....	27
5.4	ბიომრავალფეროვნება, ტყის მავნებლები და დაავადებები	30
5.5	ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების მართვა.....	32

5.6	სატყეო ფონდში არსებული წყლის რესურსების მართვა.....	35
5.7	ინფორმაცია ეკონომიკურ მდგომარეობაზე	39
5.8	ადგილობრივი ტყის რესურსებით სარგებლობის შეფასება	47
5.8.1	შეშა	47
5.8.2	სამასალე მერქანი	57
5.8.3	ტყეში მოპოვებული ველური ხილი/მცენარეები და სამკურნალო მცენარეები	62
5.8.4	ნადირობა.....	67
5.8.5	ტყეების კულტურულ–რეკრეაციული გამოყენება და ტურიზმი	71
5.8.6	ძოვება და სასოფლო–სამეურნეო დანიშნულების მიწების მართვა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე.....	77
5.9	პასუხისმგებლობის განაწილება	85

დანართები:

- დანართი №1. კითხვარი
- დანართი №2. როგორ შეაფასებდით თქვენი სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეების მდგომარეობას წლების მიხედვით (რეგიონის ჭრილში)

1. მოკლე ანოტაცია

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს პროექტის - „ტყის მდგრადი მართვა საქართველოში“ - ფარგლებში განხორციელებული კვლევის ანგარიშს. პროექტი ხორციელდება კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელის (CENN) მიერ ავსტრიის განვითარების სააგენტოს (ADA) ფინანსური მხარდაჭერით.

პროექტის ზოგადი მიზანია საქართველოში სატყეო სექტორის ეფექტიანი მართვის ხელშეწყობა სახელმწიფო სტრუქტურებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლების უნარ-შესაძლებლობების გაძლიერებაზე ორიენტირებული დიალოგის ინიცირებით.

პროექტის კონკრეტულ მიზნებს წარმოადგენს:

- ახალი სატყეო პოლიტიკის ჩამოყალიბებასა და განხორციელებაში ადგილობრივი თემებისა და ხელისუფლების ეფექტიანად მონაწილეობის მიზნით მათი უნარ-შესაძლებლობების გაძლიერება;
- ტყის მდგრადი მართვის საკითხებში სახელმწიფო სტრუქტურების უნარ-შესაძლებლობების გაძლიერება ავსტრია-საქართველოს შორის ინსტიტუციური თანამშრომლობის გაძლიერების საშუალებით;
- სატყეო სექტორის მართვის ახალი სისტემის შემუშავებისა და განხორციელების პროცესში სტრუქტურული დიალოგის ინიცირება და სტიმულირება.

პროექტის ფარგლებში განხორციელებული კვლევის - „ტყეების მართვის დღევანდელი ვითარება და მისი გავლენა მოსახლეობაზე“ - მიზანს წარმოადგენს ტყეების მართვასთან დაკავშირებული პრობლემების გამოკვეთა და ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტზე მათი ზეგავლენის შესწავლა. კერძოდ, უნდა დადგინდეს, რა მდგომარეობაშია არსებული ტყეები სამიზნე რეგიონებში, როგორ მიმდინარეობს ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების მართვა და სარგებლობა, როგორ არის განაწილებული უფლება-მოვალეობები ტყის მართვის სფეროში (ადგილობრივი თემების თვალთახედვით), როგორია მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და როგორ არის ის დაკავშირებული ადგილობრივი ტყის რესურსებით სარგებლობის პრაქტიკასთან.

განხორციელდა შერეული კვლევა, კითხვარი მოიცავდა როგორც თვისობრივ ნაწილს (ღია კითხვების სახით), ისე რაოდენობრივს. კვლევამ მოიცვა აჭარის, კახეთის, მცხეთა-მთიანეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის, სამეგრელო-ზემო სვანეთის, სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის 1,933-მდე სოფელი. გამოიკითხა ამდენივე რესპონდენტი.

კვლევა მიმდინარეობდა 2013 წლის მარტ-აპრილის პერიოდში.

კვლევის მიზნები, მეთოდოლოგია, შედეგების ანალიზი, ინტერპრეტაცია და ძირითადი მიგნებები წარმოდგენილია ქვემოთ, შესაბამის თავებში.

2. ძირითადი მიგნებები

2.1 ტყეების მდგომარეობის შეფასება

ადგილობრივი მოსახლეობის აზრით, ყველა სამიზნე რეგიონში ტყეების მდგომარეობის ცვლილების დინამიკა უარყოფითია და ის თანდათანობით უარესდება: ტყეების ადგილს ბუჩქნარი და ბარდი იკავებს, ტყეებიდან ქრება ადრე გავრცელებული ცხოველები, ინტენსიურად მიმდინარეობს სატყეო გზების დახრამვა, ფერდობების ჩამორეცხვა და დამეწყვრა, იზრდება ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი, სოფლებს ექმნებათ სასმელი წყლის პრობლემები.

ადგილობრივი მოსახლეობის აზრით, ტყეების მდგომარეობის გაუარესებამ შემდეგი პრობლემები წარმოშვა:

- აჭარის, მცხეთა-მთიანეთის, სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონები – სოფლის სიახლოვეს არსებული ისტორიული, კულტურული ან საკულტო დანიშნულების ტყეების დაზიანება;
- აჭარის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის, სამეგრელო-ზემო სვანეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონები – ბუნების ძეგლების დაზიანება;
- კახეთის რეგიონი – რეკრეაციული/დასასვენებელი ადგილების დაზიანება;
- კახეთის, მცხეთა-მთიანეთის, რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონები – სოფლის სიახლოვეს არსებული სუბალპური ტყეების დაზიანება;
- რაჭა-ლეჩხუმის, ქვემო სვანეთისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონები – ტყეებში და მიმდებარე ტერიტორიებზე ბუნებრივი კატასტროფების კერების წარმოქმნა.

2.2 ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების ექსპლუატაცია

გამოკითხული რესპონდენტების ინფორმაციით, მათი სოფლების მიმდებარედ არსებულ ტყეებში ხეტყის მოპოვებას მასშტაბური ხასიათი არა აქვს. ცალკე გამოსაყოფია კახეთი და მცხეთა-მთიანეთი, სადაც, სხვა რეგიონებთან შედარებით, მეტი რესპონდენტი საუბრობს ხეტყის მოპოვების მასშტაბურობაზე.

ხეტყის მოპოვების მასშტაბების შემცირების ძირითად მიზეზად მიჩნეულია სოფლების სიახლოვეს ადრე არსებული სახერხების დახურვა.

ყველა რეგიონში, გამოკითხულთა ინფორმაციით, ხეტყის მოპოვება ძირითადად ადგილობრივი საჭიროების დაკმაყოფილების მიზნით ხდება. ცალკე გამოსაყოფია მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი, სადაც, სხვა რეგიონებთან შედარებით, მეტი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ხეტყის მოპოვება ხდება როგორც ადგილობრივი საჭიროებისათვის, ისე სხვა დანიშნულებითაც. ადგილობრივი მოხმარების გარდა, ტყეების „სხვა დანიშნულებით“ გამოყენებაში მოსახლეობა უმეტესად სახელმწიფო პროგრამებს გულისხმობს და ძირითადად ასახელებს ისეთ სახელმწიფო

პროგრამებს, როგორებიცაა, მაგ., სახელმწიფო დაწესებულებებისა და დევენილების შემთხვევაში უზრუნველყოფა.

მოსახლეობა მიუთითებს ტყეებზე ხელმისაწვდომობისა და ხეტყის ექსპლუატაციის შემცირების ფაქტებზე და ხშირ შემთხვევაში ამის მიზეზად სწორედ ტყეების დეგრადაციას ასახელებს.

მიუხედავად იმისა, რომ, რესპონდენტთა უმრავლესობის ინფორმაციით, ყველა რეგიონში ადგილობრივ მოსახლეობას გამოაქვს ტყიდან მერქნული რესურსები, გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი აღნიშნავს, რომ ტყიდან მერქნული რესურსის გამოტანას ვერ ახერხებენ. ეს ფაქტი განსაკუთრებით ნათლად იკვეთება კახეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში.

იმ მსხვილი კომპანიების შესახებ, რომლებიც სამიზნე რეგიონებში ადგილობრივი ხეტყის მოპოვებას ეწევიან, მხოლოდ კახეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის მოსახლეობის მცირე ნაწილი¹ ინფორმირებული.

გამოკითხულთა უმრავლესობა აღნიშნავს ხეტყის მოპოვების პერიოდში ტყის ცალკეულ უბნებზე ლიცენზიანტის მხრიდან გარკვეულ შეზღუდვებზე. ასევე საუბრობენ გარკვეული სახის კონფლიქტზე ლიცენზიანტსა და მოსახლეობას შორის. კონფლიქტურ სიტუაციებზე განსაკუთრებული აქცენტი კახეთში, რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში კეთდება.

2.3 დასაქმება

გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილის ინფორმაციით, სამიზნე რეგიონებში მოსახლეობა თვითდასაქმებულია ტყეში (ეს ტენდენცია განსაკუთრებით იკვეთება კახეთის რეგიონში). ტყეში თვითდასაქმების სახეებს შორის გამოყოფენ ძირითადად საშემე მერქნის მოპოვებას. იმ კომპანიებში, რომლებიც სამიზნე რეგიონებში ეწევიან ხეტყის მოპოვებას, არ არიან დასაქმებული ადგილობრივები.

2.4 ბიომრავალფეროვნება, ტყის მავნებლები და დაავადებები

გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი აღნიშნავს ტყეებში წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობების ჭრის ფაქტებს; ეს ტენდენცია, სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო კახეთსა და მცხეთა-მთიანეთშია გამოკვეთილი.

განსხვავებული სურათი გვაქვს რეგიონების მიხედვით ტყეებში სხვადასხვა დაავადების არსებობასა და მათგან მიყენებულ ზარალთან დაკავშირებით. რესპონდენტები ამ საკითხებზე ყველაზე მეტად აჭარის რეგიონში ლაპარაკობენ. ისინი აგრეთვე აღნიშნავენ სახეობებს, რომლებიც გაქრა, ან გაქრობის საფრთხის წინაშე იმყოფება.

¹ რაც ლოგიკურია, რადგან ლიცენზირებული ტყეები დასახლებული პუნქტებიდან დაშორებულია. სოფლების ის რაოდენობა კი, რომელიც ასეთ ტყეებს ესაზღვრება, საერთო მაჩვენებლებს ვერ გაზრდის.

გამოკითხული რესპონდენტების უმრავლესობის ინფორმაციით, არც ერთ რეგიონში არ ხდება ტყეებში უცხო სახეობების მიერ ადგილობრივი სახეობების ჩანაცვლება.

2.5 ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების მართვა

გამოკითხულთა ინფორმაციით, სამიზნე რეგიონების სოფლებში არ არის შემორჩენილი ტყეების ტრადიციული მართვის პრაქტიკა. ცალკე აღსანიშნავია აჭარა და სამეგრელო–ზემო სვანეთი, სადაც, სხვა რეგიონებთან შედარებით, მეტი რესპონდენტი საუბრობს ტყეების მართვის ასეთ პრაქტიკაზე. რესპონდენტები, რომლებიც ლაპარაკობენ სოფლებში შემორჩენილი ტყეების ტრადიციული მართვის პრაქტიკაზე, ძირითადად, ტყის საგვარეულო მართვის ფორმას ასახელებენ.

რესპონდენტების უმრავლესობა ყველა რეგიონში აღნიშნავს აგრეთვე სოფელში ან მის სიახლოვეს სათემო/კომუნალური ტყეების არსებობის ფაქტს.

2.6 სატყეო ფონდში არსებული წყლის რესურსების მართვა

რესპონდენტების გარკვეული ნაწილი აღნიშნავს სოფლების სიახლოვეს ტყეებში არსებული ზედაპირული წყლის ობიექტებზე გარკვეული სახის ცვლილებებს, ისეთებს, როგორებიცაა: მყარი ნატანის მოცულობის მომატება, მდინარეთა კალაპოტების გაფართოება, წყალდიდობის დროს უფრო მსხვილფრაქციული ნატანის (ქვარგვალი, ლოდნარი და სხვ.) გადაადგილება, წყლის დებეტის შემცირება და სხვ.

გამოკითხულთა უმრავლესობის ინფორმაციით, მათ რეგიონებში ზედაპირული წყლის ობიექტებზე არ განხორციელებულა ხელოვნური ჩარევა. მათ შორის, არ ჰქონია ადგილი მდინარის ხელოვნურ გადაკეტვას.

წყლის ობიექტები სახელმწიფო სარგებლობაში რჩება, თუმცა მოსახლეობის გარკვეული ნაწილი ამ ობიექტების კერძო სარგებლობის ფაქტზედაც მიუთითებს. სხვა რეგიონებთან შედარებით, ამ საკითხზე ყველაზე მეტი რესპონდენტი კახეთის რეგიონში საუბრობს.

რესპონდენტების უმრავლესობის ინფორმაციით, ზედაპირული წყლების ობიექტების (ძირითადად, მდინარეების, ღელეების) ექსპლუატაციის ერთ–ერთი გავრცელებული ფორმაა ინერტული მასალების მოპოვება, რაც ხდება როგორც ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ საოჯახო და სამეურნეო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად, ისე სხვადასხვა კომპანიის მიერ.

წყლის ობიექტების ექსპლუატაციის სხვა ფორმებიდან უმრავლეს შემთხვევაში დასახელებულია: რეკრეაციული მიზნებით მათი გამოყენება (აჭარა), ინფრასტრუქტურა სპორტული თევზაობისთვის (კახეთი, ქვემო ქართლი და სამეგრელო-ზემო სვანეთი), საპიკნიკო ადგილები (მცხეთა-მთიანეთი, ქვემო ქართლი და სამცხე-ჯავახეთი) და თევზსამშენების მოწყობა (რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი).

2.7 ინფორმაცია ეკონომიკურ მდგომარეობაზე

რესპონდენტთა უმრავლესობა თავისი სოფლების საშუალო სტანდარტულ ოჯახს ეკონომიკური მდგომარეობის მიხედვით, ახასიათებს, როგორც ღარიბ და საშუალო შემდეგის მქონე ოჯახებს. სამიზნე რეგიონების სოფლების საშუალო ოჯახის² შემოსავლის ძირითადი წყაროებია:

- აჭარა – სოფლის გარეთ მცხოვრები ოჯახის წევრების მიერ გამოგზავნილი ფული, საკუთარი ბიზნესი, ხელფასიანი სამსახური, სოფლის მეურნეობა;
- კახეთი – საკუთარი ბიზნესი, პენსია / დახმარება, სოფლის გარეთ მცხოვრები ოჯახის წევრების მიერ გამოგზავნილი ფული;
- მცხეთა-მთიანეთი – სოფლის მეურნეობა, ხელფასიანი სამსახური, სოფლის გარეთ მცხოვრები ოჯახის წევრების მიერ გამოგზავნილი ფული;
- რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – ტყის რესურსების გამოყენება, სოფლის მეურნეობა, ხელფასიანი სამსახური;
- სამეგრელო-ზემო სვანეთი – ხელფასიანი სამსახური, საკუთარი ბიზნესი, სოფლის გარეთ მცხოვრები ოჯახის წევრების მიერ გამოგზავნილი ფული;
- სამცხე-ჯავახეთი – ტყის რესურსების გამოყენება, პენსია / დახმარება, სოფლის მეურნეობა;
- ქვემო ქართლი – სოფლის მეურნეობა, ტყის რესურსების გამოყენება, პენსია / დახმარება, სოფლის გარეთ მცხოვრები ოჯახის წევრების მიერ გამოგზავნილი ფული³.

სოფლის საშუალო ოჯახისათვის ტყის რესურსებზე ხელმისაწვდომობა, საშუალოდ მნიშვნელოვანსა და მნიშვნელოვანს შორის ვარირებს.

სამიზნე რეგიონების სოფლებში, ბოლო 2–3 წლის განმავლობაში ტყის რესურსების ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით მომხდარი ცვლილებების მიხედვით, ასეთი სურათი გვაქვს:

- ხელმისაწვდომობა საშემე ხეტყეზე იგივე დარჩა და / ან შეიზღუდა;
- ხელმისაწვდომობა სამასალე ხეტყეზე - შეიზღუდა და / ან ძალიან შეიზღუდა. ამასთან ერთად, უნდა აღინიშნოს, რომ მცხეთა-მთიანეთის,

² საშუალოდ, აჭარაში ოჯახში 4 ან 5 ადამიანი ცხოვრობს, ქვემო ქართლში, კახეთში, სამცხე-ჯავახეთში, სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და მცხეთა-მთიანეთში – 3 ან 4, ხოლო რაჭა-ლეჩხუმში - 2 ან 3.

³ დალაგებულია (რესპონდენტთა პასუხების) დასახელების სიხშირის მიხედვით.

რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, უფრო მეტი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ხელმისაწვდომობა სამასალე ხეტყეზე იგივე დარჩა;

- წვრილ მერქანზე ხელმისაწვდომობა იგივე დარჩა და / ან შეიზღუდა (ცალკე გამოსაყოფია აჭარა, სადაც, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით უფრო მეტი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ხელმისაწვდომობა წვრილ მერქანზე ძალიან შეიზღუდა);
- არამერქნულ და რეკრეაციულ რესურსებზე ხელმისაწვდომობა ყველა სამიზნე რეგიონში იგივე დარჩა.

რესპონდენტების აზრით, ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებებმა, რაც უკანასკნელ წლებში განხორციელდა, და იმ შედეგებმა, რომლებიც ამ ცვლილებებმა წარმოქმნა, სამიზნე რეგიონებში შემდეგი სახის პრობლემები გამოიწვია:

- შემოსავლის ისეთი წყაროების შემცირება, როგორებიცაა ნადირობა, თევზჭერა, ტრადიციული წარმოება/მეურნეობა, ტურიზმი (აჭარა, კახეთი, მცხეთა -მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი, სამცხე-ჯავახეთი);
- კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერების დეგრადაცია, ზოგან მათი მოსპობა (აჭარა, კახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი, სამცხე-ჯავახეთი, ქვემო ქართლი);
- სოფლის მეურნეობიდან შემოსავლების შემცირება (კახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი);
- შემოსავლების შემცირება ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან (მცხეთა -მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი);
- შემოსავლების შემცირება ტყის მერქნული რესურსების წარმოებიდან (სამეგრელო-ზემო სვანეთი, სამცხე-ჯავახეთი);
- ეკოლოგიური პრობლემების წარმოქმნა (სამეგრელო-ზემო სვანეთი, ქვემო ქართლი);

რესპონდენტების ნაწილის აზრით, ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებების შედეგად წარმოქმნილ ეკოლოგიურ პრობლემებს შორის პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს:

- საძოვრებისა და სათიბების ფართობების შემცირება და დეგრადაცია;
- სასოფლო-სამეურნეო მიწების შემცირება და დეგრადაცია.

2.8 ადგილობრივი ტყის რესურსებით სარგებლობის გამოკვლევა

2.8.1 შემა

ყველა სამიზნე რეგიონში სოფლების საშუალო ოჯახი გასათბობად და საჭმლის მოსამზადებლად, ძირითადად, შემას იყენებს (წლის განმავლობაში დაახლოებით 4-იდან 6-თვის განმავლობაში).

ადგილობრივი მოსახლეობა, ძირითადად, თავად ამზადებს და მოაქვს შემა ტყიდან. შემის მოსატანად ძირითადად ქირაობენ ავტომანქანებს, რაც უჯდებათ საშუალოდ 80–დან 200 ლარამდე. შემის ტრანსპორტირება საშუალოდ 11-19 კმ–ზე ხდება.

წელიწადში მოსახლეობა შემაში 400–დან 500 ლარამდე იხდის და აქ მნიშვნელოვანი სხვაობა რეგიონების მიხედვით არ ფიქსირდება, რაც შეეხება ბუნებრივი აირის ფასს, ამ მხრივ რეგიონებს შორის მნიშვნელოვანი სხვაობა აღინიშნება:

რეგიონი	წელიწადში ბუნებრივ აირში გადახდილი თანხა (საშუალო მაჩვენებელი, ლარი)
აჭარა	503.33
კახეთი	322.95
მცხეთა-მთიანეთი	632
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	394.63
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	168.57
სამცხე-ჯავახეთი	72
ქვემო ქართლი	420.83

მოსახლეობა ზაფხულის თვეებში შემის ალტერნატიულ საწვავად ძირითადად თხევად გაზს იყენებს თითქმის ყველა რეგიონში, გარდა ქვემო ქართლის რეგიონისა, სადაც უფრო მეტად იყენებენ ბუნებრივ აირს. ელექტროენერგია, როგორც შემის ალტერნატივა, უფრო ხშირად რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის რეგიონში გამოიყენება.

აჭარისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონების გარდა, მოსახლეობა, ძირითადად, ნედლ შემას იყენებს. აჭარის გარდა, ყველა რეგიონში შემად ტოტებსა და ფიჩხს გამოიყენებენ. ტოტები და ფიჩხი შემის საერთო მარაგის 10%-ზე ნაკლებს შეადგენს კახეთში, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთსა და სამცხე-ჯავახეთში, ხოლო 10–20%-ამდე – მცხეთა-მთიანეთში, სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და ქვემო ქართლში.

სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა შემის მოსაპოვებლად საჭირო ბილეთს (ნებართვას) არ იღებს. ამ მხრივ უნდა აღინიშნოს კახეთის, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონები, სადაც რესპონდენტები, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, უფრო მეტად საუბრობენ ასეთი პრაქტიკის შესახებ.

რესპონდენტთა ის ნაწილი, რომელიც ლაპარაკობს შეშის მოსაპოვებლად საჭირო ნებართვის აღების საჭიროებაზე, აღნიშნავს, რომ ეს 1მ³ 6–დან 8 ლარამდე ჯდება.

ტყით სარგებლობისათვის „არაოფიციალური“ გადასახადის არსებობაზე რესპონდენტები არც ერთ რეგიონში არ საუბრობენ. ცალკე აღსანიშნავია აჭარა და სამეგრელო-ზემო სვანეთი, სადაც, სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო მეტი რესპონდენტი ლაპარაკობს „არაოფიციალური“ გადასახადის არსებობის შესახებ. „არაოფიციალური“ გადასახადის ოდენობად 4–დან 16 ლარამდე თანხა სახელდება იმ რესპონდენტების მიერ, რომლებიც, საერთოდ, „არაოფიციალური“ გადასახადის არსებობაზე მიუთითებენ.

გამოკითხულთა უმრავლესობის აზრით, იმ შემთხვევაში, თუ სხვა ტიპის საწვავი (და ძირითადად საუბარია ელექტროენერგიასა და ბუნებრივ აირზე) გაიაფდება, მოსახლეობა გადავა ამ საწვავზე და შეამცირებს შეშის გამოყენებას. ძირითადად საუბარია ბუნებრივი აირის ფასის განახევრებაზე, ხოლო ელექტროენერგიასთან მიმართებაში საუბარია მის უფასო მიწოდებაზე.

2.8.2 სამასალე მერქანი

ყველა სამიზნე რეგიონში სოფლის მოსახლეობა საოჯახო მიზნებისთვის იყენებს წვრილ სამასალე მერქანს (სარი, ჭიგო, წნელი), რომელსაც, ძირითადად, თვითონ ჭრის და გამოაქვს ტყიდან. გამონაკლისს კახეთი და სამეგრელო-ზემო სვანეთი წარმოადგენენ, სადაც რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ლაპარაკობს სამასალე მერქნის სხვისგან შესყიდვის პრაქტიკაზე.

აღსანიშნავია, რომ წელიწადში გამოყენებულ სამასალე მერქნის რაოდენობასთან მიმართებაში აჭარის რეგიონში, სხვა რეგიონებთან შედარებით, მნიშვნელოვნად დიდი რაოდენობის სამასალე მერქანს მოიხმარენ, დანარჩენ რეგიონებში კი მეტ-ნაკლებად ერთნაირი რაოდენობით და ის 3–დან 5 მ³-მდე მერყეობს.

აჭარის, რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთის, სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონების სოფლის მცხოვრებლები სატყეოდან იღებენ ნებართვას სამასალე მერქნის მოსაპოვებლად. განსხვავებული სიტუაციაა კახეთში, მცხეთა-მთიანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში, სადაც, რესპონდენტთა უმრავლესობის ინფორმაციაზე დაყრდნობით, მოსახლეობა არ იღებს ნებართვას სამასალე მერქნის მოსაპოვებლად. მათივე ინფორმაციით, პრაქტიკულად, ყველა რეგიონში ტყიდან სამასალე მერქნის მოპოვებაზე არ არსებობს რაიმე „არაოფიციალური“ გადასახადი.

სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა საშუალოდ 1–5მ³-მდე სხვა რეგიონიდან შემოტანილ მერქანს ყიდულობს.

2.8.3 ტყეში მოპოვებული ველური საკვები ხილი / მცენარეები და სამკურნალო მცენარეები

სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა ტყეში აგროვებს, ძირითადად, სოკოს, წაბლსა და კენკრას. გამოწვლის წარმოადგენს სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონი, სადაც მეტწილად სოფლებში ასეთ პრაქტიკას არ ეწევიან.

ტყეში შეგროვებული პროდუქტების ფასი 2–დან 10 ლარამდე მერყეობს.

ადგილობრივი მოსახლეობა თითქმის ყველა რეგიონში მეტ-ნაკლებად იყენებს სამკურნალო მცენარეებს (მათ შორის: ჟოლოს, მოცვსა და შინდს) სხვადასხვა ანთებითი დაავადების სამკურნალოდ.

აჭარისა და ქვემო ქართლის რეგიონების გარდა, სხვა სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა სოფლის მიმდებარე ტყეებში თავად აგროვებს სამკურნალო მცენარეებს, რისთვისაც ნებართვის აღება არ არის საჭირო.

სამკურნალო მცენარეების შექმნა თითქმის ყველა რეგიონშია შესაძლებელი. უფრო ხშირად ყიდიან შინდს, ასკილსა და ველურ ჩაის.

2.8.4 ნადირობა

აჭარისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონებში სოფლების ახლოს არსებულ ტყეებში ნადირობის ტრადიცია თითქმის არ არსებობს. დანარჩენ რეგიონებში (კახეთი, მცხეთა-მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი და ქვემო ქართლი) ნადირობის ტრადიციაზე უფრო მეტად საუბრობენ და ამტკიცებენ, რომ მათ სოფლებთან ახლოს მდებარე ტყეებში, ძირითადად, ადგილობრივი მცხოვრებლები ნადირობენ (თვეში ერთხელ). ამასთან ერთად, სამიზნე რეგიონებში უნებართვო ნადირობის მაჩვენებელი საკმაოდ მაღალია.

რესპონდენტების ინფორმაციით, უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში ყველა რეგიონში ფიქსირდება ნანადირევი ცხოველების რაოდენობის მნიშვნელოვანი შემცირება.

სამიზნე რეგიონებიდან ნანადირევის ყიდვა-გაყიდვა ყველაზე მეტად სამეგრელო-ზემო სვანეთში ფიქსირდება.

2.8.5 ტყეების კულტურულ-რეკრეაციული გამოყენება და ტურიზმი

სამიზნე რეგიონების ტყეებს, რესპონდენტთა აზრით, აქვს კულტურული ფასეულობა. რეკრეაციული სარგებლობის თვალსაზრისით, აჭარის, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონების გარდა, სხვა რეგიონების მოსახლეობა ტყეს დასასვენებლად და სასეირნოდ იყენებს.

ტყეებში არსებული უნიკალური ადგილების კატეგორიაში რესპონდენტები, ძირითადად, სარიტუალო და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს ასახელებენ.

სამიზნე რეგიონებში სოფლის ტურიზმის მომსახურებაში, ძირითადად, სოფლის არამკვიდრი მოსახლეობაა ჩართული. გამონაკლისია აჭარის რეგიონი, სადაც ტურიზმით უფრო მეტად სოფლის ადგილობრივი მოსახლეობაა დაკავებული.

სამიზნე რეგიონების სოფლებში ტურისტებს შეუძლიათ, ისარგებლონ ოჯახური ტიპის სასტუმროსა და გიდის მომსახურებით.

სამიზნე რეგიონებში ტყის მასივების ტურისტული გამოყენება ნაკლებად ხდება. გამონაკლისია აჭარისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონები, სადაც ამ საკითხზე, სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო მეტი რესპონდენტი ამახვილებს ყურადღებას.

ტყის ტერიტორიებზე არ არის კერძო სასტუმროები ან სხვა ტიპის მომსახურების პუნქტები.

2.8.6 მოვება და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების მართვა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე

სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა სოფლის სიახლოვეს არსებულ ტყეებში წელიწადში 5 თვეზე მეტხანს ამოვებს საქონელს. ოჯახში საქონლის სულადობა 2–დან 5–მდე მერყეობს. ტყეში არსებული სამოვრები ძირითადად გადანაწილებულია სოფლებს შორის.

რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთის რეგიონების გარდა, სხვა რეგიონებში ტყეში საკმაოდ ხშირად ფიქსირდება კერძო ფერმების არსებობა.

რესპონდენტების ინფორმაციით, სამიზნე რეგიონებში არ არის საჭირო ნებართვის აღება საქონლის მოვებისთვის.

სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწები სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე სამიზნე რეგიონების სოფლების უმრავლესობაში არ არის გამოყოფილი. რესპონდენტების საკმაოდ დიდი ნაწილი აღნიშნავს ტყის ფონდის ტერიტორიების სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენების ფაქტს, რომელთაც, ძირითადად, მრავალწლიანი კულტურების გაშენების მიზნით იყენებენ.

რესპონდენტების გარკვეული რაოდენობა აღნიშნავს აგრეთვე სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწების კერძო საკუთრებად დარეგისტრირების ფაქტებს. ამ მხრივ გამონაკლისს აჭარის რეგიონი წარმოადგენს.

სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწების რეგისტრაცია სამიზნე რეგიონების

სოფლებში, ძირითადად, 2012 წლის არჩევნების (სექტემბერ–ოქტომბერი) პერიოდში ან მის შემდეგ მოხდა.

ასევე დაფიქსირებულია სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო–სამეურნეო დანიშნულების მიწების გაყიდვის / გასხვისების / პრივატიზების შემთხვევები. ამ მხრივ გამონაკლისი სამცხე–ჯავახეთის რეგიონია.

რესპონდენტები ამახვილებენ ყურადღებას აგრეთვე სოფლების სიახლოვეს არსებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრებში ტყით დაუფარავი ტერიტორიების პრივატიზაციის ფაქტებზე.

ტყის რესურსების გამოყენება ადგილობრივი მოსახლეობისათვის მნიშვნელოვანია, ძირითადად, თაფლის, ტრადიციული ტანსაცმლისა და სხვა საყოფაცხოვრებო საგნების წარმოების თვალსაზრისით.

გამოკითხულთა აზრით, მათ სოფლებში არსებულ ტყეებს ძირითადად უნდა ჰქონდეს საშეშე–საყოფაცხოვრებო დანიშნულება, ხოლო ქვემო ქართლში ასევე ფიქსირდება დაცულ ტერიტორიებად ამ ტყეების გამოყენება.

რესპონდენტები ტყეების საკუთრების ფორმებიდან უპირატესობას სახელმწიფო და სათემო ტყეებს ანიჭებენ.

2.9 პასუხისმგებლობის განაწილება

ადგილობრივი მოსახლეობის აზრით, სატყეო სექტორზე და, შესაბამისად, ტყის რესურსების მართვაზე პასუხისმგებელია სამხარეო ხელისუფლება და ადგილობრივი თვითმმართველობა.

რესპონდენტების აზრით, სატყეო სექტორის მართვის გასაუმჯობესებლად აუცილებელია პოლიტიკური ნება, რომლის დეფიციტიც ამჟამად აშკარად შეინიშნება ქვეყნის სატყეო პოლიტიკაში.

3. კვლევის მიზნები და ამოცანები

კვლევის ძირითად მიზანს წარმოადგენს:

- ტყეების მართვასთან დაკავშირებული პრობლემების იდენტიფიცირება და შესწავლა;
- სატყეო რესურსებზე მოთხოვნისა და საჭიროებების დადგენა;
- ტყეების მართვასთან დაკავშირებული პრობლემების ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტზე ზეგავლენის შესწავლა.

კვლევის კონკრეტულ ამოცანას წარმოადგენს ისეთი საკითხების შესწავლა, როგორებიცაა:

- ტყეების მდგომარეობის შეფასება;
- ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების მართვა და ექსპლუატაცია;
- ადგილობრივი ტყის რესურსებით სარგებლობის პრაქტიკა, ხელმისაწვდომობა ტყის რესურსებზე და მისი მნიშვნელობა ადგილობრივი მოსახლეობისათვის;
- ადგილობრივი თემების ეკონომიკური მდგომარეობა;
- ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებების შედეგების გავლენა ადგილობრივ თემებზე;
- ადგილობრივ თემებში არსებული გარემოსდაცვითი პრობლემები;
- პასუხისმგებლობების განაწილება ტყის სექტორში.

4. კვლევის მეთოდოლოგია

თვისობრივი კვლევა

- *მეთოდი*

ჩაღრმავებული ინტერვიუ არის თვისობრივი კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი, რომელიც ითვალისწინებს ინტერვიუერის მიერ რესპონდენტის გამოკითხვას პირისპირ არასტრუქტურული ინტერვიუს საშუალებით, რომლის მიზანია კვლევის საკითხებთან დაკავშირებით რესპონდენტის მოსაზრებებისა და დამოკიდებულებების სიღრმისეული შესწავლა.

- *ტექნიკა და ინსტრუმენტი*

ჩვენს შემთხვევაში, კითხვარში მოცემული ღია კითხვები მიზნად ისახავდა სწორედ თვისობრივი ელემენტების გამოვლენას კვლევის ფარგლებში არსებულ საინტერესო საკითხებთან დაკავშირებით.

ინტერვიუერი რესპონდენტს აძლევდა საშუალებას, საკუთარი აზრი გამოეხატა კითხვარში არსებულ საკითხებზე და პარალელურად, ყოველგვარი ინტერპრეტაციის გარეშე, აფიქსირებდა რესპონდენტის პასუხს.

ინტერვიუს დასრულების შემდეგ კითხვარში დაფიქსირებული პასუხების შეყვანა მოხდა მონაცემთა ბაზის ფაილში უცვლელი სახით.

- *სამიზნე ჯგუფი და შერჩევა*

ჩაღრმავებული ინტერვიუ ჩატარდა ყველა რესპონდენტთან, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო გამოკითხვაში. მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ რესპონდენტი არ გამოთქვამდა სურვილს, ამა თუ იმ საკითხის ირგვლივ დაეფიქსირებინა საკუთარი აზრი, ინტერვიუერი არ ახდენდა რაიმე სახის ზემოქმედებას მასზე იმისათვის, რათა რესპონდენტს აუცილებლად გაეცა პასუხი. შესაბამისად, აზრი გამოთქვა მხოლოდ მან, ვისაც ამის სურვილი ჰქონდა. უნდა აღინიშნოს, რომ არ ყოფილა რესპონდენტი, რომელმაც ყველა ღია კითხვა უპასუხოდ დატოვა.

რაოდენობრივი კვლევა

კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, გამოყენებულ იქნა კვლევის მეორე მეთოდი – რაოდენობრივი (დესკრიპტული კვლევა).

- *მეთოდი*

რაოდენობრივი (დესკრიპტული) კვლევა არის კვლევითი მეთოდი, რომელიც იძლევა სტატისტიკურად სანდო ინფორმაციას. ამ მეთოდის გამოყენებით შესაძლებელია საკვლევი ინდიკატორების სტატისტიკური გაზომვა და ანალიზი (ცვლადები, პარამეტრები, კავშირები, კორელაციები).

- **ტექნიკა და ინსტრუმენტი**

კითხვარში არსებული დახურული კითხვები ემსახურებოდა კვლევის სფეროს შესახებ რაოდენობრივი მონაცემების შეგროვებას.

ღია კითხვების კოდირება მიმდინარეობდა სავსე სამუშაოების დასრულების შემდეგ. კოდირების მომდევნო ეტაპზე მოხდა მონაცემების სპეციალურ სტატისტიკურ პროგრამაში (SPSS) შეყვანა და სტატისტიკური დამუშავება (მონაცემების გაწმენდა და ანალიზი).

კვლევამ მოიცვა სამიზნე რეგიონების ყველა მუნიციპალიტეტი, ინტერვიუების რაოდენობა რეგიონების მიხედვით მოცემულია ქვემოთ, ცხრილში:

ცხრილი №1. ინტერვიუების განაწილება რეგიონების მიხედვით

რეგიონი	ინტერვიუების რაოდენობა
აჭარა	351
კახეთი	166
მცხეთა - მთიანეთი	176
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	131
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	220
სამცხე-ჯავახეთი	434
ქვემო ქართლი	455
სულ	1,933

თითოეული მუნიციპალიტეტის ფარგლებში გამოიკითხა ყველა სოფლის წარმომადგენელი (თითო წარმომადგენელი თითო სოფლიდან, შეირჩა ყველაზე ინფორმირებული პირი, რომელიც მეტ-ნაკლებად ფლობდა სრულ ინფორმაციას სოფლის შესახებ).

5. შედეგები, ანალიზი და ინტერპრეტაცია

მოცემულ თავში წარმოდგენილია კვლევის შედეგები, მათი ანალიზი და ინტერპრეტაცია. ქვემოთ მოყვანილი თითოეული დასკვნა ეფუძნება კვლევის მონაცემების სტატისტიკურ დამუშავებასა და თვისობრივი კვლევის შედეგად მიღებულ მონაცემებს.

5.1 ტყეების მდგომარეობის შეფასება წლების მიხედვით

რესპონდენტების აზრით, ტყეების მდგომარეობის ცვლილების დინამიკა უარყოფითია და თანდათანობით უარესდება. ტყეების ადგილს ბუჩქნარი და ბარდი იკავებს. შესაბამისად, ტყეებიდან ქრება ადრე აქ გავრცელებული ცხოველები. ტყეების მდგომარეობის გაუარესება აისახება იმ ფაქტშიც, რომ ისინი კარგავენ რეკრეაციულ და ესთეტიკურ ღირებულებას. წლების მიხედვით ამ მხრივ მზარდი ტენდენცია შეინიშნება. ასევე მძიმე მდგომარეობაა სატყეო გზებთან დაკავშირებით – ინტენსიურად მიმდინარეობს მათი ეროზია და დახრამვა, უტყეო ფერდობები ირეცხება და იმეწყრება, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი. ტყეების დეგრადაციის შედეგად სოფლებს სასმელი წყლის პრობლემები ექმნებათ.

ტყეების მდგომარეობის შეფასების კომპონენტში დადებითი დინამიკა ფიქსირდება მხოლოდ აჭარაში 2010–დან 2012 წლამდე.

აჭარაში რედესაც საუბრობენ ტყეების დეგრადაციაზე, გულისხმობენ, ძირითადად, 2000 და 2005 წლებს. ტყეების ყველაზე ცუდი მდგომარეობა ფიქსირდება 2005, 2010 წლებში, 2012 წელს კი გარკვეული გაუმჯობესება შეინიშნება.

რესპონდენტების ინფორმაციით, ტყეების მდგომარეობის გაუარესება კახეთის რეგიონშიც აღინიშნება, სადაც ტყეების სიხშირე თანდათანობით კლებულობს, ზოგან კი ტყეები უკვე პირწმინდადაა გაჩეხილი (ამ მხრივ მდგომარეობა მნიშვნელოვნად გაურესდა 2010, 2012 წლებში). კახეთის ტყეებს მნიშვნელოვანწილად დაკარგული აქვთ რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება, გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები, ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი და, საერთოდ, შეინიშნება გაუარესების ტენდენცია.

ასევე საგანგაშოდ არის შეფასებული ტყის მდგომარეობის ცვლილების დინამიკა მცხეთა–მთიანეთს, რაჭა–ლეჩხუმ–ქვემო სვანეთისა და სამეგრელო ზემო სვანეთის რეგიონებში. ამ რეგიონებში აშკარად აღინიშნება ტყის მდგომარეობის გაუარესების ტენდენცია.

სამცხე-ჯავახეთში აღნიშნავენ სატყეო გზების დაზიანებისა და დახრამვის ფაქტებს, ამ მხრივ განსაკუთრებით გამოყოფენ 2010–2012 წლებს. ასევე საუბარია

გაკაფულ ფერდობებზე, ეროზიული და მეწყრული პროცესების გააქტიურებაზე, ეს ეხება განსაკუთრებით 2012 წელს.

რესპონდენტები ქვემო ქართლის რეგიონშიც აღნიშნავენ ტყეების სიხშირის შემცირებას, პირწმინდად გაჩეხილი ადგილების გაფართოებას. აქვე 2010 წელთან შედარებით 2012 წელს მნიშვნელოვნად არის გაუარესებული სატყეო გზების მდგომარეობა.

აღნიშნული ინფორმაცია დეტალურად არის მოცემული №2 დანართში.

ტყეების მდგომარეობის შეფასებისას მნიშვნელოვანია იმ შედეგ(ებ)ის განხილვა, რომელიც მოჰყვება, გამოკითხული მოსახლეობის აზრით, ტყეების არასწორ ექსპლუატაციას და/ან მისგან გამოწვეულ შედეგებს:

ცხრილი №2. ტყეების არასწორი ექსპლუატაციის შედეგად დაზიანების ფორმები (დასახელების სიხშირე)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა-მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დაზიანდა / ზიანდება სოფლის სიახლოვეს არსებული ისტორიული, კულტურული ან საკულტო დანიშნულების ტყეები	46.9%	7.9%	27.0%	15.8%	21.6%	25.6%	25.1%
დაზიანდა/ზიანდება ბუნების ძეგლები	34.9%	8.2%	18.7%	28.7%	31.2%	23.7%	24.7%
დაზიანდა / ზიანდება რეკრეაციული / დასასვენებელი ადგილები	15.2%	44.3%	25.2%	17.1%	15.4%	20.5%	22.3%
დაზიანდა / ზიანდება სოფლის სიახლოვეს არსებული სუბალპური ტყეები (ტყეების ზოლმა აიწია)	25.9%	40.9%	31.8%	25.9%	26.2%	14.7%	14.7%
ტყეებში და მიმდებარე ტერიტორიებზე გაჩნდა ბუნებრივი კატასტროფების კერები	14.4%	30.9%	8.9%	25.5%	11.3%	25.1%	23.9%
მოიმატა ბუნებრივი კატასტროფების სიხშირემ	15.6%	8.8%	9.5%	17.5%	22.5%	22.3%	23.8%

№2 ცხრილიდან ჩანს, რომ ყურადღებას იპყრობს, ძირითადად, შემდეგი პრობლემები:

- სოფლის სიახლოვეს არსებული ისტორიული, კულტურული ან საკულტო დანიშნულების ტყეების დაზიანება (აჭარა, მცხეთა-მთიანეთი, სამცხე-ჯავახეთი და ქვემო ქართლი);

- ბუნების ძეგლების დაზიანება (აჭარა, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი და ქვემო ქართლი);
- რეკრეაციული/დასასვენებელი ადგილების დაზიანება (კახეთი);
- სოფლის სიახლოვეს არსებული სუბალპური ტყეების დაზიანება (კახეთი, მცხეთა-მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი და სამეგრელო-ზემო სვანეთი);
- ტყეებში და მიმდებარე ტერიტორიებზე ბუნებრივი კატასტროფების კერების წარმოქმნა (რაჭა-ლეჩხუმი, ქვემო სვანეთი და სამცხე-ჯავახეთი).

5.2 ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების ექსპლუატაცია

ტყეების მდგომარეობის ზემოთ აღნიშნული შეფასების მიუხედავად, მოსახლეობა ტყეთსარგებლობის მასშტაბის შეფასებისას საკმაო ზომიერებას იჩენს.

ცხრილი №3. სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეების ხეტყის ექსპლუატაციის მასშტაბები

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ხე-ტყის მოპოვებას მასშტაბური ხასიათი არა აქვს	58.3%	45.6%	45.4%	45.3%	55.8%	57.1%	55.3%
შეიძლება ითქვას, რომ ხეტყის მოპოვებას მეტ-ნაკლებად მასშტაბური ხასიათი აქვს	33.7%	31%	36.9%	44.4%	35.3%	34.8%	36.2%
ხეტყე მასშტაბურად მოიპოვება	6.4%	10.1%	12.1%	6.8%	3.2%	5.6%	6.1%
ხეტყის მოპოვებას ძალიან ინტენსიური, მასშტაბური ხასიათი აქვს	1.5%	13.3%	5.7%	3.4%	5.8%	2.5%	2.4%

ცხრილი №3 გვიჩვენებს, რომ სოფლების სიახლოვეს არსებული ტყეებიდან ხეტყის მასშტაბურ ექსპლუატაციაზე, სხვა რეგიონებთან შედარებით, კახეთსა და მცხეთა-მთიანეთში უფრო მეტი რესპონდენტი საუბრობს.

ტყეების მდგომარეობის გაუარესების გარდა, მოსახლეობა აღნიშნავს ტყეებზე ხელმისაწვდომობისა და ხეტყის ექსპლუატაციის შემცირების ფაქტებსაც. თუმცა ხშირ შემთხვევაში ამის მიზეზი ტყეების მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის მიღებული ზომები კი არა, სწორედ ტყეების დეგრადაციაა, რის გამოც მოსახლეობა ტყეებით სარგებლობას ვეღარ ახერხებს (კახეთი, მცხეთა-მთიანეთი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი).

ცხრილი №4. შემცირებულია თუ არა სოფლის სიახლოვეს ხეტყის ექსპლუატაცია?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	48.1%	30.7%	45.3%	52.2%	38.8%	47.0%	44.6%
არა	44.3%	67.3%	54.7%	41.7%	60.7%	42.3%	44.3%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	7.6%	2%	0%	6%	0.5%	10.7%	11.1%

რესპონდენტები, რომელთა ინფორმაციაზე დაყრდნობითაც, მათი სოფლების სიახლოვეს არსებულ ტყეებში შემცირებულია ხეტყის ექსპლუატაცია, ასახელებენ შემდეგ ძირითად მიზეზებს:

ცხრილი №5. სოფლის სიახლოვეს ხეტყის ექსპლუატაციის შემცირების მიზეზები

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
კანონის გამკაცრება	7.2%	26.7%	43.5%	23.1%	22%	4.7%	4.3%
ინვესტორის შემოსვლა	0%	6.7%	0%	0%	2%	0.6%	0%
სატყეო გზების არარსებობა	6.3%	0%	4.3%	15.4%	2%	5.6%	5.7%
ტყის დეგრადაცია	13.5%	66.7%	52.2%	9.2%	66%	8.6%	11.7%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	73.1%	0%	0%	52.3%	8%	80.5%	78.3%

როგორც ვხედავთ, სოფლის სიახლოვეს არსებულ ტყეებში ხეტყის ჭრის შემცირების ძირითად მიზეზებს შორის მოსახლეობა ტყის დეგრადაციასა და კანონის გამკაცრებას ასახელებს. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ, კახეთის, მცხეთა-მთიანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის გარდა, სხვა რეგიონებში უჭირთ ხეტყის ჭრის შემცირების მიზეზის დასახელება.

მიუხედავად იმისა, რომ, რესპონდენტთა უმრავლესობის ინფორმაციით, ყველა რეგიონში ადგილობრივ მოსახლეობას გამოაქვს ტყიდან მერქნული რესურსები, გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი მიუთითებს, რომ მოსახლეობა ტყიდან მერქნული რესურსის გამოტანას ვერ ახერხებს. ეს განსაკუთრებით ნათლად არის გამოკვეთილი კახეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში.

ცხრილი №6. გამოაქვს თუ არა მოსახლეობას ტყიდან მერქნული რესურსები?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა- ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ, გამოაქვს	65.4%	48.4%	61.9%	58.5%	43.5%	65%	62.6%
არა, ვერ გამოაქვს	32.3%	51%	38.1%	39.8%	56.5%	31.2%	33.1%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	2.2%	0%	0%	1.6%	0%	3.8%	4.3%

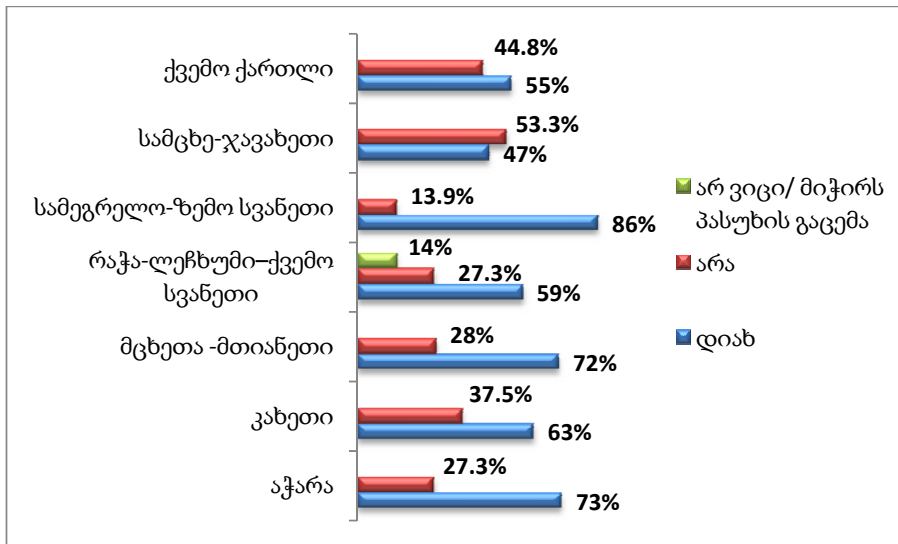
აღსანიშნავია ისიც, რომ მოსახლეობა ნაკლებად აკეთებს აქცენტს მსხვილ ლიცენზიანტებზე, რაც ლოგიკურია, რადგან ლიცენზირებული ტყეები დასახლებული პუნქტებიდან დაშორებულია. იმ სოფლების შედარებით მცირე რაოდენობა, რომლებიც ასეთ ტყეებს ესაზღვრება, საერთო მაჩვენებლებს ვერ გაზრდის.

მსხვილი კომპანიების შესახებ, რომლებიც ადგილობრივ ხეტყეს ამუშავებენ, მხოლოდ კახეთსა და სამეგრელო-ზემო სვანეთშია მოსახლეობა ინფორმირებული და აქვე უნდა აღინიშნოს რესპონდენტების საკმაოდ მცირე რაოდენობა (კახეთი – 2.8%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 4.2%).

მოსახლეობის მცირე ნაწილი კახეთში, სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და სამცხე-ჯავახეთში ტყეზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვას სწორედ ლიცენზიანტს / ინვესტორს უკავშირებს.

განსხვავებულია სიტუაცია, როცა კითხვა ლიცენზიანტის მხრიდან შეზღუდვის დაწესებას ეხება. ასეთ შემთხვევაში გამოკითხულთა უმრავლესობა ლაპარაკობს გარკვეული ტიპის შეზღუდვებზე ხეტყის ჭრის პერიოდში ტყის ცალკეულ უბნებზე.

გრაფიკი №1. ლიცენზიანტების მხრიდან ტყის ცალკეულ უბნებზე ვრცელდება გარკვეული შეზღუდვები ადგილობრივი მოსახლეობის მიმართ

აქ საუბარია გარკვეული ტიპის შეზღუდვებზე და არა მოსახლეობისათვის ტყეში შესვლის სრულ შეზღუდვაზე. თუმცა, როგორც №7 ცხრილიდან ჩანს, სხვა რეგიონებთან შედარებით, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის, სამეგრელო-ზემო სვანეთის, კახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში უფრო მეტი რესპონდენტი ლაპარაკობს ტყეში შესვლის სრულ აკრძალვაზე.

ცხრილი №7. ლიცენზიანტები მოსახლეობას საერთოდ უკრძალავენ ტყეში შესვლას

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	0%	29.7%	23.8%	36.4%	32.1%	7.7%	16.0%
არა	100%	70.3%	76.2%	45.5%	67.9%	92.3%	84%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0%	0%	18.2%	0%	0%	0%

რესპონდენტების გამოკითხვის საფუძველზე ფიქსირდება აგრეთვე გარკვეული კონფლიქტი ლიცენზიანტსა და მოსახლეობას შორის. კონფლიქტურ სიტუაციებზე განსაკუთრებული აქცენტი კახეთსა და რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთში კეთდება.

ცხრილი №8. არსებობს კონფლიქტი ლიცენზიანტსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
არა, კონფლიქტი არ არსებობს	66.2%	68.6%	81.9%	74.5%	73.6%	76.3%	28.9%
დიახ, მცირედენი გაურკვევლობა არსებობს	29.2%	16.3%	12.5%	17%	20.8%	18.4%	55.6%
დიახ, კონფლიქტური სიტუაციები არის	4.6%	14%	5.6%	0%	5.7%	5.3%	15.6%
დიახ, არის ძალიან მწვავე კონფლიქტი	0%	1.2%	0%	8.5%	0%	0%	0%

ცხრილში მოცემულ მონაცემებთან დაკავშირებით გაურკვევლობას იწვევს მაღალი მაჩვენებელი ქვემო ქართლში, სადაც ლიცენზიები, საერთოდ, არ არის გაცემული.

ხეტყის ჭრის მასშტაბების შემცირებაზე საუბარი განპირობებულია სოფლების სიახლოვეს ადრე არსებული სახერხების დახურვით, რის შემდეგაც სოფლების უმეტესობა ხეტყეს მოიპოვებს მცირე მასშტაბით მხოლოდ ადგილობრივი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების მიზნით და ის ბიზნესის წყაროს აღარ წარმოადგენს.

რესპონდენტების ინფორმაციით, ადრე სოფლის სიახლოვეს არსებული სახერხები გაუქმდა/შეჩერდა.

ცხრილი №9. სოფლის სიახლოვეს ადრე არსებული სახერხები გაჩერებულია

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
სახერხები გაჩერებულია	51.7%	57.9%	51.4%	62.6%	59%	55%	48%
სახერხები გაჩერებული არ არის	24.5%	41.3%	48.6%	30.4%	39.9%	16%	25.3%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	23.8%	0.8%	0%	7%	1.1%	29%	26.7%

გამოკითხულთა უმრავლესობის ინფორმაციაზე დაყრდნობით, სამიზნე რეგიონების სოფლების სიახლოვეს აღარ ფუნქციონირებს სახერხები (აჭარა – 87.2%, კახეთი – 79.6%, მცხეთა-მთიანეთი – 96.9%, რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი –

85.8%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 71.6%, სამცხე-ჯავახეთი – 90%, ქვემო ქართლი – 93.5%).

ხოლო იმ რესპონდენტთა უმრავლესობა, რომელიც აფიქსირებს მათი სოფლის სიახლოვეს სახერხების ფუნქციონირებას, საუბრობს, საშუალოდ, 2 სახერხზე.

ცხრილი №10. სოფლის სიახლოვეს არსებული სახერხების რაოდენობა

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ფუნქციონირებს ერთი სახერხი საწარმო	12%	20%	3%	13%	28%	9%	6%
ფუნქციონირებს ორი სახერხი საწარმო	87%	80%	97%	86%	72%	90%	93%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	1%	0%	0%	1%	0%	1%	1%

გამოკითხულთა ინფორმაციით, ყველა რეგიონში ხეტყის ჭრა, ძირითადად, ადგილობრივი საჭიროების დაკმაყოფილების მიზნით ხდება. ცალკე გამოსაყოფია მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი, სადაც, სხვა რეგიონებთან შედარებით, მეტი რესპონდენტი (38%) აღნიშნავს, რომ ხეტყის მოპოვება ხდება როგორც ადგილობრივი საჭიროებისათვის, ისე სხვა დანიშნულებით.

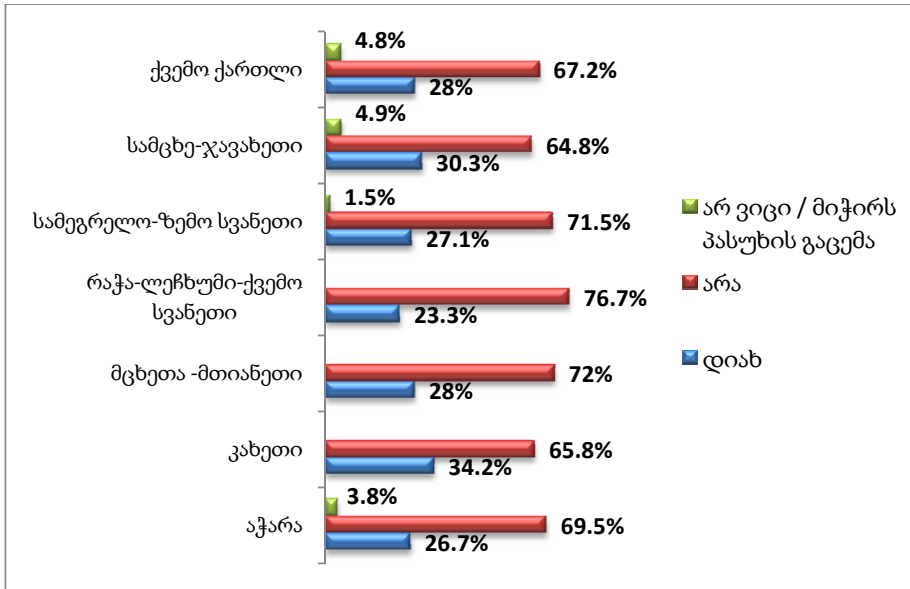
ცხრილი №11. სოფლის სიახლოვეს ხეტყის გამოყენების ძირითადი დანიშნულება

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
მხოლოდ ადგილობრივი საჭიროებისათვის	77.4%	74.7%	62%	82%	89.1%	73.3%	74.3%
როგორც ადგილობრივი საჭიროებისათვის, ისე სხვა დანიშნულებით	18.1%	25.3%	38%	16.4%	10.9%	19.6%	19.9%
სხვა დანიშნულებისათვის	0.8%	0%	0%	1.6%	0%	2.2%	1%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	3.8%	0%	0%	0%	0%	4.9%	4.8%

ადგილობრივი მოხმარების გარდა, ტყეების „სხვა დანიშნულებით“ გამოყენებაში მოსახლეობა უმეტესად სახელმწიფო პროგრამებს გულისხმობს. ასეთი

პროგრამების შესახებ ინფორმირებული რესპონდენტების რაოდენობა 23–34 %-მდე მერყეობს.

გრაფიკი №2. გამოიყენება თუ არა ადგილობრივი ხეტყე სახელმწიფო პროგრამებისთვის?

რესპონდენტთა ის ნაწილი, რომლის ინფორმაციითაც, ადგილობრივი ხეტყე სახელმწიფო პროგრამებისთვის იჭრება, ძირითადად ასახელებს შემდეგ სახელმწიფო პროგრამებს: სახელმწიფო დაწესებულებებისა და დევნილების შემთხვევით უზრუნველყოფას.

ცხრილი №12. სახელმწიფო პროგრამა, რომლისათვისაც ადგილობრივი ხეტყე გამოიყენება

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი	სულ
საჯარისო ნაწილების შემთხვევით უზრუნველყოფა	10%	6%	12%	1%	5%	12%	23%	13%
სახელმწიფო დაწესებულებების შემთხვევით უზრუნველყოფა	53%	61%	47%	51%	57%	50%	26%	46%
დევნილების შემთხვევით უზრუნველყოფა	17%	13%	20%	23%	18%	19%	30%	21%
სოციალურად დაუცველი ოჯახების შემთხვევით უზრუნველყოფა	20%	20%	21%	25%	20%	19%	21%	20%

ზოგიერთ სამიზნე რეგიონში (ეს ეხება, ძირითადად, კახეთს, მცხეთა-მთიანეთს, სამეგრელო-ზემო სვანეთს) გამოკითხული მოსახლეობის საკმაოდ დიდი ნაწილი მიუთითებს ხეტყის უკონტროლო, არაორგანიზებულ მოპოვებაზე:

ცხრილი №13. ხდება/ხდებოდა თუ არა ხეტყის არაორგანიზებული, უკონტროლო ჭრა

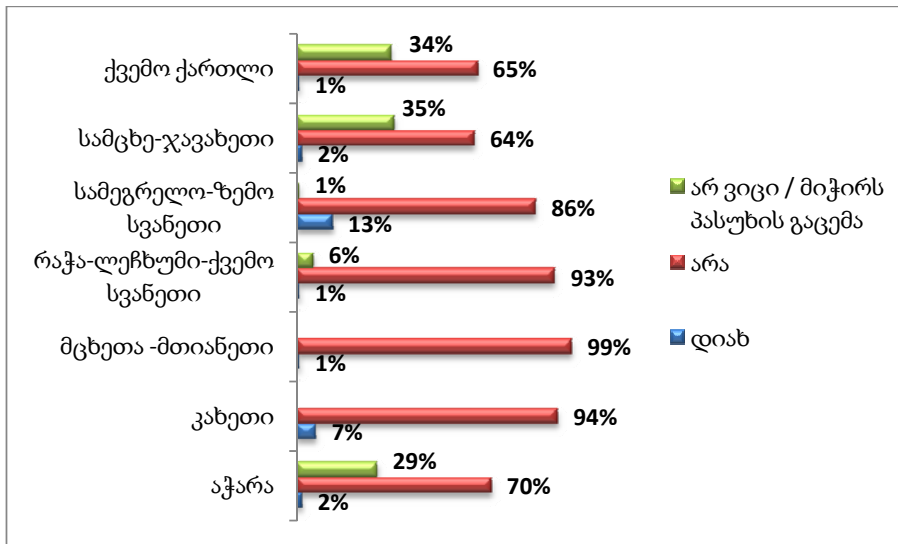
	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
არასოდეს	67.6%	52.4%	38.5%	51.3%	43.5%	38.9%	48.5%
იშვიათად	4.4%	17.7%	19.7%	5%	29.8%	18.5%	10.6%
ხშირად	1.5%	20.2%	13.7%	8.8%	3.7%	3.7%	7.6%
ძალიან ხშირად	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	26.5%	9.7%	28.2%	35.1%	23%	38.9%	33.3%

5.3 დასაქმება

გამოკითხული რესპონდენტების უმრავლესობის ინფორმაციით (აჭარა – 98.5%, კახეთი – 98.1%, მცხეთა-მთიანეთი – 100%, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – 97.5%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 95.3%, სამცხე-ჯავახეთი – 97.3%, ქვემო ქართლი – 97.9%), სოფლის სიახლოვეს ხეტყის გადამმუშავებელი საწარმო ბოლო პერიოდის განმავლობაში არ გახსნილა.

სამიზნე რეგიონებში არსებულ კომპანიებში, რომლებიც ხეტყის ჭრას ეწევიან, ადგილობრივი მოსახლეობა არ არის დასაქმებული.

გრაფიკი №3. დასაქმებულია თუ არა ადგილობრივი მოსახლეობა ხეტყის მოპოვების კომპანიებში?

გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილის ინფორმაციით, სამიზნე რეგიონებში მოსახლეობა თვითდასაქმებულია ტყეში, ეს ტენდენცია განსაკუთრებით შეინიშნება კახეთის რეგიონში.

ცხრილი №14. მოსახლეობა ძირითადად თვითდასაქმებულია ტყეში

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	40.5%	57.6%	40.4%	44.4%	49.1%	34.6%	32.9%
არა	53.6%	42.4%	59.6%	55.6%	50.3%	57.5%	59.4%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	5.9%	0%	0%	0%	0.6%	7.8%	7.7%

რესპონდენტები, რომლებიც ადასტურებენ ტყეებში ადგილობრივი მოსახლეობის თვითდასაქმების ფაქტებს, მათ რაოდენობას საშუალოდ 1–5–დან და 6–10–მდე განსაზღვრავენ. ცალკე გამოსაყოფია კახეთი და სამეგრელო–ზემო სვანეთი, სადაც სხვა რეგიონებთან შედარებით, ტყეში თვითდასაქმებულთა მეტი რაოდენობა (20–დან 40–მდე) სახელდება.

ცხრილი №15. ტყეში თვითდასაქმებულთა რაოდენობა (დასახელებების სიხშირე)

რეგიონი	ტყეში თვითდასაქმებულთა რაოდენობა	დასახელების სიხშირე
აჭარა	1 – 5	14
	6 –10	9
	30	8
კახეთი	6 –10	6
	20	13
	40	6
მცხეთა -მთიანეთი	1 – 5	5
	6 –10	4
რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთი	6 –10	7
	30	6
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	6 –10	8
	20	5
	40	6
	50	8
სამცხე-ჯავახეთი	1 – 5	25
	6 –10	10
	20	8
	30	11
ქვემო ქართლი	1 – 5	24
	6 –10	12
	30	14

რესპონდენტების ის ნაწილი, რომელიც ადასტურებს, რომ ადგილობრივი მოსახლეობა თვითდასაქმებულია ტყეში, დასაქმების სახეებს შორის, ძირითადად, საშუალო მერქნის მოპოვებას ასახელებს:

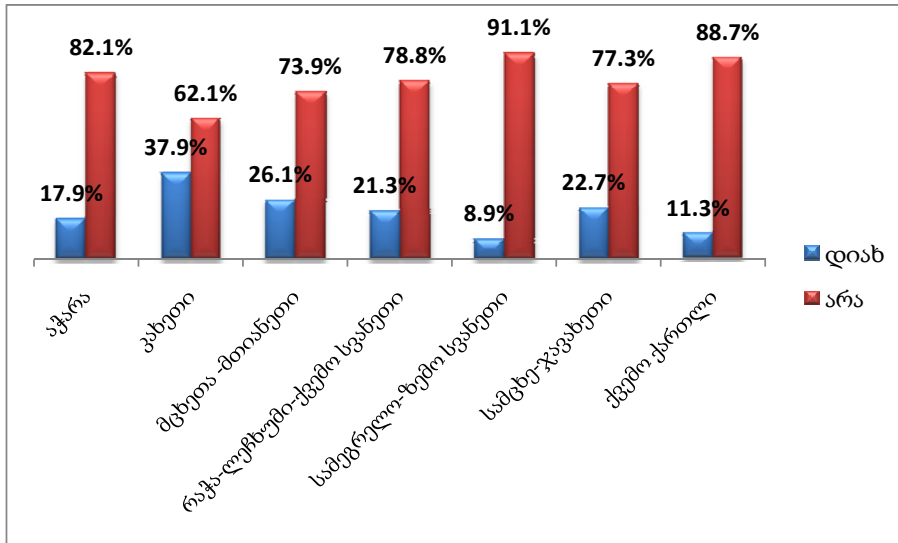
ცხრილი №16. ტყეში თვითდასაქმების სახე

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმ- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
საშუალო მერქნის მოპოვება	69.3%	95.5%	95.2%	85.3%	94.3%	65.2%	65.1%
სამასალე მერქნის მოპოვება	3.9%	3.4%	0%	2.7%	4.8%	2.5%	2.2%
სხვა	1.5%	1.1%	4.8%	0%	1%	1.2%	1.3%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	25.4%	0%	0%	12%	0%	31.1%	31.4%

5.4 ბიომრავალფეროვნება, ტყის მავნებლები და დაავადებები

გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი აღნიშნავს ტყეებში წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობების ჭრის ფაქტებს. ამ მხრივ, პირველ რიგში, კახეთსა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონები გამოირჩევიან:

გრაფიკი №4. ტყეში იჭრება წითელ ნუსხაში შეტანილ მცენარეთა სახეობები

ტყეებში იჭრება წითელ ნუსხაში შეტანილ მცენარეთა შემდეგი სახეობები:

ცხრილი №17. წითელ ნუსხაში შეტანილ მცენარეთა ის სახეობა/ სახეობები, რომლებიც ტყეში იჭრება (დასახელებების სიხშირე)

რეგიონი	სახეობა	დასახელების სიხშირე (%)
აჭარა	წაბლი	70.9
	კაკალი	11.1
კახეთი	მაღალმთის მუხა	100
	უთხოვარი	54.5
	ლაფანი	51
	თელა	48.7
	ჭალის მუხა	34.4
	წაბლი	33.3
	კაკალი	26.7
	საკმლის ხე	13.3
მცხეთა-მთიანეთი	კაკალი	40
	საკმლის ხე	33.3
	თელა	25.6
	ჭალის მუხა	22.5
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო	კაკალი	37

რეგიონი	სახეობა	დასახელების სიხშირე (%)
სვანეთი	იმერული მუხა	34.5
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	კოლხური ბზა	100
	უთხოვარი	36.4
	ლაფანი	20
	კაკალი	11.1
სამცხე-ჯავახეთი	ჭალის მუხა	66.4
	კაკალი	32.2
ქვემო ქართლი	კაკალი	12.2

ტყეებში სხვადასხვა დაავადების არსებობასა და მათგან მიყენებული ზარალის მიხედვით განსხვავებული მდგომარეობაა რეგიონებში. ამ მხრივ მძიმე სიტუაცია აჭარის რეგიონშია (81%).

ცხრილი №18. სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეები ნადგურდება დაავადებების გამო

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	81%	29.6%	14.9%	33.3%	36.7%	43.9%	32.3%
არა	19%	70.4%	85.1%	66.7%	63.3%	56.1%	67.7%

რესპონდენტები საუბრობენ ადგილობრივ სახეობებზე, რომლებიც გაქრნენ ან გაქრობის საფრთხის წინაშე დადგნენ:

ცხრილი №19. სახეობა/ სახეობები, რომლებიც გაქრა ან გაქრობის საფრთხე შეექმნა (დასახელების სიხშირე)

რეგიონი	სახეობა	დასახელების სიხშირე (%)
აჭარა	ნეკერჩხალი	20
	ფიჭვი	17.2
	ნამვი	16.8
	ქრისტესისხლა	16.7
	უთხოვარი	16.6
კახეთი	ქრისტესისხლა	23.3
	ცაცხვი	15.4
მცხეთა - მთიანეთი	ცაცხვი	32.4
	უთხოვარი	29
რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	ნამვი	36.9
	ცაცხვი	18.2

რეგიონი	სახეობა	დასახელების სიხშირე (%)
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	ქრისტესისხლა	50
	ცაცხვი	28.8
	ჟოლო	19.4
სამცხე-ჯავახეთი	ნეკერჩხალი	40
	სოჭი	38.1
	ფიჭვი	37.9
	ნაძვი	25.8
	უთხოვარი	25.5
	ჟოლო	25
	კაკალი	24.3
ქვემო ქართლი	სოჭი	42.9
	ნეკერჩხალი	40
	ფიჭვი	39.7
	ჟოლო	27.8
	კაკალი	26.0

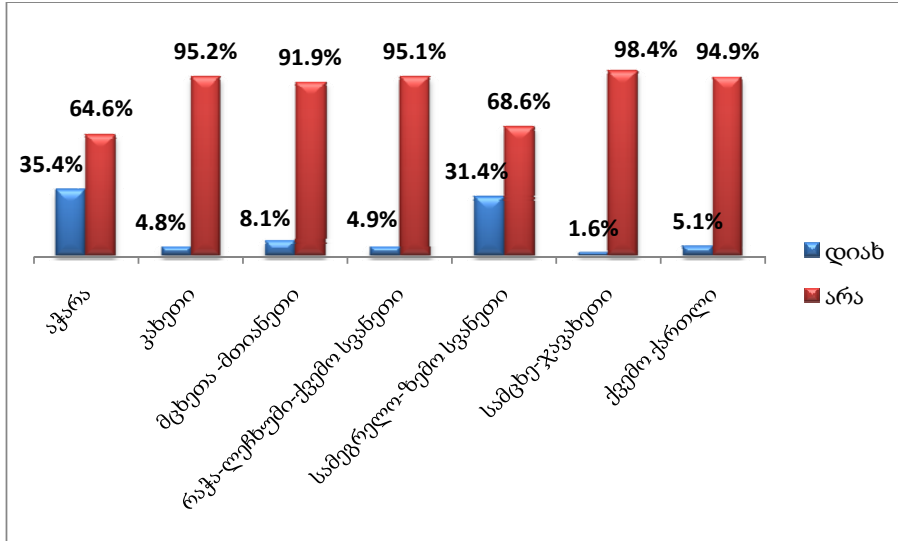
გამოკითხული რესპონდენტების უმრავლესობის (აჭარა - 93.6%, კახეთი - 88.9%, მცხეთა - მთიანეთი - 99.1%, რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი - 100%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი - 90.4%, სამცხე-ჯავახეთი - 97.2%, ქვემო ქართლი - 96.4%) ინფორმაციით, არც ერთ რეგიონში არ ხდება ტყეებში უცხო სახეობების მიერ ადგილობრივი სახეობების ჩანაცვლება.

5.5 ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების მართვა

რესპონდენტთა ინფორმაციით, სამიზნე რეგიონების სოფლებში არ არის შემორჩენილი ტყეების ტრადიციული მართვის პრაქტიკა. ცალკე აღსანიშნავია აჭარა და სამეგრელო-ზემო სვანეთი, სადაც, სხვა რეგიონებთან შედარებით, მეტი რესპონდენტი (35.4% და 31.4%, შესაბამისად) უპასუხებს, რომ ტყეების მართვის ასეთი პრაქტიკა მათ სოფლებში ნაწილობრივ შემორჩენილია.

გრაფიკი №5. შემორჩენილია თუ არა სოფელში ტყეების ტრადიციული მართვა?

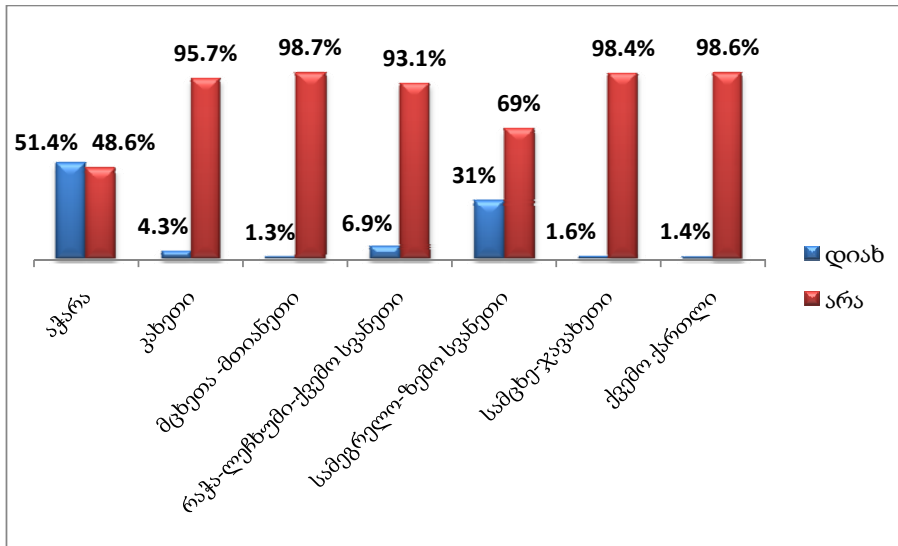
ის რესპონდენტები, რომლებიც საუბრობენ ტყეების ტრადიციული მართვის სოფელში შემორჩენილ პრაქტიკაზე, ძირითადად მიუთითებენ საგვარეულო მართვის ფორმაზე.

ცხრილი №20. სოფელში შემორჩენილი ტყეების ტრადიციული მართვის ფორმები

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	ქვემო ქართლი
საგვარეულო	100%	50%	100%	33.3%	90.6%	100%
საოჯახო	0%	0%	0%	0%	7.5%	0%
სათემო	0%	0%	0%	0%	1.9%	0%
მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	50%	0%	66.7%	0%	0%

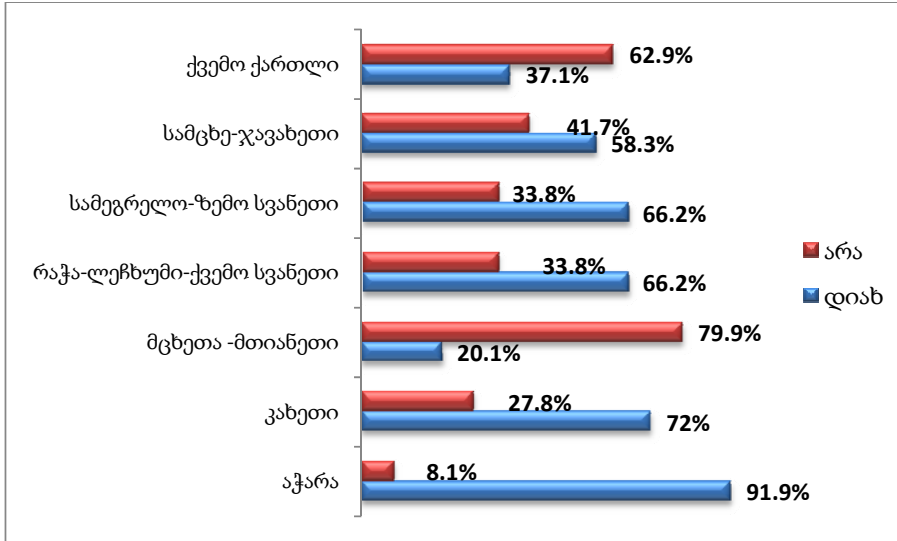
საგვარეულო/საოჯახო ტყეების არსებობის შესახებ აჭარაში რესპონდენტთა 51.4%, სამეგრელო-ზემო სვანეთში კი 31% საუბრობს.

გრაფიკი №6. სოფელში ან მის სიახლოვეს არსებობს თუ არა ისტორიულად საგვარეულო/საოჯახო ტყეები?

რესპონდენტების უმრავლესობა ყველა რეგიონში ლაპარაკობს აგრეთვე სოფელში ან მის სიახლოვეს სათემო/კომუნალური ტყეების არსებობის შესახებ.

გრაფიკი №7. არის თუ არა სოფელში ან მის სიახლოვეს სათემო/კომუნალური ტყეები?

5.6 სატყეო ფონდში არსებული წყლის რესურსების მართვა

სამიზნე რეგიონებში სოფლის სიახლოვეს ტყეებში არსებული ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან ძირითადად საუბარია ტბებსა და ნაკადულებზე აჭარისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში, მდინარეებსა და ტბებზე – კახეთში, სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და სამცხე-ჯავახეთში, მდინარეებსა და ნაკადულებზე – ქვემო ქართლში. ყველა რეგიონში მდინარეებთან დაკავშირებით საუბარია მდინარის მთელ სიგრძეზე და არა მხოლოდ სატყეო ფონდის ტერიტორიებზე არსებულ მათ მონაკვეთებზე.

რესპონდენტების გარკვეული ნაწილი ადასტურებს, რომ ზედაპირული წყლის ობიექტებზე შეიმჩნევა გარკვეული სახის ცვლილებები, კერძოდ:

ცხრილი №21. რა სახის ცვლილებები შეიმჩნევა ზედაპირული წყლის ობიექტებზე (დასახელების სიხშირე)

რეგიონი	ცვლილებების სახე	დასახელების სიხშირე (%)
აჭარა	მდინარე/ღელე/ნაკადული სეზონურად ტბორავს სასოფლო –სამეურნეო ტერიტორიებს ან სატყეო ფონდის მიწებს	50
	მდინარეში მოიმატა მყარი ჩამონატანის მოცულობამ	22.6
	დაშრა ნაკადული	20.9
	შემცირდა მდინარის წყლის დეპეტი	20.5
	მნიშვნელოვნად გაიზარდა მდინარის/ღელის კალაპოტი	19.8
კახეთი	მდინარემ/ღელემ/ნაკადულმა დატბორა სასოფლო–სამეურნეო ტერიტორიები ან სატყეო ფონდის მიწები	100

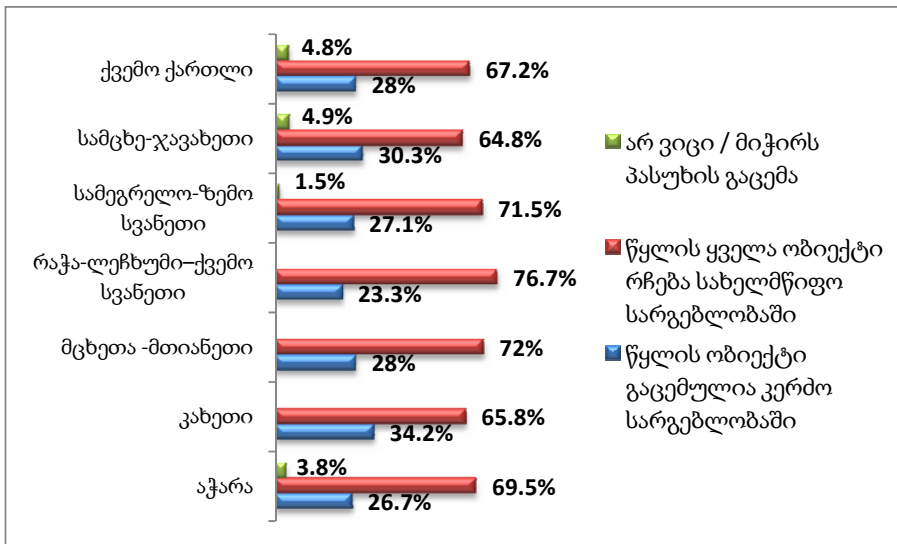
რეგიონი	ცვლილებების სახე	დასახელების სიხშირე (%)
	გაიზარდა ტბის ფართობი	50
	მდინარემ/ღელემ/ნაკადულმა შეიცვალა მიმართულება	42.9
	მნიშვნელოვნად გაიზარდა მდინარის/ღელის კალაპოტი	19.8
	მდინარეში მოიმატა მყარი ჩამონატანის მოცულობამ	19.4
მცხეთა - მთიანეთი	შემცირდა ტბის ფართობი	41.9
	მდინარეში მოიმატა მყარი ჩამონატანის მოცულობამ	33.2
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	გაიზარდა ტბის ფართობი	50
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	მდინარემ/ღელემ/ნაკადულმა შეიცვალა მიმართულება	34.3
	მდინარეში მოიმატა მყარი ჩამონატანის მოცულობამ	19.4
სამცხე-ჯავახეთი	მდინარე/ღელე/ნაკადული სეზონურად ტბორავს სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიებს ან სატყეო ფონდის მიწებს	50
	დაშრა ნაკადული	38.7
	შემცირდა მდინარის წყლის დებეტი	37.9
	წყალუხვობის დროს მდინარეში შეიმჩნევა უფრო დიდი ზომის ქვების გადაადგილება	31.6
	მდინარემ/ღელემ/ნაკადულმა შეიცვალა მიმართულება	28.6
	შეიცვალა მდინარის წყლის დებეტის სეზონურობა	26.2
	დაშრა წყაროები	25.9
	მნიშვნელოვნად გაიზარდა მდინარის/ღელის კალაპოტი	23.1
	გაჩნდა წყლის ახალი ობიექტი	22.3
	დაშრა ნაკადული	38
	შემცირდა მდინარის წყლის დებეტი	37.6
ქვემო ქართლი	წყალუხვობის დროს მდინარეში შეიმჩნევა უფრო დიდი ზომის ქვების გადაადგილება	26.3
	შეიცვალა მდინარის წყლის დებეტის სეზონურობა	24.6
	გაჩნდა წყლის ახალი ობიექტი	23.8
	შემცირდა ტბის ფართობი	23.5
	დაშრა წყაროები	23.2
	მნიშვნელოვნად გაიზარდა მდინარის/ღელის კალაპოტი	18.7

რესპონდენტთა უმრავლესობის ინფორმაციით (აჭარა – 100%, კახეთი – 83.5%, მცხეთა - მთიანეთი – 92.1%, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – 87.5%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 93.4%, სამცხე-ჯავახეთი – 91.5%, ქვემო ქართლი – 82.6%), მათ

რეგიონებში ზედაპირული წყლის ობიექტებზე არ მომხდარა ხელოვნური ჩარევა. მათ შორის, არ ჰქონია ადგილი მდინარის ხელოვნურ გადაკეტვას (ჰესის მშენებლობის ან სხვა სახის საქმიანობის გამო).

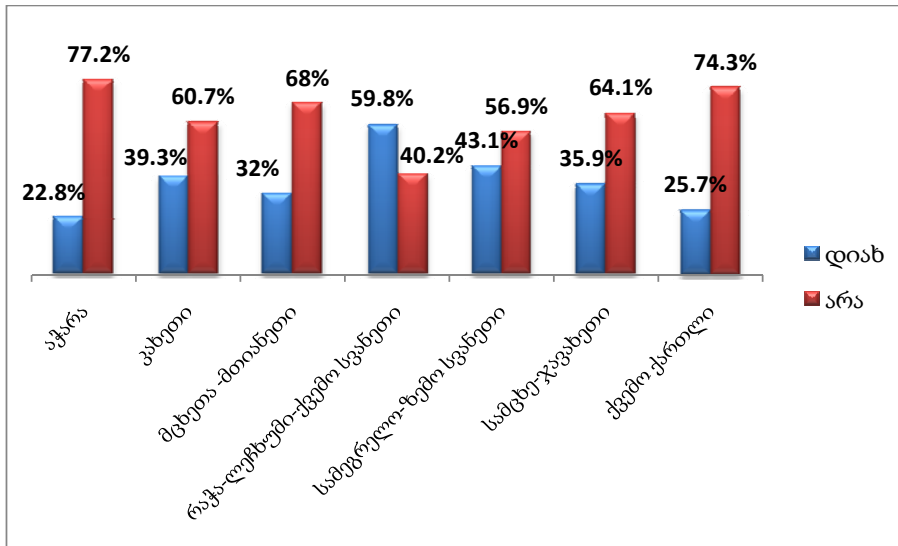
გამოკითხული მოსახლეობის უმრავლესობის ინფორმაციით, წყლის ობიექტები სახელმწიფო სარგებლობაში რჩება, თუმცა მოსახლეობის გარკვეული ნაწილი ამ ობიექტების კერძო სარგებლობის ფაქტებზედაც მიუთითებს. სხვა რეგიონებთან შედარებით, ამის შესახებ ყველაზე მეტი რესპონდენტი (34.2%) კახეთის რეგიონში საუბრობს.

გრაფიკი №8. სარგებლობის რა ფორმები ვრცელდება სოფლის სიახლოვეს არსებულ ზედაპირული წყლის ობიექტებზე?

რესპონდენტების უმრავლესობის ინფორმაციით, წყლის რესურსების ექსპლუატაციის ერთ-ერთი გავრცელებული ფორმა ინერტული მასალების მოპოვება წარმოადგენს.

გრაფიკი №9. ხდება თუ არა მდინარიდან/ღელიდან ინერტული მასალების (სამშენებლო ქვა, ქვიშა-ხრემის) მოპოვება?

რესპონდენტების ნაწილი, რომელიც საუბრობს მდინარეებიდან/ღელებიდან ინერტული მასალების მოპოვებაზე, აცხადებს, რომ ინერტული მასალების მოპოვება ხდება როგორც ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ საოჯახო და სამეურნეო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად, ისე მსხვილი კომპანიების მიერ.

ცხრილი №22. ინერტული მასალების მოპოვების ფორმა

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ინერტული მასალების მოპოვებაზე გაცემულია ლიცენზიები და ამ საქმიანობით დაკავებული არიან კერძო კომპანიები	33.3%	32.2%	44.4%	39%	37.8%	32.1%	36.4%
ინერტული მასალების მოპოვება ხდება ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ საოჯახო და სამეურნეო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად	66.7%	67.8%	55.6%	61%	62.2%	67.9%	63.6%

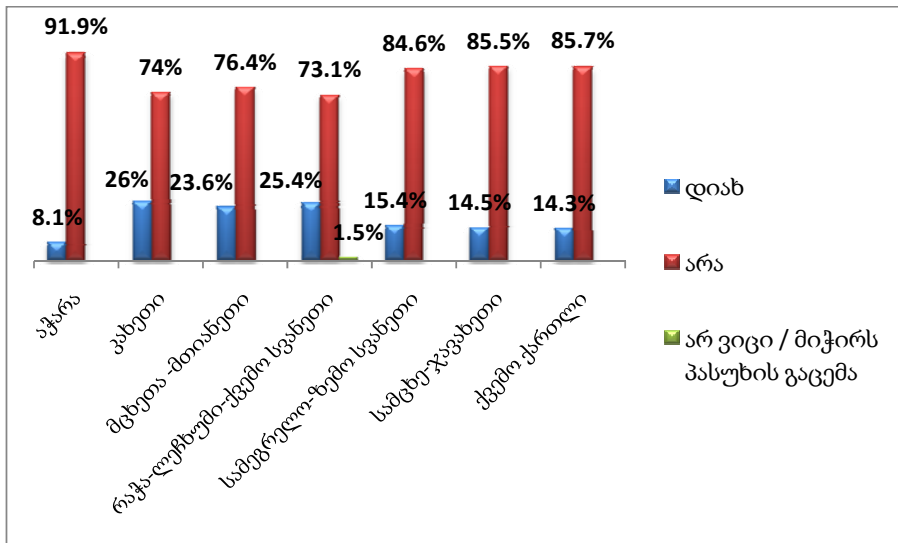
წყლის ობიექტების ექსპლუატაციის სხვა სახეებიდან ძირითადად დასახელებულია: რეკრეაციული ზონები (აჭარა), ინფრასტრუქტურა სპორტული თევზაობისთვის (კახეთი, ქვემო ქართლი და სამეგრელო-ზემო სვანეთი), საპიკნიკო ადგილები (მცხეთა-მთიანეთი, ქვემო ქართლი და სამცხე-ჯავახეთი) და თევზსამშენები (რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი).

ცხრილი №23. ზედაპირული წყლის ობიექტების ექსპლუატაციის სხვა სახეები (დასახელების სიხშირე %)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
მოწყობილია თევზსაშენები	25.2%	24.3%	25.2%	47.1%	25.4%	30.5%	22.3%
მოწყობილია რეკრეაციული ზონა	45.9%	30.9%	31.8%	35.9%	26.2%	24.7%	24.7%
მოწყობილია ინფრასტრუქტურა სპორტული თევზაობისთვის	24.4%	40.9%	18.9%	15.5%	31.3%	25.1%	33.9%
მოწყობილია საპიკნიკო ადგილები	25.6%	18.8%	39.5%	17.5%	22.5%	32.3%	33.8%

რესპონდენტთა გარკვეული ნაწილი მიუთითებს შეზღუდვებზე წყლის ობიექტებთან მიმართებაში.

გრაფიკი №10. ვრცელდება თუ არა შეზღუდვები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ზედაპირული წყლის ობიექტების გარკვეულ პერიმეტრზე?

5.7 ინფორმაცია ეკონომიკურ მდგომარეობაზე

გამოკითხული რესპონდენტების უმრავლესობა სოფლების საშუალო ოჯახს ეკონომიკური მდგომარეობის მიხედვით ახასიათებს, როგორც ღარიბ და საშუალო შემდგომის მქონე ოჯახებს. რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი შეიძლება გამოიყოს ცალკე, რადგან აქ, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, შედარებით დიდია იმ

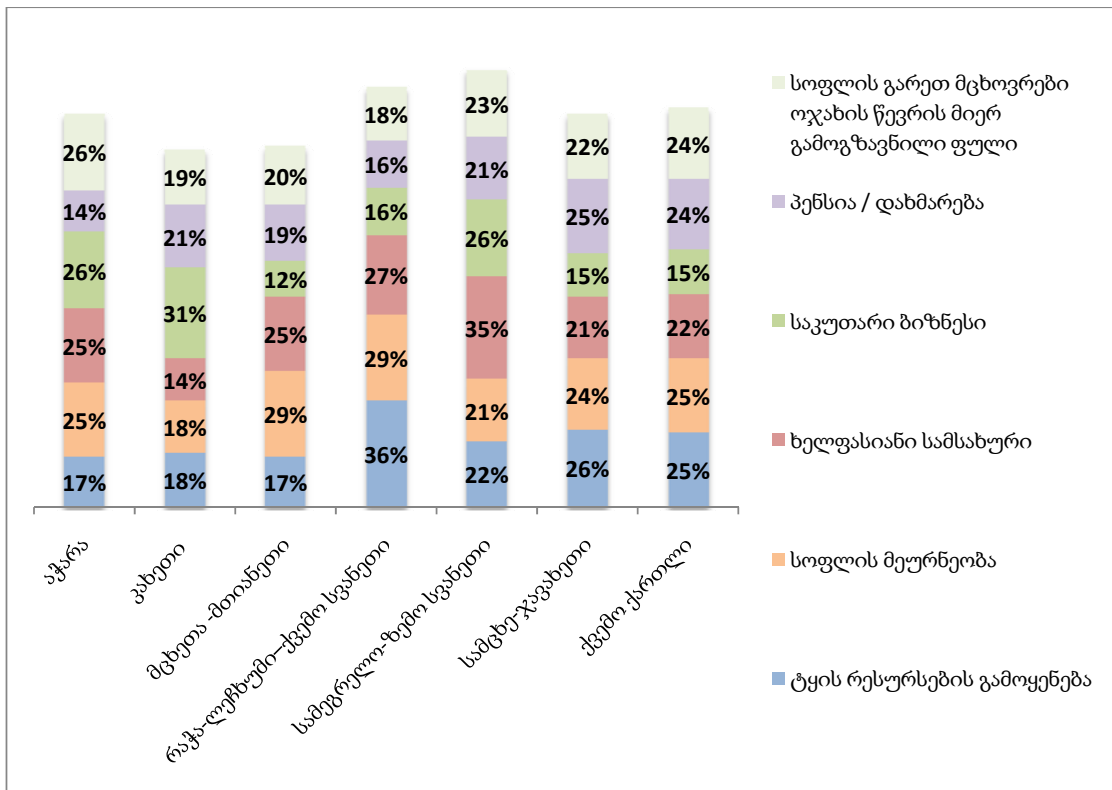
რესპონდენტების წილი (19.1%), რომლებიც თავიანთი სოფლის საშუალო ოჯახს ახასიათებს, როგორც ძალიან ღარიბს.

ცხრილი №24. სოფლის საშუალო ოჯახის ეკონომიკური შეფასება (რესპონდენტების სუბიექტური აზრით)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ძალიან ღარიბს	3.5%	2.5%	4.0%	19.1%	1.4%	7.6%	9.6%
ღარიბს	41.2%	50.3%	65.9%	53.2%	49.5%	40.9%	54.2%
საშუალო შეძლების მქონეს	55.3%	46.6%	30.1%	27.7%	49.1%	51.5%	36.1%
მდიდარს	0%	0.6%	0%	0%	0%	0%	0%

სამიზნე რეგიონების სოფლების საშუალო ოჯახის (რომელშიც აჭარაში, საშუალოდ, 4-5 ადამიანი ცხოვრობს, ქვემო ქართლში, კახეთში, სამცხე-ჯავახეთში, სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და მცხეთა-მთიანეთში – 3-4, ხოლო რაჭა-ლეჩხუმში – 2-3) შემოსავლის ძირითადი წყაროებია:

გრაფიკი №11. სოფლის საშუალო ოჯახის შემოსავლის ძირითადი წყაროები (დასახელების სიხშირე)

ტყის რესურსებზე ხელმისაწვდომობის მნიშვნელობა სოფლის საშუალო ოჯახისათვის, საშუალოდ, მნიშვნელოვანსა და მნიშვნელოვანს შორის ვარირებს.

ცხრილი №25. რამდენად მნიშვნელოვანია ტყეზე ხელმისაწვდომობა სოფლის საშუალო ოჯახისათვის?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ძალიან უმნიშვნელო	28.6%	16.6%	20%	11.9%	20.2%	18.5%	16.4%
უმნიშვნელო	27.4%	20.4%	11.5%	11.9%	26.4%	10.8%	26%
საშუალოდ მნიშვნელოვანი	33.3%	24.8%	24.8%	33.3%	28.5%	23.1%	23.3%
მნიშვნელოვანი	6%	28%	24.8%	38.1%	17.6%	32.3%	17.8%
ძალიან მნიშვნელოვანი	4.8%	10.2%	18.8%	4.8%	7.3%	15.4%	16.4%

რაც შეეხება ცვლილებებს, რომლებიც განხორციელდა ბოლო 2-3 წლის განმავლობაში ტყის რესურსების ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით, ამის მიხედვით სამიზნე რეგიონების სოფლებში ასეთი სურათი გვაქვს:

- ხელმისაწვდომობა საშუალოდ ხეტყეზე იგივე დარჩა და / ან შეიზღუდა;
- სამასალე ხეტყეზე - შეიზღუდა და /ან ძალიან შეიზღუდა (ცალკე გამოსაყოფია მცხეთა-მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი და სამეგრელო-ზემო სვანეთი, სადაც, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, უფრო მეტი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ხელმისაწვდომობა სამასალე ხეტყეზე არ შეცვლილა);
- წვრილ მერქანზე - იგივე დარჩა და / ან შეიზღუდა (ცალკე გამოსაყოფია აჭარა, სადაც, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, უფრო მეტი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ხელმისაწვდომობა წვრილ მერქანზე ძალიან შეიზღუდა);
- არამერქნულ და რეკრეაციულ რესურსებზე - დარჩა იგივე.

ამ საკითხთან დაკავშირებული დეტალური ინფორმაცია მოცემულია ქვემოთ, ცხრილებში:

ცხრილი №26. როგორ შეიცვალა ხელმისაწვდომობა საშეშე ხეტყეზე

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ძალიან შეიზღუდა	16.2%	17.7%	7.6%	13.6%	18%	10.5%	11.4%
შეიზღუდა	21.6%	35.5%	31.9%	27.3%	39.7%	22.8%	24.3%
იგივე დარჩა	37.8%	29.1%	46.5%	42%	36.5%	36.8%	40%
გაიზარდა	23%	9.9%	10.4%	10.2%	4.2%	21.1%	24.3%
ძალიან გაიზარდა	1.4%	7.8%	3.5%	6.8%	1.6%	8.8%	0%

ცხრილი №27. როგორ შეიცვალა ხელმისაწვდომობა სამასალე ხეტყეზე

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ძალიან შეიზღუდა	35.3%	48.9%	29.2%	20.9%	43.0%	26.4%	64.3%
შეიზღუდა	41.2%	34.1%	23.6%	46.5%	33.0%	39.6%	25.0%
იგივე დარჩა	13.7%	12.5%	38.9%	27.9%	20%	11.3%	10.7%
გაიზარდა	7.8%	2.3%	8.3%	4.7%	4%	15.1%	0%
ძალიან გაიზარდა	2%	2.3%	0%	0%	0%	7.5%	0%

ცხრილი №28. როგორ შეიცვალა ხელმისაწვდომობა წვრილ მერქანზე (ძელი, ბოძი, ჭიგო)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ძალიან შეიზღუდა	23.8%	20%	3.7%	3.3%	7.1%	12.8%	6.7%
შეიზღუდა	26.2%	24.2%	18.7%	24.6%	19.6%	36.2%	46.7%
იგივე დარჩა	28.6%	45.3%	72%	60.7%	59.8%	27.7%	43.3%
გაიზარდა	21.4%	4.2%	5.6%	11.5%	10.7%	17%	0%
ძალიან გაიზარდა	0%	6.3%	0%	0%	2.7%	6.4%	3.3%

ცხრილი №29. როგორ შეიცვალა ხელმისაწვდომობა არამერქნულ რესურსებზე (სოკო, კენკრა)

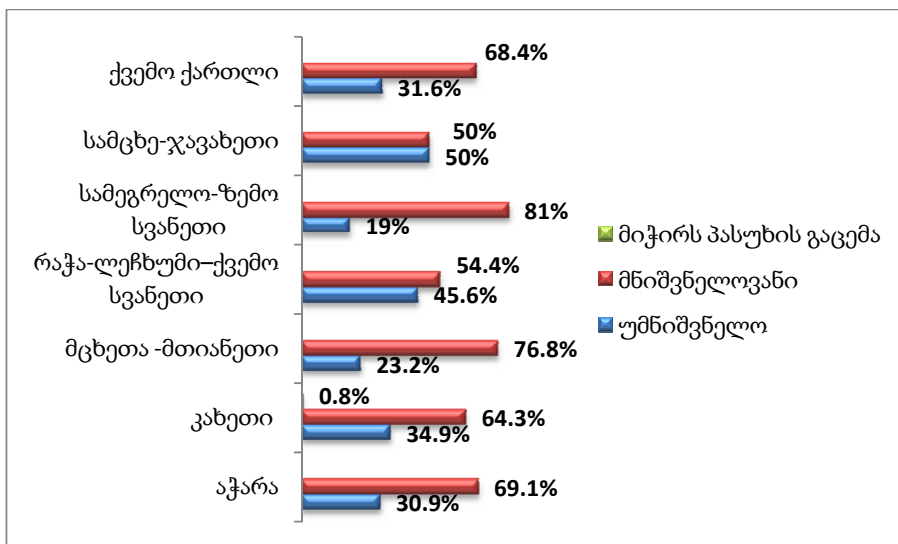
	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ძალიან შეიზღუდა	36%	0%	1%	0%	0%	0%	3.1%
შეიზღუდა	4%	12.3%	0%	0%	10.1%	4.9%	6.3%
იგივე დარჩა	40%	80.2%	96%	98%	86.1%	68.3%	84.4%
გაიზარდა	20%	4.9%	1%	0%	3.8%	17.1%	6.3%
ძალიან გაიზარდა	0%	2.5%	2%	2%	0%	9.8%	0%

ცხრილი №30. როგორ შეიცვალა ხელმისაწვდომობა რეკრეაციულ რესურსებზე

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ძალიან შეიზღუდა	14.3%	1.9%	1.8%	0.0%	4.3%	4.8%	0.0%
შეიზღუდა	0%	9.3%	1.8%	6.5%	23.4%	4.8%	14.3%
იგივე დარჩა	85.7%	81.5%	78.9%	80.6%	72.3%	85.7%	78.6%
გაიზარდა	0%	3.7%	17.5%	12.9%	0%	4.8%	7.1%
ძალიან გაიზარდა	0%	3.7%	0%	0%	0%	0%	0%

გამოკითხული რესპონდენტების აზრით, ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებებმა, რომლებიც უკანასკნელ წლებში განხორციელდა, მათი სოფლებისთვის მნიშვნელოვანი შედეგი მოიტანა.

გრაფიკი №12. თქვენი აზრით, როგორი გავლენა მოახდინა ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებებმა თქვენსა და თქვენს სოფელზე?

კონკრეტულად კი, ამ ცვლილებებმა სამიზნე რეგიონების სოფლებისთვის, ძირითადად, შემდეგი სახის შედეგები გამოიწვია:

- შემცირდა შემოსავლის ისეთი წყაროები, როგორებიცაა ნადირობა, თევზჭერა, ტრადიციული წარმოება/მეურნეობა, ტურიზმი (აჭარა, კახეთი, მცხეთა-მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი, სამცხე-ჯავახეთი);
- შემცირდა კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერა (აჭარა, კახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი, სამცხე-ჯავახეთი, ქვემო ქართლი);
- შემცირდა შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან (კახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი);
- დაიკარგა შემოსავლები ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან (მცხეთა-მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი);
- დაიკარგა შემოსავლები ტყის მერქნული რესურსების წარმოებიდან (სამეგრელო-ზემო სვანეთი, სამცხე-ჯავახეთი);
- გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები (სამეგრელო-ზემო სვანეთი, ქვემო ქართლი).

ცხრილი №31. კონკრეტულად, რა შედეგი მოიტანა ამ ცვლილებებმა თქვენთვის და თქვენი სოფლის მოსახლეობისთვის? (დასახელებების სიხშირე)

რეგიონი	ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებების კონკრეტული შედეგები	დასახელების სიხშირე (%)
აჭარა	შემცირდა შემოსავლის ალტერნატიული წყაროები (ისეთი, როგორებიცაა ნადირობა, თევზჭერა, ტრადიციული წარმოება/მეურნეობა, ტურიზმი)	35.7
	შემცირდა კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერა	29.7

რეგიონი	ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებების კონკრეტული შედეგები	დასახელების სიხშირე (%)
	გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები	27.2
	შემცირდა შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან	27.2
კახეთი	შემცირდა შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან	37
	შემცირდა შემოსავლის ალტერნატიული წყაროები (ისეთი, როგორებიცაა ნადირობა, თევზჭერა, ტრადიციული წარმოება/მეურნეობა, ტურიზმი)	28.7
	გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები	26.1
	შემცირდა კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერა	20
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან	19.4
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის მერქნული რესურსების წარმოებიდან	17.6
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან	48.9
მცხეთა - მთიანეთი	შემცირდა შემოსავლის ალტერნატიული წყაროები (ისეთი, როგორებიცაა ნადირობა, თევზჭერა, ტრადიციული წარმოება/მეურნეობა, ტურიზმი)	30.1
	გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები	27.4
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის მერქნული რესურსების წარმოებიდან	20
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან	46.9
რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	შემცირდა შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან	38.4
	შემცირდა კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერა	25.2
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის მერქნული რესურსების წარმოებიდან	58.8
სამეგრელო- ზემო სვანეთი	გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები	20.2
	შემცირდა კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერა	30.3
სამცხე-ჯავახეთი	დაიკარგა შემოსავლები ტყის მერქნული რესურსების წარმოებიდან	17.6
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან	23.3
	შემცირდა შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან	25.3
	შემცირდა შემოსავლის ალტერნატიული წყაროები (ისეთი, როგორებიცაა ნადირობა, თევზჭერა, ტრადიციული წარმოება/მეურნეობა, ტურიზმი)	24.2
	გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები	19

რეგიონი	ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებების კონკრეტული შედეგები	დასახელების სიხშირე (%)
ქვემო ქართლი	შემცირდა კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერები	31.8
	გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები	26.4
	შემცირდა შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან	25.8
	შემცირდა შემოსავლის ალტერნატიული წყაროები	24.7
	დაიკარგა შემოსავლები ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან	24.5

რესპონდენტების ნაწილი, როდესაც საუბრობს იმ შედეგებზე, რაც მოჰყვა მათი სოფლებისათვის ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებებს, ასახელებს შემდეგ ეკოლოგიურ პრობლემებს:

ცხრილი №32. ტყეების მდგომარეობისა და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებებით გამოწვეული ეკოლოგიური პრობლემები (დასახელების სიხშირე)

რეგიონი	პრობლემები	დასახელების სიხშირე (%)
აჭარა	სამოვრებისა და სათიბების დეგრადაცია/შემცირება	49.7
	სასმელი წყლის დეფიციტი	27.2
	სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	25.7
კახეთი	სასოფლო-სამეურნეო მიწების დეგრადაცია/შემცირება	17.6
	სასოფლო-სამეურნეო მიწების შემცირება	9.4
	სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	8.7
მცხეთა - მთიანეთი	სასმელი წყლის დეფიციტი	12
	სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	10.1
	სასოფლო-სამეურნეო მიწების შემცირება	8.9
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სასოფლო-სამეურნეო მიწების შემცირება	56.9
	სამოვრებისა და სათიბების დეგრადაცია/შემცირება	35.2%
	სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	25.4
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სასოფლო-სამეურნეო მიწების დეგრადაცია/შემცირება	58.8
	სასოფლო-სამეურნეო მიწების შემცირება	31.8
	სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	31.2
სამცხე-ჯავახეთი	სამოვრებისა და სათიბების დეგრადაცია/შემცირება	30.3
	სასმელი წყლის დეფიციტი	25.3
	სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	24.2
ქვემო ქართლი	სამოვრებისა და სათიბების დეგრადაცია/შემცირება	31.8
	სასმელი წყლის დეფიციტი	25.8
	სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	24.7

5.8 ადგილობრივი ტყის რესურსებით სარგებლობის შეფასება

5.8.1 შეშა

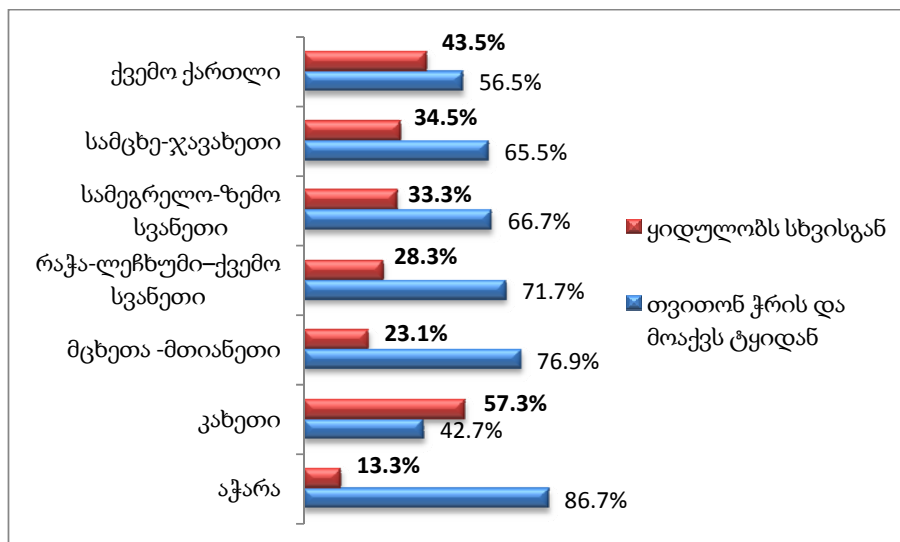
როგორც ქვემოთ მოცემული ცხრილიდან ჩანს, სამიზნე რეგიონების სოფლების საშუალო ოჯახები ყველა რეგიონში გასათბობად და საჭმლის მოსამზადებლად, ძირითადად, შეშას იყენებენ. თუმცა აღსანიშნავია, რომ სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში, სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო მეტი რესპონდენტი (17.4%) აღნიშნავს, რომ სოფლის საშუალო ოჯახი ზემოთ აღნიშნული მიზნებისთვის თხევად აირს იყენებს, ხოლო ქვემო ქართლში რესპონდენტების 12.9% ამ მიზნისათვის ბუნებრივი აირის გამოყენებაზე მიუთითებს.

ცხრილი №33. საწვავი, რომელსაც სოფლის საშუალო ოჯახი გასათბობად და საჭმლის მოსამზადებლად იყენებს

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
შეშა	91.8%	78.4%	90.1%	95.7%	79.8%	75.4%	76.5%
ბუნებრივი აირი	1.2%	8.8%	8.7%	0%	0%	9.2%	12.9%
თხევადი აირი	7.1%	7.4%	1.2%	2.1%	17.4%	9.2%	5.9%
ელექტროენერჯია	0%	5.4%	0%	2.1%	2.8%	6.2%	4.7%

ადგილობრივი მოსახლეობა, ძირითადად, თავად ამზადებს შეშს ტყეში და მოაქვს სახლში.

გრაფიკი №13. შეშის გამოყენების შემთხვევაში, როგორც წესი, ოჯახი

ამ მხრივ გამონაკლისს წარმოადგენს კახეთის რეგიონი, სადაც რესპონდენტების უმრავლესობა (57.3%) აღნიშნავს, რომ შეშის შესყიდვა სხვისგან ხდება. მსგავს პრაქტიკაზე, სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო მეტი რესპონდენტი (43.5%) საუბრობს ქვემო ქართლის რეგიონში.

მოსახლეობა, რომელსაც თვითონ მოაქვს შეშა ტყიდან, ძირითადად ქირაობს ავტოტრანსპორტს მის გამოსაზიდად.

ცხრილი №34. ქირაობენ თუ არა მანქანას შეშის გამოსაზიდად სოფლის ოჯახები?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა-მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	97.3%	63.2%	71.9%	64.9%	67.0%	86.3%	72.8%
არა	2.7%	36.8%	28.1%	35.1%	33.0%	13.7%	27.2%

დაქირავებული ტრანსპორტის ღირებულება რეგიონების მიხედვით შეადგენს:

რეგიონი	დაქირავებული ტრანსპორტის ღირებულება ლარში (საშუალო მაჩვენებელი)
აჭარა	216.65
კახეთი	85.11
მცხეთა-მთიანეთი	82.86
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	169.29
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	76.17
სამცხე-ჯავახეთი	151.63
ქვემო ქართლი	200.20

ტრანსპორტის ქირის ღირებულება დაახლოებით 80 ლარიდან 200 ლარამდე მერყეობს. ქირის ღირებულება ყველაზე მაღალია ქვემო ქართლში, ყველაზე დაბალი – სამეგრელო-ზემო სვანეთში. შეშის მოცულობას მოსახლეობა, ძირითადად, კუბურ მეტრებში განსაზღვრავს.

აჭარაში, კახეთში, მცხეთა-მთიანეთსა და რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთში შეშის ტრანსპორტირება, საშუალოდ, 11-19 კმ-ზე ხდება:

რეგიონი	რა მანძილზე ხორციელდება შეშის ტრანსპორტირება, მანძილი –კმ (საშუალო მაჩვენებელი)
აჭარა	19.64
კახეთი	11.84
მცხეთა -მთიანეთი	10.18
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	14.60

რეგიონების მიხედვით სხვისგან შეშის შესყიდვისას 1მ³-ში, საშუალოდ, 60–დან 100 ლარამდე იხდებიან:

რეგიონი	თუ შეშას სხვისგან ყიდულობენ, რამდენს იხდიან , საშუალოდ, 1მ ³ (ლარი) (საშუალო მაჩვენებელი)
აჭარა	118.94
კახეთი	60.80
მცხეთა -მთიანეთი	47.38
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	134.74
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	50.80
სამცხე-ჯავახეთი	87.41
ქვემო ქართლი	88.70

შეშის მოცულობა ერთ დატვირთვაში სხვადასხვა რეგიონის მიხედვით შეადგენს 5–7მ³-ს. ამ მხრივ გამონაკლისია სამცხე-ჯავახეთი, სადაც ერთი ავტომანქანის დატვირთვაში 14მ³-ს ასახელებენ.

რეგიონი	შეშის მოცულობა ერთ დატვირთვაში მ ³ (საშუალო მაჩვენებელი)
აჭარა	5.81
კახეთი	5.38
მცხეთა -მთიანეთი	7.66
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	5.64
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	6.73
სამცხე-ჯავახეთი	14.18
ქვემო ქართლი	6.26

რაც შეეხება საშუალო ოჯახის მიერ წელიწადში საშუალოდ მოხმარებული შეშის რაოდენობას, ასეთი სურათი გვაქვს:

ცხრილი №35. რამდენ შემას მოიხმარს, ჩვეულებრივ, სოფლის საშუალო ოჯახი, საშუალოდ, (მ³) წელიწადში (საშუალო მაჩვენებლები)

რეგიონი	შემა
აჭარა	8.17
კახეთი	11.95
მცხეთა - მთიანეთი	11.65
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	8.28
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	10.87
სამცხე-ჯავახეთი	12.27
ქვემო ქართლი	7.73

მოსახლეობა შემაში 400 ლარიდან 500 ლარამდე იხდის და აქ მნიშვნელოვანი სხვაობა რეგიონების მიხედვით არ ფიქსირდება, ბუნებრივ აირთან მიმართებაში ფასის მნიშვნელოვანი ცვალებადობა გვაქვს რეგიონების მიხედვით.

ცხრილი №36. რა თანხას ხარჯავს აღნიშნულ საწვავში წელიწადში (ლარი) (საშუალო მაჩვენებლები)

რეგიონი	შემა	ბუნებრივი აირი
აჭარა	434.70	503.33
კახეთი	430.57	322.95
მცხეთა - მთიანეთი	383.10	632
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	456.78	394.63
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	423.84	168.57
სამცხე-ჯავახეთი	490.61	72
ქვემო ქართლი	510.56	420.83

საინტერესოა, რა მოცულობის საწვავს იყენებს სამიზნე რეგიონების სოფლების მოსახლეობა, როცა შეუძლებელია შეშით მომარაგება. ასეთ შემთხვევაში, როგორც ქვემოთ მოცემული ცხრილიდან ჩანს, ძირითადად, ბუნებრივ აირსა და ელექტროენერგიას იყენებენ.

ცხრილი №37. რა საწვავს გამოიყენებს სოფელი უფრო მეტად, თუ შეუძლებელია ტყიდან შემის მოპოვება?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმ- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ბუნებრივი აირი	45.6%	47.4%	27.2%	21.7%	14.3%	38.1%	48.2%
ელექტროენერჯია	53.2%	50.7%	72.8%	78.3%	83.8%	60.3%	50.6%
ქვანახშირი	0%	0%	0%	0%	1.9%	0%	0%
ბიოგაზი	1.3%	1.3%	0%	0%	0%	1.6%	1.2%
მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0.7%	0%	0%	0%	0%	0%

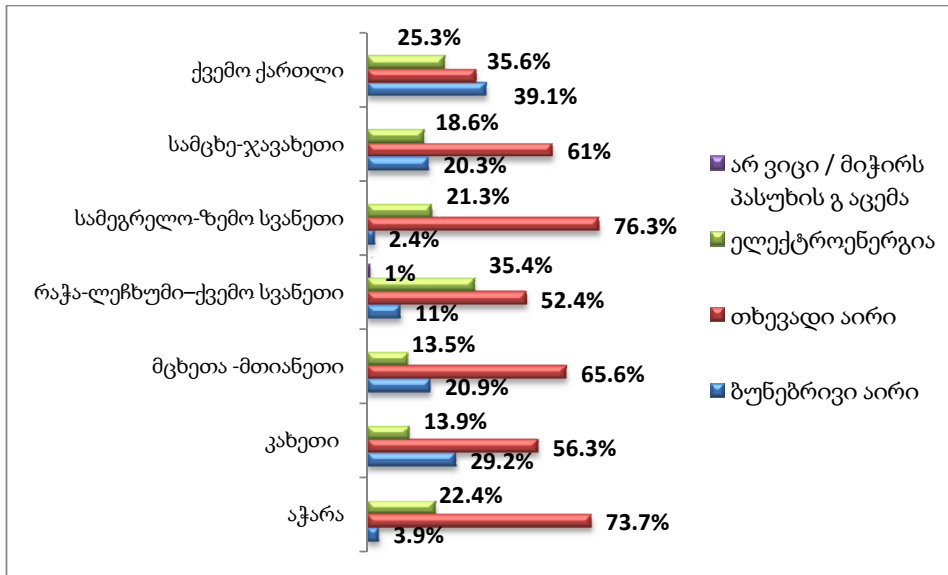
სამიზნე რეგიონებში მოსახლეობა შეშას წლის განმავლობაში, დაახლოებით, 4-იდან 6-თვის განმავლობაში იყენებს.

ცხრილი №38. წელიწადში რამდენი თვის განმავლობაში იყენებენ სოფლის ოჯახები შეშას?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმ- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ორი თვე	0%	5.4%	0%	3.3%	0%	5.3%	2.4%
სამი თვე	2.5%	10.9%	6.8%	1.1%	2.8%	10.5%	3.5%
ოთხი თვე	38%	38%	25.5%	30%	39.3%	47.4%	41.2%
ხუთი თვე	20.3%	13.2%	26.1%	43.3%	26.6%	21.1%	24.7%
ექვსი თვე	39.2%	32.6%	41.6%	22.2%	30.8%	15.8%	28.2%
შვიდი თვე	0%	0%	0%	0%	0.5%	0.0%	0%

ზაფხულის თვეებში შეშის ალტერნატიულ საწვავად ძირითადად იყენებენ თხევად აირს თითქმის ყველა რეგიონში, გარდა ქვემო ქართლისა, სადაც უფრო მეტად იყენებენ ბუნებრივ აირს. ელექტროენერჯია, როგორც შეშის ალტერნატიული საწვავი, უფრო ხშირად გამოიყენება რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთის რეგიონში.

გრაფიკი №14. რომელ ალტერნატიულ საწვავს იყენებენ სოფლის ოჯახები ზაფხულის თვეებში?

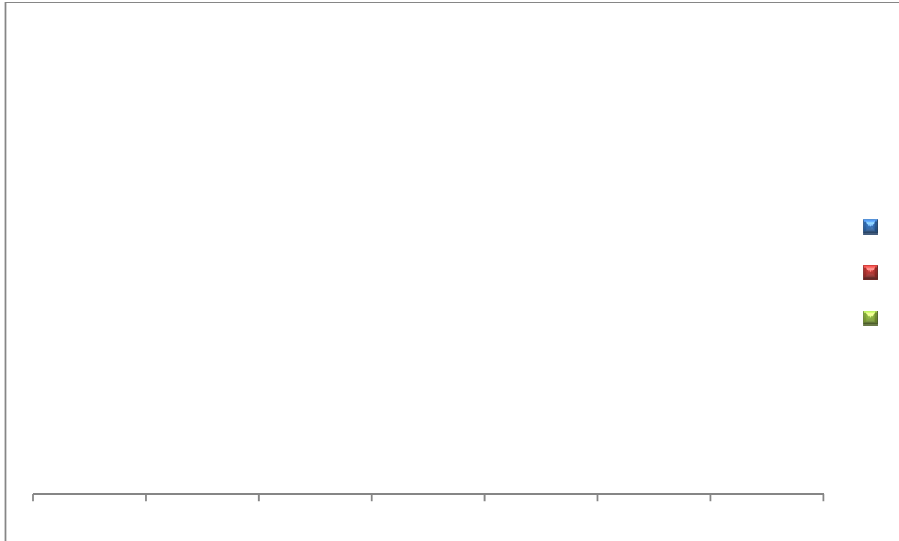

გამოკითხულ რესპონდენტთა ინფორმაციით, სოფლის მოსახლეობის მიერ შეზღუდული ძირითადად გამოიყენება შემდეგი სახეობები (დალაგებულია სახეობების დასახელების სიხშირის მიხედვით):

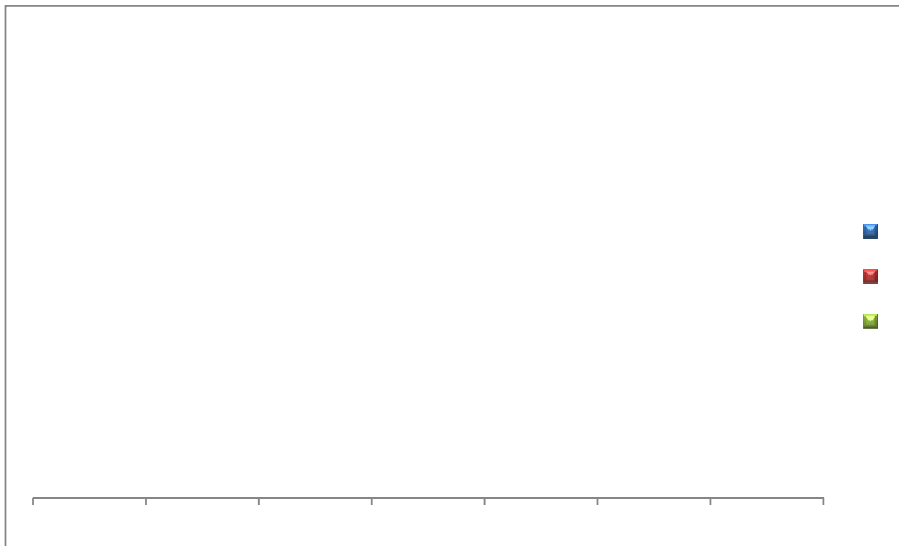
- აჭარაში – იფანი (კოპიტი), წიფელი და ვერხვი;
- კახეთი – ნეკერჩხალი, მუხა და იფანი (კოპიტი);
- მცხეთა-მთიანეთი – რცხილა, ნეკერჩხალი და ვერხვი;
- რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – ვერხვი, მურყანი (თხმელა) და მუხა;
- სამეგრელო-ზემო სვანეთი – მუხა, მურყანი (თხმელა) და ნეკერჩხალი;
- სამცხე-ჯავახეთი – ვერხვი;
- ქვემო ქართლი – ვერხვი, წიფელი და რცხილა.

როგორც ქვემოთ მოყვანილი გრაფიკიდან ჩანს, აჭარისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის გარდა, მოსახლეობა შეზღუდული ძირითადად, ნედლ მასალას იყენებს. სამცხე-ჯავახეთში ნედლი შეშის წილი მაინც მაღალია (45.9%). აქვე აღსანიშნავია, რომ, აჭარის გარდა, ყველა რეგიონში შეზღუდული ტოტებსა და ფიჩხს იყენებენ.

გრაფიკი №15. სოფლის ოჯახები, ძირითადად როგორ შეშას იყენებთ საწვავად?

გრაფიკი №16. იყენებენ თუ არა სოფლის ოჯახები საწვავად ტოტებსა და ფიჩხს?

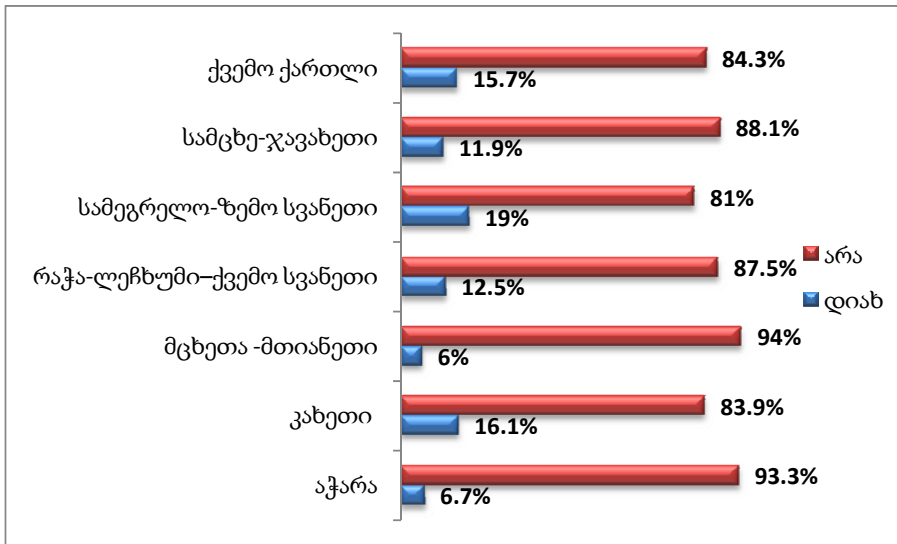

ოჯახებში, სადაც საწვავად ტოტებსა და ფიჩხს მოიხმარენ, ეს მასალა აჭარაში, კახეთში, რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთსა და სამცხე-ჯავახეთში შეშის საერთო მარაგის 10%-ზე ნაკლებს, ხოლო მცხეთა-მთიანეთში, სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და ქვემო ქართლში 10–20%-მდე შეადგენს.

რესპონდენტთა ინფორმაციით (აჭარა – 94.9%, კახეთი – 98.7%, მცხეთა -მთიანეთი – 97.6%, რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთი – 96.3%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 95.0%, სამცხე-ჯავახეთი – 96.8%, ქვემო ქართლი – 100%), სამიზნე რეგიონების სოფლებში ოჯახები გასათბობად, პრაქტიკულად, არ იყენებენ ბიოგაზს. მოსახლეობა არც მზის ენერჯიას იყენებს (აჭარა –96.2%, კახეთი –96.7%, მცხეთა -მთიანეთი –97.6%, რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთი –98.9%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 91.5%, სამცხე-ჯავახეთი –98.3%, ქვემო ქართლი –98.8%).

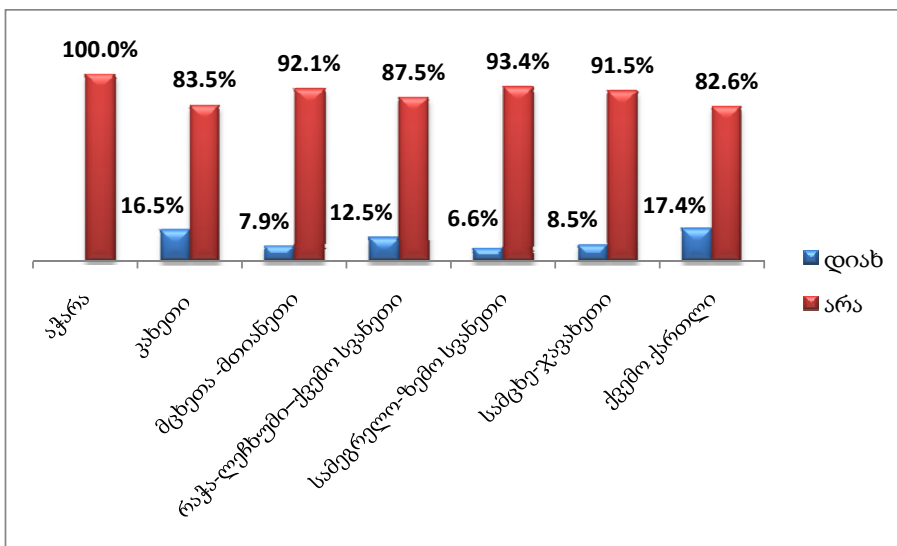
მოსახლეობა ასევე იშვიათად მიმართავს თბოიზოლაციის ღონისძიებებს.

გრაფიკი №17. მიმართავენ თუ არა სოფელში სახლის თბოიზოლაციის ღონისძიებებს?

სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა შეშის მოსაპოვებლად ნებართვას არ იღებს. ცალკე შეგვიძლია, გამოვყოთ კახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი და ქვემო ქართლი, სადაც რესპონდენტები, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, უფრო ხშირად საუბრობენ ასეთი პრაქტიკის შესახებ.

გრაფიკი №18. იღებენ თუ არა ნებართვას შეშის მოსაპოვებლად სატყეოდან?

იმ რესპონდენტების ინფორმაციით, რომლებიც ლაპარაკობენ შეშის მოპოვებისათვის ნებართვის აღების საჭიროებაზე, ნებართვა 1მ³ 6-დან 8 ლარამდე ღირს. ამ მხრივ მნიშვნელოვანი სხვაობა არ ფიქსირდება.

ცხრილი №39. რა თანხას შეადგენს სატყეოდან შეშის მოპოვების ნებართვა (1მ³ ლარი)?

რეგიონი	ღირებულება (ლარი)
აჭარაში	6.60
კახეთი	8.86
მცხეთა - მთიანეთი	6.84
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	8.17
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	7.73
სამცხე-ჯავახეთი	7.29
ქვემო ქართლი	7.89

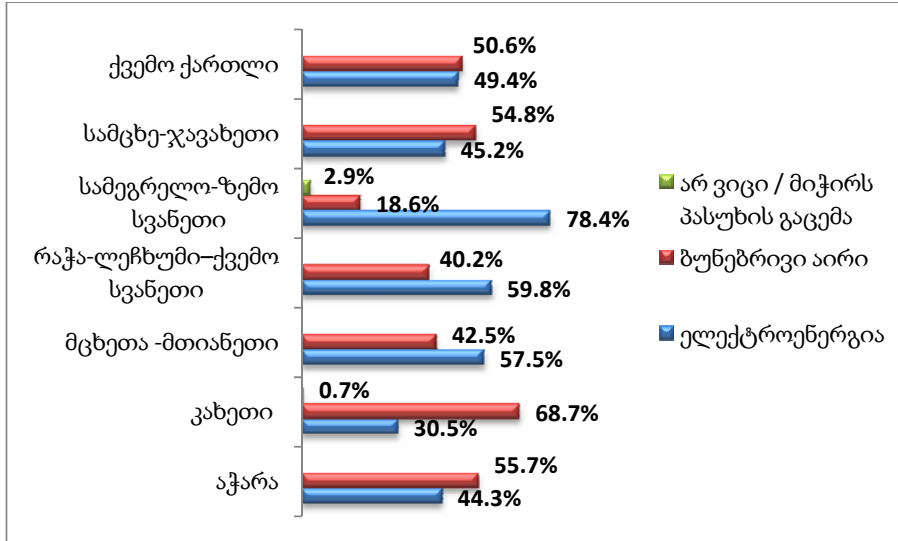
რესპონდენტთა უმრავლესობა (კახეთი – 95.7%, მცხეთა - მთიანეთი – 98.7%, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – 93.1%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 69%, სამცხე-ჯავახეთი – 98.4%, ქვემო ქართლი – 98.6%), პრაქტიკულად, ყველა რეგიონში აღნიშნავს, რომ რაიმე „არაოფიციალური“ გადასახადი ტყით სარგებლობისათვის არ არის.

ამ მხრივ გამოწვევისაა აჭარისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონები, სადაც, სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო მეტი რესპონდენტი (31% სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და აჭარაში უმრავლესობა – 51.4%) ადასტურებს „არაოფიციალური“ გადასახადის არსებობას. რაც შეეხება მის ოდენობას, რესპონდენტები, რომლებიც ასეთ ფაქტებზე საუბრობენ, ასახელებენ 4–დან 16 ლარამდე თანხას. „არაოფიციალური“ გადასახადის მაქსიმალური ოდენობა ფიქსირდება აჭარაში (16.71 ლარი), ხოლო მინიმალური (3–4 ლარი) – სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და კახეთში.

რეგიონი	„არაოფიციალური“ გადასახადი (1 მ ³ შეშა, ლარი)
აჭარა	16.71
კახეთი	4.00
მცხეთა - მთიანეთი	12.50
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	3.87
სამცხე-ჯავახეთი	5.00
ქვემო ქართლი	6.86

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, მოსახლეობა სამიზნე რეგიონებში გასათბობად და საჭმლის მოსამზადებლად, ძირითადად, შეშას იყენებს, მაგრამ გამოკითხულთა უმრავლესობის (აჭარა – 100%, კახეთი – 99.4%, მცხეთა-მთიანეთი – 98.2%, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – 100%, სამეგრელო-ზემო სვანეთი – 95.8%, სამცხე-ჯავახეთი – 95.5%, ქვემო ქართლი – 94%) აზრით, იმ შემთხვევაში, თუ სხვა ტიპის საწვავი (და ძირითადად საუბარია ელექტროენერჯიასა და ბუნებრივ აირზე) გაიაფდება, მოსახლეობა გადავა ამ საწვავზე და შეამცირებს შეშის გამოყენებას.

გრაფიკი №19. რომელი ტიპის საწვავის გაიაფება იქნება უფრო ეფექტიანი სოფლისათვის ?

როგორც №19 გრაფიკიდან ჩანს, აჭარისა და კახეთის რეგიონებში უფრო მეტად მიანიშნებენ ბუნებრივი აირის გაიაფების საჭიროებაზე, ხოლო მცხეთა-მთიანეთის, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთში – ელექტროენერგიის გაიაფებაზე.

რაც შეეხება ფასს (რომლის შემთხვევაშიც, რესპონდენტების აზრით, შემცირდებოდა შემოს გამოყენება სამიზნე სოფლებში), რესპონდენტიები ძირითადად საუბრობენ ბუნებრივი აირის ფასის განახევრებაზე (თუ შევადარებთ №36 ცხრილს, სადაც საუბარია იმ თანხაზე, რასაც ამჟამად რესპონდენტიები წლიურად იხდიან საწვავში):

რა ფასის უნდა იყოს საწვავი, რომ სოფელში ნაკლებად ან საერთოდ არ გამოიყენონ შეშა (საშუალო მაჩვენებლები)?

რეგიონი	ბუნებრივი აირი
აჭარა	251.7
კახეთი	161.5
მცხეთა - მთიანეთი	316
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	197.3
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	84.3
სამცხე-ჯავახეთი	36
ქვემო ქართლი	210.4

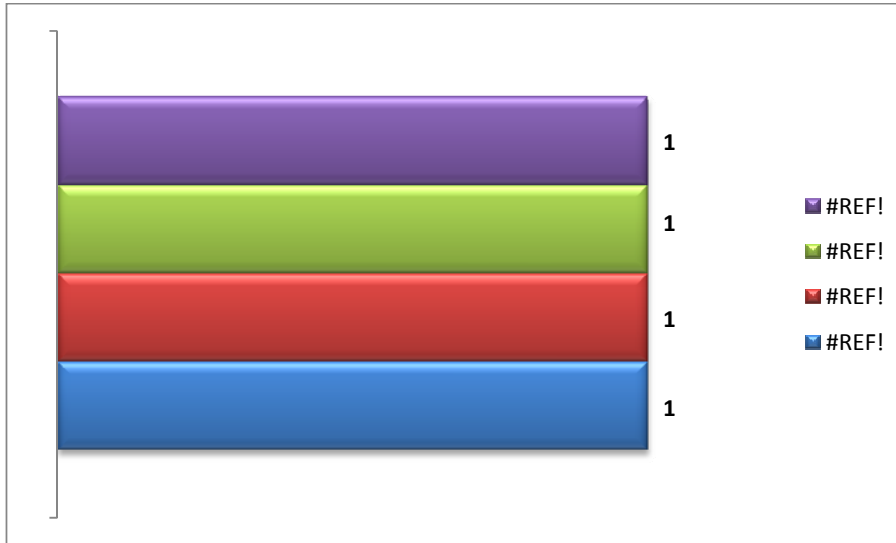
როგორც ხედავთ, ძირითადად საუბარია ბუნებრივი აირის გაიაფებაზე. ელექტროენერგიასთან მიმართებაში კი გამოკითხულები თვლიან, რომ ის უნდა იყოს უფასო და ამ შემთხვევაში მოსახლეობა გადავა მის გამოყენებაზე და შეამცირებს, ან საერთოდ აღარ გამოიყენებს შეშას.

5.8.2 სამასალე მერქანი

სამასალე მერქანს სამიზნე რეგიონების სოფლების მოსახლეობა, ძირითადად, თვითონ ჭრის და გამოაქვს ტყიდან. გამონაკლისია კახეთი და სამეგრელო-ზემო სვანეთი, სადაც რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილი საუბრობს სამასალე მერქნის სხვისგან შესყიდვის პრაქტიკაზე:

გრაფიკი №20. რა გზით მოიპოვებს სამასალე მერქანს სოფლის საშუალო ოჯახი?

სამასალე მერქნის ტრანსპორტირებისას ყველაზე დიდი მანძილის გავლა უწევთ ქვემო ქართლისა (25.54 კმ) და სამცხე-ჯავახეთის (20.92 კმ) რეგიონების მოსახლეობას, ყველაზე მცირე მანძილისა – მცხეთა-მთიანეთისას (5.54 კმ). დანარჩენ რეგიონებში მოსახლეობას დაახლოებით ერთნაირი მანძილის გავლა უწევს – 13კმ-დან – 15-კმ-დე.

რეგიონი	კმ (საშუალო მაჩვენებელი)
აჭარა	14.66
კახეთი	12.91
მცხეთა -მთიანეთი	5.54
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	15.12
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	13.95
სამცხე-ჯავახეთი	20.92
ქვემო ქართლი	25.54

რაც შეეხება წელიწადში გამოყენებულ სამასალე მერქნის რაოდენობას, სამიზნე რეგიონების სოფლების საშუალო ოჯახი შემდეგი რაოდენობის ადგილობრივ სამასალე მერქანს მოიხმარს:

რეგიონი	სამასალე მერქანი (მ³)
აჭარა	8.1
კახეთი	5.3
მცხეთა - მთიანეთი	3.2
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	4.2
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	5.6
სამცხე-ჯავახეთი	5.8
ქვემო ქართლი	3.1

როგორც ვხედავთ, აჭარის რეგიონში, სხვა რეგიონებთან შედარებით, მნიშვნელოვნად დიდი რაოდენობის სამასალე მერქანს მოიხმარენ. დანარჩენ რეგიონებში საშუალო ოჯახის მიერ წლიურად მოხმარებული სამასალე მერქნის მოცულობა მეტ-ნაკლებად ერთნაირი რაოდენობისაა (3-დან 5 მ³-მდე).

№40 ცხრილიდან ჩანს, რომ აჭარის, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის, სამცხე-ჯავახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონების სოფლის მცხოვრებლები იღებენ ნებართვას სამასალე მერქნის მოსაპოვებლად. განსხვავებული სიტუაციაა კახეთის, მცხეთა-მთიანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში, სადაც, გამოკითხულთა უმრავლესობის ინფორმაციაზე დაყრდნობით, არ ხდება მოსახლეობის მიერ სატყეოდან ნებართვის აღება სამასალე მერქნის მოსაპოვებლად.

ცხრილი №40. იღებენ თუ არა სოფლის მცხოვრებლები ნებართვას სამასალე მერქნის მოსაპოვებლად სატყეოდან?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	82.7%	34%	44%	80.9%	42%	90.7%	51.6%
არა	17.3%	66%	56%	14.7%	58%	9.3%	48.4%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0%	0%	4.4%	0%	0%	0%

ნებართვის მოსაპოვებლად ყველაზე მაღალი თანხა სახელდება ქვემო ქართლში, ხოლო ყველაზე დაბალი – რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში.

ცხრილი №41. რა ჯდება სატყეოდან ნებართვა სამასალე მერქნის მოსაპოვებლად? (მ³/ლარი)

რეგიონი	ფასი (ლარი)
აჭარა	20.50
კახეთი	48.79
მცხეთა - მთიანეთი	38.22
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	28.52
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	55.77
სამცხე-ჯავახეთი	43.03
ქვემო ქართლი	33.75

საშეშე ხეტყის მოპოვების მსგავსად, გამოკითხულთა უმრავლესობა, პრაქტიკულად, ყველა სამიზნე რეგიონში ადასტურებს, რომ რაიმე „არაოფიციალური“ გადასახადი ტყიდან სამასალე მერქნის მოპოვებაზე არ არის. ამ მხრივ შედარებით მაღალი მაჩვენებელია რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთსა და კახეთში.

ცხრილი №42. არის თუ არა რაიმე „არაოფიციალური“ გადასახადი სამასალე მერქნის მოპოვებაზე?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	1.6%	2.5%	1.3%	5.5%	0%	0%	0%
არა	98.4%	97.5%	98.7%	92.7%	100%	100%	100%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0%	0%	1.8%	0%	0%	0%

სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა, საშუალოდ, 1–5მ³-მდე სხვა რეგიონიდან შემოტანილ მერქანს ყიდულობს. ცალკე გამოსაყოფია სამცხე-ჯავახეთი, სადაც, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, მეტი რესპონდენტი (20.8%) საუბრობს სხვა რეგიონიდან შემოტანილი 10მ³-ზე მეტი მერქნის შესყიდვაზე.

ცხრილი №43. სხვა რეგიონიდან შემოტანილ რამდენ მერქანს ყიდულობს სოფლის საშუალო ოჯახი, საშუალოდ, წელიწადში?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
1 მ ³ და ნაკლები	32%	46.3%	45.5%	78.8%	69.1%	4.2%	50%
2-5 მ ³	56%	28.0%	27.3%	3%	25.2%	50%	30.6%
5-10 მ ³	12%	20.7%	10.9%	0%	5%	25%	19.4%
10 მ ³ -ზე მეტს	0%	1.2%	16.4%	12.1%	0.7%	20.8%	0%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	3.7%	0%	6.1%	0%	0%	0%

სხვა რეგიონიდან შემოტანილი მერქნის ფასი გაცილებით აღემატება ადგილზე დამზადებული მერქნის ფასს.

ცხრილი №44. რას იხდიან, საშუალოდ, სოფლის მცხოვრებლები სხვა რეგიონიდან შემოტანილ ერთ მ³ სამასალე მერქანში ?

რეგიონი	ლარი
აჭარა	488.6
კახეთი	340.1
მცხეთა -მთიანეთი	388.9
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	345.0
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	360.8
სამცხე-ჯავახეთი	197.5
ქვემო ქართლი	374.5

გამოკითხულთა ინფორმაციით, სოფლის მოსახლეობის მიერ სამშენებლო მასალისთვის ძირითადად გამოიყენება მერქნის შემდეგი ჯიშები (დალაგებულია დასახელების სიხშირის მიხედვით):

- აჭარა – წიფელი, ფიჭვი და სოჭი;
- კახეთი – წიფელი, სოჭი და ნაძვი;
- მცხეთა -მთიანეთი – იფანი (კოპიტი) და ფიჭვი;
- რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – ფიჭვი, ნაძვი და წიფელი;
- სამეგრელო-ზემო სვანეთი – იფანი (კოპიტი), წიფელი და ფიჭვი;
- სამცხე-ჯავახეთი – ნაძვი და წაბლი;
- ქვემო ქართლი – ნაძვი, იფანი (კოპიტი) და წიფელი.

ცხრილი №45. მერქნის რომელ სახეობებს იყენებს სოფლის საშუალო ოჯახი სამშენებლო მასალისთვის (დასახელების სიხშირე)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ფიჭვი	47.6%	5.9%	23.5%	60%	25.9%	23.5%	23.5%
ნაძვი	20%	30%	15%	65%	20%	40%	50%
სოჭი	36%	38.7%	6.9%	37.8%	13.2%	23.4%	24%
წიფელი	51.8%	50%	20%	41.8%	30%	52.9%	33.5%
ივანი (კოპიტო)	14%	11.1%	45.7%	35.8%	46.1%	23.3%	33.9%
წაბლი	20.9%	26.1%	23.4%	15.2%	18.9%	25.0%	22.5%

ყველა სამიზნე რეგიონში სოფლის საშუალო ოჯახი საოჯახო მიზნებისთვის იყენებს წვრილ სამასალე მერქანს (სარი, ჭიგო, წნელი):

ცხრილი №46. იყენებს თუ არა სოფლის საშუალო ოჯახი წვრილ სამასალე მერქანს?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა -მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	85.5%	90.8%	82.0%	95.4%	92.3%	65.5%	62.7%
არა	14.5%	9.2%	18.0%	4.6%	7.7%	34.5%	37.3%

გამოყენებული წვრილი სამასალე მერქნის რაოდენობა სამიზნე რეგიონების მიხედვით ასეთია:

ცხრილი №47. რა რაოდენობის წვრილ სამასალე მერქანს მოიხმარს სოფლის საშუალო ოჯახი (საშუალო მაჩვენებელი)? (ცალი წელიწადში)

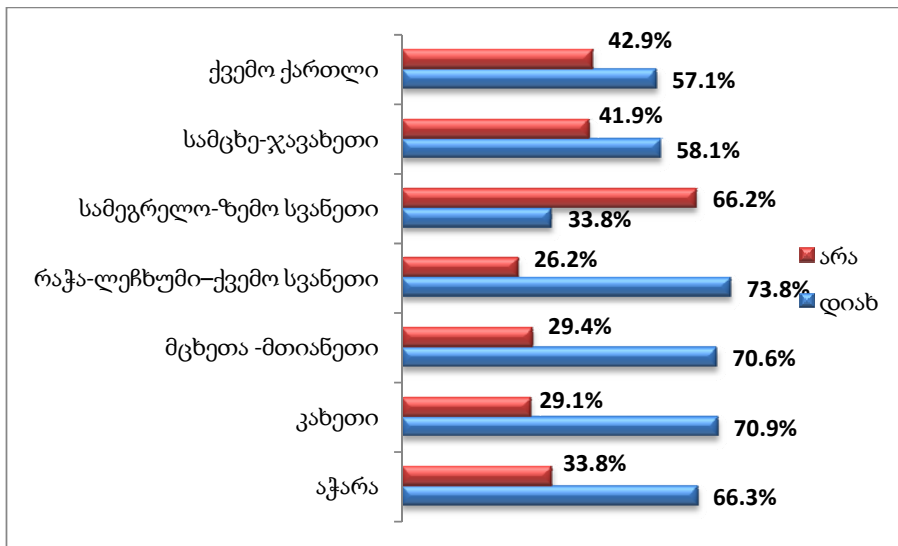
რეგიონი	სარი (ცალი წელიწადში)	ჭიგო	წნელი
აჭარა	241.3	162.7	24.9
კახეთი	395.3	341.3	41.4
მცხეთა -მთიანეთი	160	109.4	9.4
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	307	1036.8	20.9

რეგიონი	სარი (ცალი წელიწადში)	ჭიგო	წნელი
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	182.9	551.7	2
სამცხე-ჯავახეთი	120.8	22.2	38.3
ქვემო ქართლი	114.5	80.7	5.4

5.8.3 ტყეში მოპოვებული ველური ხილი/მცენარეები და სამკურნალო მცენარეები

სამიზნე რეგიონების მოსახლეობა აგროვებს ტყეში ხილს, კაკალს, სოკოსა და სხვა საკვებ მცენარეებს. გამონაკლისს წარმოადგენენ სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონები, სადაც უმრავლეს სოფლებში მოსახლეობა ასეთ პრაქტიკას არ ეწევა. ასევე ცალკე უნდა გამოიყოს ქვემო ქართლისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონები, სადაც ამ შეკითხვას მეტი რესპონდენტი პასუხობს უარყოფითად:

გრაფიკი №21. აგროვებენ თუ არა სოფლის ოჯახები გარეულ ხილს, კაკალს, სოკოსა და სხვა საკვებ მცენარეებს?

სამიზნე რეგიონებში სოფლების მოსახლეობა ძირითადად აგროვებს სოკოს, წაბლსა და კენკრას.

ცხრილი №48. ხილის, კენკრის, სოკოსა და სხვა საკვები მცენარეების მოპოვების ოდენობა (კგ) ერთ გასვლაზე და წელიწადში (დასახელების სიხშირე)

რეგიონი	სოკო - ერთი გასვლა	სოკო- წელიწადი	წაბლი ერთი გასვლა	წაბლი - წელიწადი	კენკრა - ერთი გასვლა	კენკრა- წელიწადი
აჭარა	7.1	29.9	20.2	33.3	8	8.8
კახეთი	7.8	64.1	22.6	45.5	34.3	6.5
მცხეთა - მთიანეთი	7.8	93	15.4	22.2	26.7	7.9

რეგიონი	სოკო - ერთი გასვლა	სოკო- წელიწადი	წაბლი ერთი გასვლა	წაბლი - წელიწადი	კენკრა - ერთი გასვლა	კენკრა- წელიწადი
რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	7.4	25.6	10.0	16.8	32.6	27.7
სამეგრელო- ზემო სვანეთი	6	24.9	1.5	10.9	1.3	8
სამცხე- ჯავახეთი	9.3	34	20	15	8.8	9.1
ქვემო ქართლი	3.6	30.5	17.1	10	13.1	8.9

ტყეში შეგროვებული საკვები მცენარეების ფასი 2–დან 10 ლარამდე მერყეობს.

ცხრილი №49. ხილის, კენკრის, სოკოსა და სხვა საკვები მცენარეების საშუალო ფასი (ლარებში)

რეგიონი	საშუალო ფასი - სოკო	საშუალო ფასი - წაბლი	საშუალო ფასი - კენკრა
აჭარა	1.92	1.11	1.94
კახეთი	6.57	2.98	1.61
მცხეთა -მთიანეთი	1.95		2.38
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	2.40	1.09	1.69
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	6.03	1.25	2.79
სამცხე-ჯავახეთი	4.67		8.00
ქვემო ქართლი	5.86	1.00	3.66

სოფლის მოსახლეობა საკვებ მცენარეებს (სამწნილე, სართავ-საკაზმ-სანელებლებსა და სოკოს) საჭმლის მოსამზადებლად, ძირითადად, თვეში ერთხელ ან უფრო ნაკლებად იყენებს.

ცხრილი №50. რამდენად ხშირად იყენებენ სოფელში საკვებ მცენარეებს (სამწნილე, სართავ-საკაზმ-სანელებლებსა და სოკოს) საჭმლის მოსამზადებლად?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
თვეში ერთხელ და უფრო ნაკლებად	37.7%	37.3%	43.5%	52.5%	52.8%	32.4%	40.8%
ხანდახან, ორ კვირაში ერთხელ	45.9%	49.1%	38.7%	31.1%	24.1%	59.5%	42.9%
ხშირად, კვირაში 2-3- ჯერ	3.3%	10.9%	14.5%	11.5%	13.0%	5.4%	14.3%
ძალიან ხშირად, თითქმის ყოველდღე	13.1%	2.7%	3.2%	4.9%	10.2%	2.7%	2.0%

ადგილობრივი მოსახლეობა მეტ-ნაკლებად თითქმის ყველა რეგიონში იყენებს სამკურნალო მცენარეებს, მათ შორის: ჟოლოს, მოცვსა და შინდს.

ცხრილი №51. იყენებენ თუ არა სოფელში ოჯახები სამკურნალო მცენარეებს?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	45.3%	47%	65%	54%	34.5%	70%	40.9%
არა	54.7%	53%	35%	46%	65.5%	30%	59.1%

ცხრილი №52. რომელ სამკურნალო მცენარეებს იყენებენ სოფელში? (დასახელების სიხშირე)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
მოცვი	3.8%	39.6%	2.5%	3%	91.7%	40.7%	4.3%
ჟოლო	7.7%	4.2%	14.8%	60.6%	0%	0%	17.4%
ასკილი	3.8%	0%	2.5%	0%	1.7%	0%	0%
შინდი	7.7%	2.1%	29.6%	9.1%	3.3%	7.4%	21.7%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	2.1%	0%	0%	0%	0%	0%

სამკურნალო მცენარეებს ძირითადად იყენებენ სხვადასხვა ანთებითი დაავადების სამკურნალოდ.

ცხრილი №53. რა დაავადებების სამკურნალოდ იყენებენ სამკურნალო მცენარეებს?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
გაცივება	3.8%	0%	0%	0%	0%	4.9%	4.8%
სხვადასხვა ანთებითი დაავადება	77.4%	74.7%	62%	82%	89.1%	73.3%	74.3%
გულ-სისხლძარღვთა	18.1%	25.3%	38.0%	16.4%	10.9%	19.6%	19.9%

დაავადებები							
დამწვრობები და ტრავმები	0.8%	0.0%	0.0%	1.6%	0.0%	2.2%	1.0%

სამკურნალო მცენარეებს მოსახლეობა, პრაქტიკულად, ყველგან იყენებს, თუმცა განსხვავებული სიტუაციაა სხვადასხვა რეგიონში, იმის მიხედვით, მოსახლეობა თვითონ აგროვებს თუ არა ამ მცენარეებს.

ცხრილი №54. აგროვებს თუ არა თვითონ სოფლის რომელიმე ოჯახ(ებ)ი სამკურნალო მცენარეებს?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	32.1%	53.6%	45.2%	66%	44.9%	71.2%	25.9%
არა	67.9%	46.4%	54.8%	34%	55.1%	28.8%	74.1%

ცალკე აღსანიშნავია აჭარისა და ქვემო ქართლის რეგიონები, სადაც გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი რაოდენობა საუბრობს იმაზე, რომ მოსახლეობა თვითონ არ აგროვებს სამკურნალო მცენარეებს.

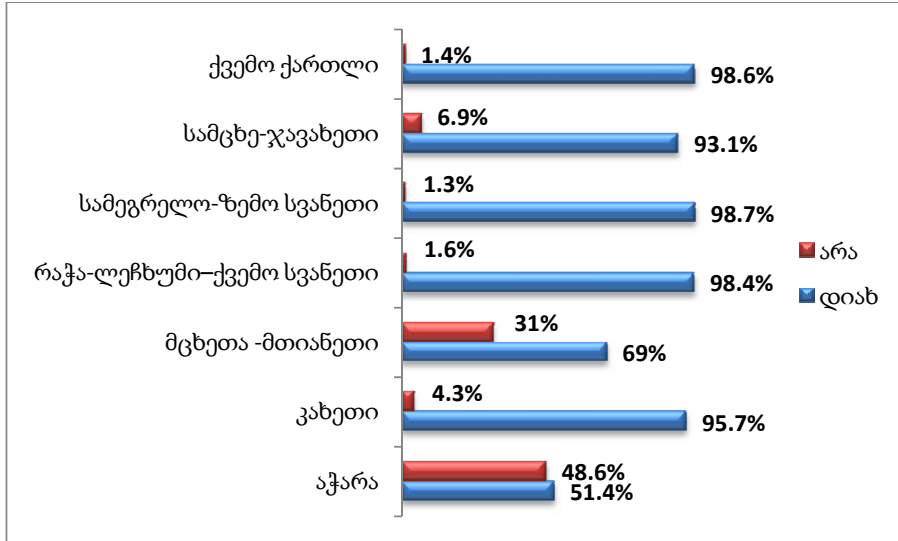
ცხრილი №55. სად ხდება, ძირითადად, სამკურნალო მცენარეების შეგროვება?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
სოფლის მიმდებარედ არსებულ ტყეში	72.2%	91.9%	20.1%	66.2%	66.2%	58.3%	37.1%
სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ახლოს	27.8%	8.1%	79.9%	33.8%	33.8%	41.7%	62.9%

სამკურნალო მცენარეებს, ძირითადად, ადგილობრივები აგროვებენ სოფლის მიმდებარე ტყეებში. თუმცა მცხეთა-მთიანეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში, სხვა რეგიონებისგან განსხვავებით, რესპონდენტთა მეტი რაოდენობა ამბობს, რომ სამკურნალო მცენარეებს აგროვებენ სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ახლოს.

საგულისხმოა, რომ სამკურნალო მცენარეების ყიდვა თითქმის ყველა რეგიონშია შესაძლებელი.

გრაფიკი №22. იყიდება თუ არა სამკურნალო მცენარეები სოფელში/რაიონში?

სამიზნე რეგიონებში უფრო ხშირია შინდის, ასკილისა და ველური ჩაის გაციდვის შემთხვევები.

ცხრილი №56. რომელი სამკურნალო მცენარეები იყიდება? (დასახელებების სიხშირე)

რეგიონი	სამკურნალო მცენარეები	დასახელების სიხშირე (%)
აჭარა	გვირილა	20.5
	ცაცხვი	19.9
	ველური ჩაი	19.7
	პიტნა	17.4
	ასკილი	15
კახეთი	ასკილი	55.7
	შინდი	43.3
მცხეთა-მთიანეთი	შინდი	45
	ასკილი	33
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	შინდი	66.7
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	ასკილი	66.7
	პიტნა	26.3
სამცხე-ჯავახეთი	კატაბალახა	100
	ცაცხვი	30.6
	ველური ჩაი	26.8
	ასკილი	21.7
	გვირილა	20.5
ქვემო ქართლი	ზღმარტლი	35.3
	გვირილა	26.5

რეგიონი	სამკურნალო მცენარეები	დასახელების სიხშირე (%)
	ასკილი	24.7
	ველური ჩაი	22.5
	ცაცხვი	19.4
	პიტნა	18.2

აღსანიშნავია, რომ ტყეში სამკურნალო მცენარეების შესაგროვებლად არ არის საჭირო ნებართვა.

ცხრილი №57. საჭიროა თუ არა ნებართვა სამკურნალო მცენარეების ტყეში შესაგროვებლად?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	5.8%	5.6%	0.7%	0.0%	2.2%	7.3%	12.5%
არა	94.2%	94.4%	99.3%	100%	97.8%	92.7%	87.5%

5.8.4 ნადირობა

სამიწხე რეგიონებში სოფლების სიახლოვეს თითქმის არ ნადირობენ, ხოლო იმ რეგიონებში (კახეთი, მცხეთა-მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი და ქვემო ქართლი), სადაც ასეთი პრაქტიკის შესახებ სხვა რეგიონებთან შედარებით უფრო მეტად საუბრობენ, ამბობენ, რომ მათი სოფლების სიახლოვეს, ძირითადად, ადგილობრივი მცხოვრებლები ნადირობენ.

ცხრილი №58. ნადირობენ თუ არა სოფლის სიახლოვეს გარეულ ნადირზე?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
არა	85.9%	56.4%	69.4%	56.3%	34.5%	84.0%	47.4%
დიახ, ძირითადად, სოფლის ადგილობრივი მცხოვრებლები ნადირობენ	14.1%	37.3%	24.8%	33.8%	62.1%	14.0%	28.9%
დიახ, ძირითადად, უცხო პირები/სოფლის არამკვიდრი მოსახლეობა ნადირობს	0.0%	6.4%	5.7%	10.0%	3.4%	2.0%	23.7%

ძირითადად, ტყეში თვეში ერთხელ ნადირობენ:

ცხრილი №59. ჩვეულებრივ, სად მიდიან ადგილობრივები სანადიროდ?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ტყეში	77.2%	60.7%	68%	59.8%	56.9%	64.1%	74.3%
სოფლის სავარგულებზე	22.8%	39.3%	32%	40.2%	43.1%	35.9%	25.7%

ცხრილი №60. რა სიხშირით ნადირობენ სოფლის სიახლოვეს?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
თვეში ერთხელ	100%	40.7%	66.7%	67.6%	38.8%	80%	58.1%
კვირაში ერთხელ	0%	20.3%	13.3%	5.4%	25.9%	0%	25.6%
ყოველდღე	0%	5.1%	0%	0%	2.2%	20%	2.3%
არ ვიცი/ მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	39.0%	20%	27%	35.3%	20%	16.3%

ნადირობის ობიექტებიდან დომინირებენ იხვი, გარეული ღორი და დათვი.

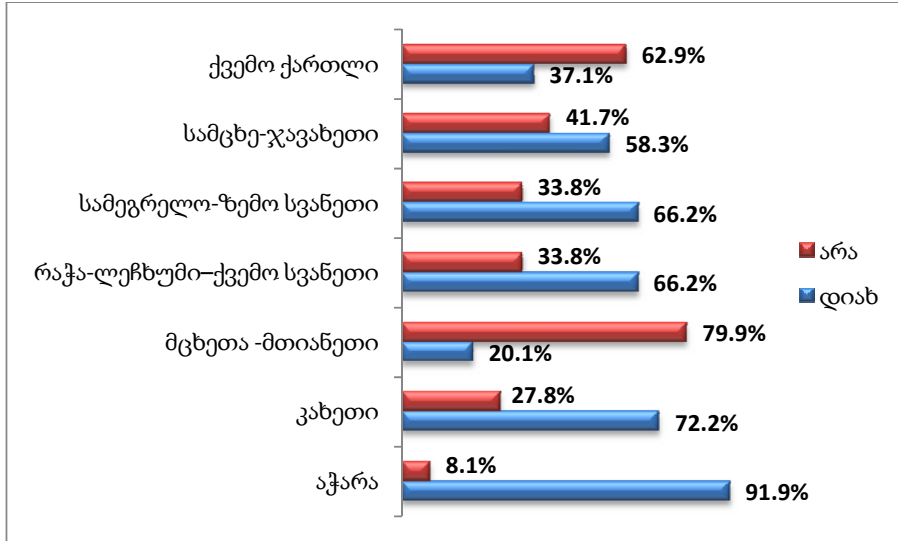
ცხრილი №61. ცხოველთა რომელ სახეობებზე ნადირობენ? (დასახელებების სიხშირე)

რეგიონი	სახეობა, რომელზედაც ნადირობენ	დასახელების სიხშირე (%)
აჭარა	იხვი	51.8
	გარეული ღორი	47.6
	მელა	45.9
	მაჩვი	37.7
	კურდღელი	36
	ტურა	20.9
	დათვი	20
კახეთი	იხვი	50
	მელა	49.1
	კურდღელი	38.7
	მაჩვი	37.3
	დათვი	30

რეგიონი	სახეობა, რომელზედაც ნადირობენ	დასახელების სიხშირე (%)
მცხეთა - მთიანეთი	ტურა	26.1
	მგელი	45.7
	მაჩვი	43.5
	მელა	38.7
	გარეული ღორი	23.5
	ტურა	23.4
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	იხვი	20
	დათვი	65
	გარეული ღორი	60
	მაჩვი	52.5
	იხვი	41.8
	კურდღელი	37.8
	მგელი	35.8
მელა	31.1	
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	მაჩვი	52.8
	მგელი	46.1
	იხვი	30
	გარეული ღორი	25.9
	მელა	24.1
	დათვი	20
	ტურა	18.9
სამცხე-ჯავახეთი	მელა	59.5
	იხვი	52.9
	დათვი	40
	მაჩვი	32.4
	ტურა	25%
	გარეული ღორი	23.5
	კურდღელი	23.4
	მგელი	23.3
ქვემო ქართლი	დათვი	50
	მელა	42.9
	მაჩვი	40.8
	მგელი	33.9
	იხვი	33.5
	კურდღელი	24
	გარეული ღორი	23.5
	ტურა	22.5

საკმაოდ მაღალია უნებართვო ნადირობის მაჩვენებელი.

გრაფიკი №23. იღებთ/იღებენ თუ არა ნებართვას ნადირობაზე?

როგორც №23 გრაფიკიდან ჩანს, უნებართვო ნადირობის მხრივ ყველაზე დიდი პრობლემა ქვემო ქართლისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებშია.

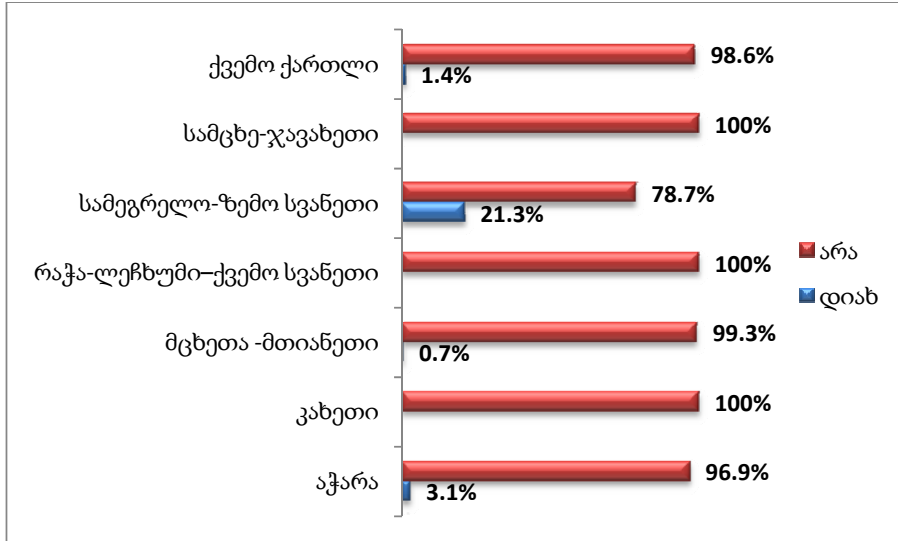
რესპონდენტების ინფორმაციით, ყველა სამიზნე რეგიონში უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში ნანადირევი ცხოველების რაოდენობის მნიშვნელოვანი შემცირება აღინიშნება.

ცხრილი №62. გაიზარდა თუ შემცირდა ნანადირევი ცხოველების რაოდენობა ბოლო 5 წლის განმავლობაში?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
შემცირდა მცირედ	35.6%	20.8%	23.0%	16.1%	27.2%	25.0%	24.5%
შემცირდა მნიშვნელოვნად	46.7%	48.1%	27.0%	29.0%	47.3%	41.7%	50.9%
იგივე დარჩა	13.3%	18.9%	44.0%	35.5%	20.1%	11.1%	18.9%
გაიზარდა მცირედ	4.4%	10.4%	6.0%	17.7%	4.3%	16.7%	1.9%
გაიზარდა მნიშვნელოვნად	0.0%	1.9%	0.0%	0.0%	1.1%	5.6%	3.8%

სამიზნე რეგიონებიდან ნანადირევის ყიდვა-გაყიდვა ყველაზე გავრცელებულია სამეგრელო-ზემო სვანეთისა და აჭარაში.

გრაფიკი №24. შეიძლება თუ არა თქვენს სოფელში/რაიონში ნანადირევის ყიდვა?

5.8.5 ტყეების კულტურულ-რეკრეაციული გამოყენება და ტურიზმი

სამიზნე რეგიონების სოფლების საკმაოდ დიდ ნაწილში რესპონდენტები აცხადებენ, რომ ტყეებს აქვთ კულტურული ფასეულობა. ეს მაჩვენებელი განსაკუთრებით მაღალია სამცხე-ჯავახეთსა და ქვემო ქართლში.

ცხრილი №63. აქვთ თუ არა ტყეებს სოფლისთვის კულტურული ფასეულობა (ტყეები სოფლის ოჯახების/სოფლის კულტურული ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია)?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	48.5%	46.5%	49.3%	41.5%	34.6%	62.1%	54.5%
არა	51.5%	53.5%	50.7%	58.5%	65.4%	37.9%	45.5%

მოსახლეობა ტყეში დადის დასასვენებლად ან სასეირნოდ, მაგრამ ამ მხრივ აღინიშნება სხვაობა სამიზნე რეგიონების მიხედვით: აჭარა, რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში რესპონდენტთა დიდი ნაწილი ასეთი პრაქტიკის არარსებობაზე მიუთითებს.

ცხრილი №64. მიდიან თუ არა ტყეში სოფლის მცხოვრებლები რეკრეაციული (დასასვენებლად ან სასეირნოდ) მიზნით?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	26.6%	55.3%	45%	15.3%	25.3%	62.7%	50%
არა	73.4%	44.7%	55.0%	84.7%	74.7%	37.3%	50%

როდესაც რესპონდენტები დადებითად პასუხობენ შეკითხვას იმის თაობაზე, იყენებს თუ არა მოსახლეობა რეკრეაციული მიზნით ტყეს, ისინი გულისხმობენ, ძირითადად, იმას, რომ მოსახლეობა ტყეში დადის დასასვენებლად და სასეირნოდ. მოსახლეობა ტყეს, უმეტესად, კვირაში ერთხელ სტუმრობს:

ცხრილი №65. ძირითადად, რა მიზნით დადის მოსახლეობა ტყეში?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
სასეირნოდ	36.8%	21.8%	25%	9.5%	31.5%	37.8%	35%
დასასვენებლად	63.2%	75.6%	75%	85.7%	66.7%	62.2%	65%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	2.6%	0%	4.8%	1.9%	0%	0%

ცხრილი №66. რა სიხშირით დადიან სოფლის მცხოვრებლები ტყეში ამ მიზნით?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ყოველდღე	12%	1.4%	1.3%	0.0%	1.6%	5.9%	2.9%
კვირაში ერთხელ	88%	98.6%	98.8%	92.9%	98.4%	94.1%	97.1%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0%	0%	7.1%	0%	0%	0%

სამიზნე რეგიონებში იშვიათად, მაგრამ მაინც ფიქსირდება ბუნების ისეთი ძეგლების არსებობა, რომლებიც ადრე არასოდეს ყოფილან იდენტიფიცირებული.

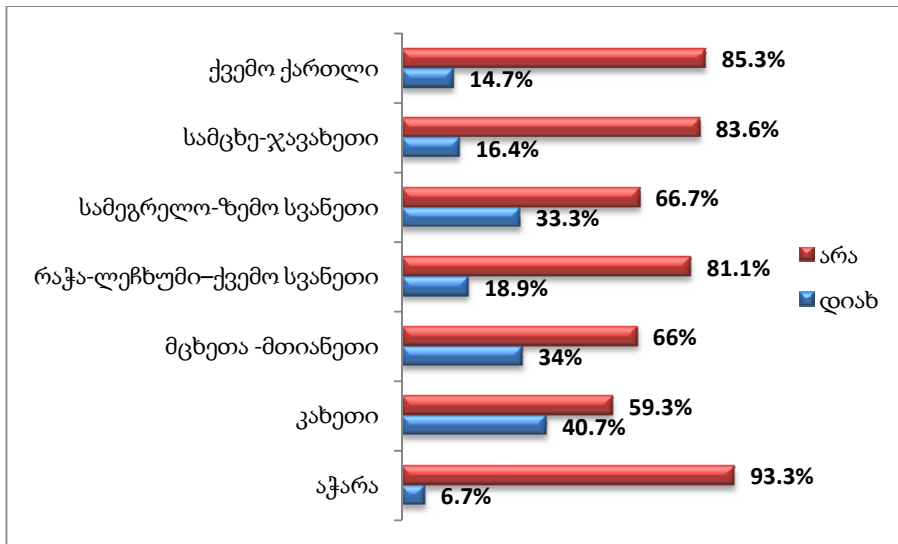

ცხრილი №67. არის თუ არა სოფლის სიახლოვეს ბუნების უნიკალური ძეგლები, რომლებიც არასოდეს ყოფილან იდენტიფიცირებული?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	1.6%	8.9%	4.7%	7.0%	8.9%	13.7%	10.5%
არა	98.4%	90.2%	95.3%	91.2%	91.1%	86.3%	89.5%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0.9%	0%	1.8%	0%	0%	0%

კახეთის, მცხეთა-მთიანეთისა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონების რესპონდენტები ლაპარაკობენ ტყეებში განსაკუთრებული კულტურული ღირებულებისა და უნიკალური ადგილების არსებობის შესახებ.

გრაფიკი №25. თუ არის ტყეში ისეთი ადგილი, რომელიც უნიკალურია და აქვს კულტურული ღირებულება?

ტყეებში უნიკალური ადგილების კატეგორიაში, ძირითადად, სარიტუალო და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს ასახელებენ. რესპონდენტები, რომლებიც საუბრობენ ტყეების სოფლისთვის კულტურული ფასეულობის შესახებ, უთითებენ ფასეულობის შემდეგ სახეებს:

ცხრილი №68. რა კულტურულ ფასეულობებს დაასახელებდით, რითიც თქვენი სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეები ხასიათდება? (დასახელების სიხშირე)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
სალოცავი	25.2%	29.4%	23.3%	16.9%	31.8%	38.9%	24.5%
ციხესიმაგრე	44.2%	39.1%	20.0%	26.1%	55.2%	34.2%	41.2%
გამოქვაბული	37.6%	45.9%	33.5%	40.0%	35.9%	43.5%	23.5%
ისტორიული ნაგებობა	25.9%	27.6%	53.5%	44.0%	25.9%	23.5%	33.5%

ის რესპონდენტები, რომლებიც საუბრობენ სამიზნე რეგიონების ტყეებში კულტურული მნიშვნელობისა და უნიკალური ადგილების შესახებ, ასახელებენ კულტურული მნიშვნელობისა და უნიკალური ადგილების შემდეგ ტიპებს (დალაგებულია დასახელების სიხშირის მიხედვით):

- აჭარა – ციხესიმაგრე, გამოქვაბული, ისტორიული ნაგებობა და სალოცავი;
- კახეთი – გამოქვაბული, ციხესიმაგრე და სალოცავი;
- მცხეთა -მთიანეთი – ისტორიული ნაგებობა, გამოქვაბული და სალოცავი;
- რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – ისტორიული ნაგებობა, გამოქვაბული და ციხესიმაგრე;
- სამეგრელო-ზემო სვანეთი –ციხესიმაგრე, გამოქვაბული და სალოცავი;
- სამცხე-ჯავახეთი –გამოქვაბული, სალოცავი და ციხესიმაგრე;
- ქვემო ქართლი – ციხესიმაგრე, ისტორიული ნაგებობა და სალოცავი.

სამიზნე რეგიონების სოფლის ტურიზმის მომსახურებაში, ძირითადად, სოფლის არამკვიდრი მოსახლეობაა ჩართული. გამონაკლისია აჭარის რეგიონი, სადაც ტურიზმით უფრო მეტად სოფლის ადგილობრივი მოსახლეობაა დაკავებული.

ცხრილი №69. ტურიზმის მომსახურებაში სოფლის მოსახლეობის ჩართულობა

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ტურიზმის მომსახურებაში, ძირითადად, სოფლის ადგილობრივი მოსახლეობაა ჩართული	51.4%	4.3%	1.3%	6.9%	31.0%	1.6%	1.4%
ტურიზმის მომსახურებაში, ძირითადად, სოფლის არამკვიდრი მოსახლეობაა ჩართული	48.6%	95.7%	98.7%	93.1%	69.0%	98.4%	98.6%

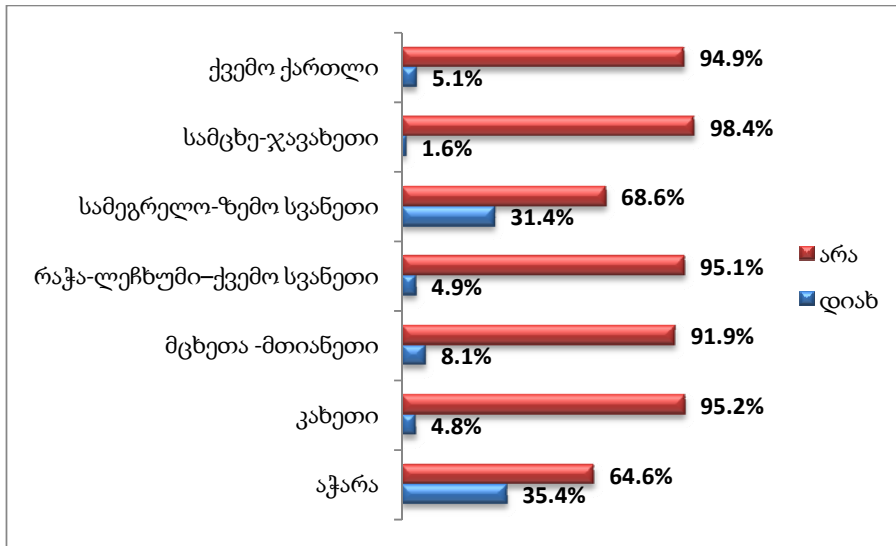
რაც შეეხება მომსახურების სახეს, რომლის მიღებაც ტურისტებს სამიზნე რეგიონების სოფლებში შეუძლიათ, ძირითადად, ეს არის ოჯახური ტიპის სასტუმროსა და გიდების მომსახურება. გიდების მომსახურება უფრო აქტიურად სახელდება კახეთის, სამეგრელო-ზემო სვანეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში.

ცხრილი №70. რა მომსახურება შეიძლება მიიღონ ტურისტებმა თქვენს სოფელში?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
სასტუმრო სახლი	78.3%	41.0%	77.8%	66.7%	30%	50%	42.9%
გიდის მომსახურება	21.7%	56.4%	22.2%	16.7%	70%	50%	57.1%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	2.6%	0%	16.7%	0%	0%	0%

ტყის ან სატყეო უბნების ტურისტული გამოყენება უფრო ხშირია აჭარასა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში.

გრაფიკი №26. გამოიყენება თუ არა ტყე/სატყეო ტერიტორიები ტურისტული დანიშნულებით?

რესპონდენტები ტურისტული დანიშნულებით ტყეების გამოყენების შემდეგ ფორმებს ასახელებენ (დალაგებულია დასახელების სიხშირის მიხედვით):

- აჭარა – სპორტულ-კულტურული ღონისძიებები და ეკოტურები; ტურისტებს საშუალება ეძლევათ, ინადირონ ტყეში;
- კახეთი – სპორტულ-კულტურული ღონისძიებები და ეკოტურები; ტყეში მოწყობილია საპიკნიკე და ღამის გასათევი ადგილები, ტურისტებს სთავაზობენ სოკოსა და კენკრის მოგროვებას;
- მცხეთა-მთიანეთი – სპორტულ-კულტურული ღონისძიებები და ეკოტურები, ტყეში ნადირობა, ტურისტებს საშუალება ეძლევათ, ინადირონ ტყეში, ასევე მოაგროვონ სოკო და კენკრა;
- რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი – სპორტულ-კულტურული ღონისძიებები და ეკოტურები;
- სამეგრელო-ზემო სვანეთი – სპორტულ-კულტურული ღონისძიებები და ეკოტურები; ტურისტებს საშუალება ეძლევათ, ინადირონ ტყეში;
- სამცხე-ჯავახეთი – სპორტულ-კულტურული ღონისძიებები და ეკოტურები;
- ქვემო ქართლი – სპორტულ-კულტურული ღონისძიებები და ეკოტურები; ტურისტებს საშუალება ეძლევათ, ინადირონ ტყეში, მოაგროვონ სოკო და კენკრა.

სამიზნე რეგიონებში ტყის ტერიტორიებზე არ არის კერძო სასატუმროები ან სხვა ტიპის მომსახურების პუნქტები:

ცხრილი №71. არის თუ არა კერძო სასტუმროები/მომსახურების პუნქტები ტყის ტერიტორიაზე?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	8.1%	26%	23.6%	25.4%	15.4%	14.5%	14.3%
არა	91.9%	74%	76.4%	74.6%	84.6%	85.5%	85.7%

ის რესპონდენტები, რომლებიც ასეთი სასტუმროებისა და /ან სხვა ტიპის მომსახურების პუნქტების არსებობის შესახებ საუბრობენ, ამბობენ, რომ ისინი აშენდა, ძირითადად, 2005–2010 წლებში. რესპონდენტების ნაწილი საუბრობს იმაზე, რომ ასეთი ობიექტების მშენებლობა ახლაც მიმდინარეობს:

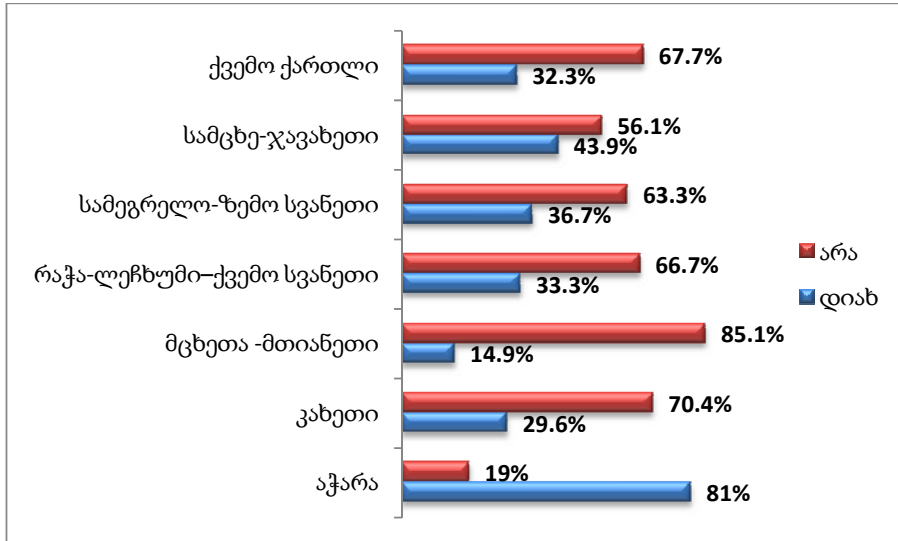
ცხრილი №72. როდის აშენდა აღნიშნული სასტუმროები/მომსახურების პუნქტები ტყის ტერიტორიაზე?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა -მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი
საბჭოთა პერიოდში	7.1%	37.5%	0%	0%	20%	33.3%
1990–2005 წლებში	0%	0%	33.3%	0%	20%	0%
2005–2010 წლებში	42.9%	12.5%	16.7%	0%	40%	0%
2011–1012 წლებში	14.3%	25%	33.3%	0%	0%	0%
მშენებლობა ახლა მიმდინარეობს	35.7%	25%	16.7%	0%	20%	66.7%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0%	0%	100%	0%	0%

5.8.6 მოვება და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების მართვა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე

სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეები გამოიყენება საძოვრებად. ამ მხრივ განსაკუთრებით მაღალი მაჩვენებელი ფიქსირდება აჭარასა და სამცხე-ჯავახეთში, ყველაზე მცირე კი – მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში.

გრაფიკი №27. გამოიყენება თუ არა სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეები საძოვრებად?

სამიზნე რეგიონების სოფლებში საქონლის სულადობის მხრივ, საშუალოდ, ერთ ოჯახზე ასეთი სურათი გვაქვს:

რეგიონი	საქონლის რაოდენობა ერთ ოჯახზე
აჭარა	5.3
კახეთი	1.6
მცხეთა - მთიანეთი	1.8
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	4.2
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	3.4
სამცხე-ჯავახეთი	2.0
ქვემო ქართლი	2.0

ამრიგად, საქონლის ყველაზე მეტი რაოდენობა ერთ ოჯახზე აჭარისა და რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის რეგიონებში აღინიშნება, ყველაზე ცოტა კი – კახეთში. მოსახლეობა წელიწადში 5 თვეზე მეტი ხნის განმავლობაში ამოვებს საქონელს:

ცხრილი №73. წელიწადში რამდენი თვის განმავლობაში ამოვებენ სოფლის ოჯახები საქონელს?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი
3-5 თვე	26.6%	12.4%	14.4%	15.2%	13%	19.7%
5 თვეზე მეტი	73.4%	87.6%	85.6%	84.8%	87%	80.3%

სოფლების მნიშვნელოვან ნაწილში ტყეში არსებული საძოვრები გადანაწილებულია სოფლებს შორის:

ცხრილი №74. არის თუ არა განაწილებული ტყეში არსებული საძოვრები სოფლებს შორის?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	22.8%	39.3%	32.0%	59.8%	43.1%	35.9%	25.7%
არა	77.2%	60.7%	68.0%	40.2%	56.9%	64.1%	74.3%

სამიზნე რეგიონებში საკმაოდ ხშირად ფიქსირდება აგრეთვე ტყის ტერიტორიაზე კერძო ფერმების არსებობა. გამონაკლისი აქ რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის რეგიონია, სადაც ასეთი შემთხვევები არ დაფიქსირებულა.

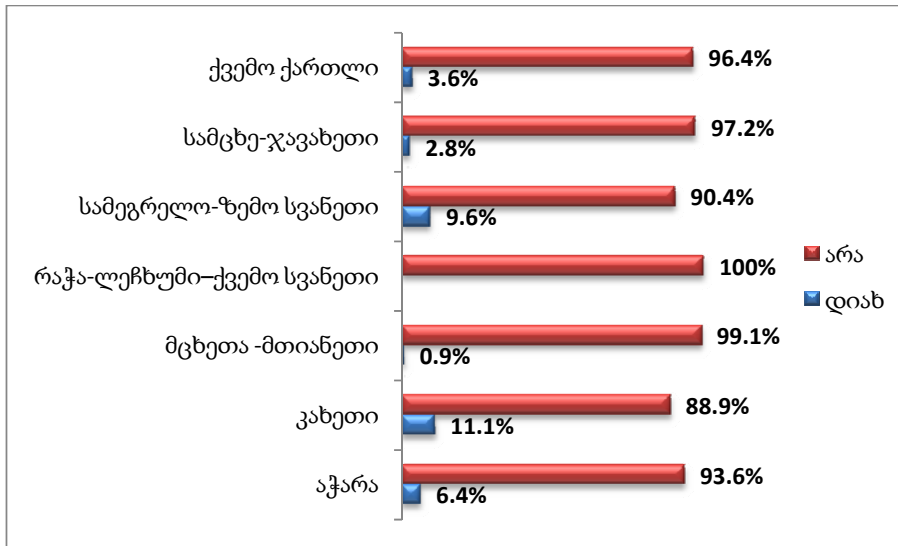
ცხრილი №75. არის თუ არა კერძო ფერმები ტყის ტერიტორიაზე?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა -მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	9%	14.3%	1.3%	0%	10.5%	8.5%	7.8%
არა	91%	85.7%	98.8%	100%	89.5%	91.5%	92.2%

ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმაციით, სამიზნე რეგიონებში არ არის საჭირო სატყეოდან ნებართვის აღება საქონლის ძოვებისთვის.

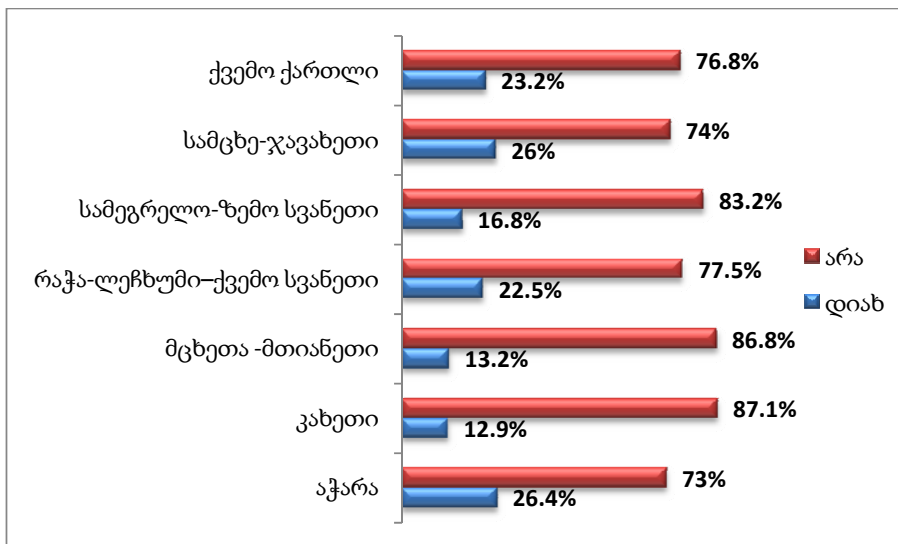
სამიზნე რეგიონების სოფლების უმრავლესობაში სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწები არ არის გამოყოფილი. მსგავსი პრაქტიკა შედარებით ხშირია კახეთსა და სამეგრელო-ზემო სვანეთში

გრაფიკი №28. არის თუ არა გამოყოფილი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწები სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე თქვენს სოფელში/რაიონში?

რესპონდენტების საკმაოდ დიდი ნაწილი მიუთითებს ტყის ფონდის ტერიტორიების სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენებაზე (მათ შორის, იმ სოფლებშიც, სადაც ასეთი დანიშნულების ტერიტორიები არ არის გამოყოფილი).

გრაფიკი №29. იყენებს თუ არა სოფლის/რაიონის მოსახლეობა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე?

ამ ტერიტორიების გამოყენება ძირითადად ხდება მრავალწლიანი კულტურების მოსაყვანად, ცალკე შეგვიძლია აღვნიშნოთ აჭარა, სადაც რესპონდენტთა 25.4% ამბობს, რომ მოსახლეობა ამ ტერიტორიებს ერთწლიანი კულტურების (სიმინდი, კარტოფილი, პომიდორი) მოსაყვანადაც იყენებს.

ცხრილი №76. ძირითადად, რა კულტურებისთვის იყენებს ადგილობრივი მოსახლეობა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
ერთწლიანი კულტურები (სიმინდი, კარტოფილი, პომიდორი)	25.4%	0%	0%	12%	0%	31.1%	31.4%
მრავალწლიანი კულტურები (თხილი, კაკალი, ვაშლი, სხვ.)	69.3%	95.5%	95.2%	85.3%	94.3%	65.2%	65.1%
სათიბი	3.9%	3.4%	0%	2.7%	4.8%	2.5%	2.2%
ტყის პლანტაციები	1.5%	1.1%	4.8%	0%	1%	1.2%	1.3%

რესპონდენტების გარკვეული რაოდენობა საუბრობს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების კერძო საკუთრებად დარეგისტრირების შემთხვევებზე. აქ გამონაკლისს მხოლოდ აჭარის რეგიონი წარმოადგენს.

ცხრილი №77. დარეგისტრირებულია თუ არა თქვენს სოფელში/რაიონში სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწები, როგორც კერძო საკუთრება?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	0%	8.9%	6.6%	8.9%	8.8%	5.3%	12%
არა	100%	90.2%	93.4%	89.9%	89.5%	94.7%	88%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0.0%	0.8%	0%	1.3%	1.8%	0%	0%

როგორც გამოკითხვიდან ირკვევა, სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწების რეგისტრაცია სამიზნე რეგიონების სოფლებში, ძირითადად, 2012 წლის არჩევნების (სექტემბერ-ოქტომბერი) ან მის შემდეგ პერიოდში მოხდა.

ცხრილი №78. როდის მოხდა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწების რეგისტრაცია თქვენს სოფელში/რაიონში?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
2012 წლამდე	2.2%	0%	0%	1.6%	0%	3.8%	4.3%
2012 წლის არჩევნების პერიოდში (სექტემბერ- ოქტომბერი)	65.4%	48.4%	61.9%	58.5%	43.5%	65.0%	62.6%
2012 წლის არჩევნების შემდეგ	32.3%	51.0%	38.1%	39.8%	56.5%	31.2%	33.1%

რესპონდენტთა მიერ ფიქსირდება სოფლებში სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების გაყიდვის/გასხვისების/პრივატიზების შემთხვევებიც. ამ შემთხვევაში გამონაკლისი მხოლოდ სამცხე-ჯავახეთის რეგიონია.

ცხრილი №79. არის თუ არა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების გაყიდვის/გასხვისების/პრივატიზების შემთხვევები თქვენს სოფელში/რაიონში?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	1.5%	9.2%	2.8%	9.7%	3.8%	0%	2.8%
არა	98.5%	90.8%	97.2%	88.9%	96.2%	100%	97.2%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0%	0%	0%	1.4%	0%	0%	0%

რესპონდენტები მიუთითებენ აგრეთვე სამიზნე რეგიონების სოფლების სიახლოვეს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული ტყით დაუფარავი ფართობების პრივატიზაციის ფაქტებზე.

ცხრილი №80. გსმენიათ თუ არა თქვენი სოფლის სიახლოვეს/რაიონში სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული ტყით დაუფარავი ფართობების პრივატიზაციის შესახებ?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
დიახ	1.6%	8.9%	4.7%	7.0%	8.9%	13.7%	10.5%
არა	98.4%	90.2%	95.3%	91.2%	91.1%	86.3%	89.5%
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	0.0%	0.9%	0.0%	1.8%	0.0%	0.0%	0.0%

მოსახლეობისათვის ტყის გამოყენების შემდეგი ფორმებია მნიშვნელოვანი:

- თაფლის წარმოება (თაფლოვანი მერქნიანი მცენარეებით);
- ტრადიციული ტანსაცმლისა და საყოფაცხოვრებო საგნების წარმოება ტყის რესურსებით;
- საღებავი და მთრიმლავი ნივთიერებების წარმოება.

სამიზნე რეგიონების ჭრილში ამ საკითხთან მიმართებით არსებული სიტუაცია ასახულია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში:

ცხრილი №81. ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ტყის გამოყენების სხვა მნიშვნელოვანი სახეები (დასახელების სიხშირის მიხედვით)

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
თაფლის წარმოება (თაფლოვანი მერქნიანი მცენარეებით)	20%	30%	35%	10%	20%	40%	40%
ტრადიციული მეხეური მეფუტკრეობა	36%	18.7%	26.9%	37.8%	13.2%	23.4%	24%
ტრადიციული ტანსაცმლისა და საყოფაცხოვრებო საგნების წარმოება ტყის რესურსებით	21.8%	40%	30%	31.8%	30%	52.9%	23.5%
საყოფაცხოვრებო გარემოს გალამაზება ტყის რესურსებით	14.0%	11.1%	25.7%	25.8%	16.1%	43.3%	23.9%
საკალათე, საწნავი, ასახვევი, საბალიშე, საჭილოფე, საცოცხე მცენარეების გამოყენება	28.9%	16.1%	13.4%	25.2%	18.9%	35%	12.5%
საღებავი და მთრიმლავი ნივთიერებების წარმოება	14.4%	20.2%	19.2%	36.2%	19.2%	36.2%	24.6%

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ტყის რესურსები გამოიყენება, ძირითადად, თაფლის, ტრადიციული ტანსაცმლისა და საყოფაცხოვრებო საგნების წარმოებისათვის.

გამოკითხულთა აზრით, მათ სოფლებში არსებულ ტყეებს ძირითადად უნდა ჰქონდეს საშემე-საყოფაცხოვრებო დანიშნულება, ქვემო ქართლში კი ფიქსირდება ამ ტყეების აგრეთვე დაცულ ტერიტორიებად გამოყენება.

ცხრილი №82. თქვენს სოფელში რა დანიშნულება უნდა ჰქონდეს ტყეს?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
კომერციული	2.5%	0%	0%	0%	1%	1.8%	0%
საშემე-საყოფაცხოვრებო	71.6%	60.3%	50.9%	83%	70.8%	64.9%	42%
რეკრეაციული	1.2%	11.8%	7.5%	6.8%	11.9%	7.0%	15.9%
სამონადირეო	12.3%	8.1%	8.2%	2.3%	2.0%	1.8%	11.6%
დაცული ტერიტორია	12.3%	19.9%	33.3%	8.0%	14.4%	24.6%	30.4%

გამოკითხული მოსახლეობა ტყეების საკუთრების ფორმებიდან უპირატესობას სახელმწიფო და სათემო ტყეებს ანიჭებს.

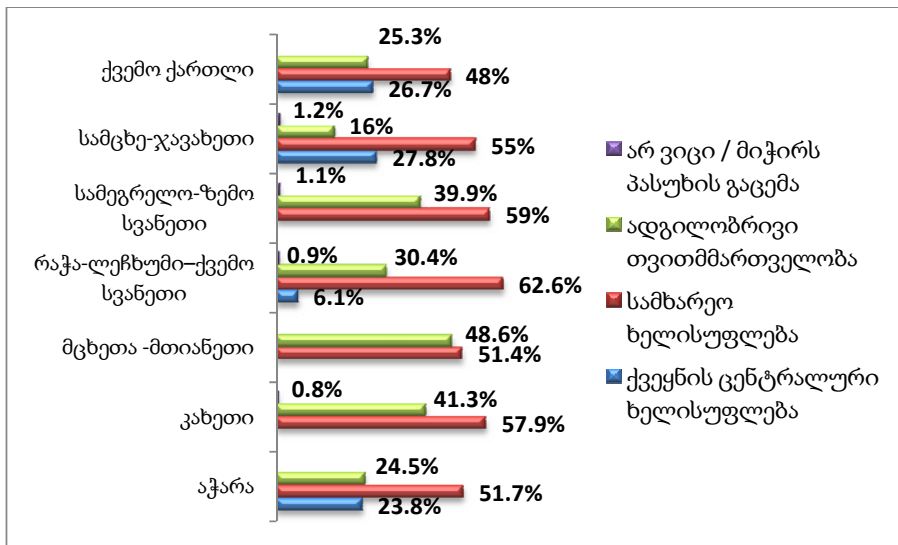
ცხრილი №83. ტყეების საკუთრების რომელ ფორმებს მიანიჭებდით უპირატესობას?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
კერძო საკუთრება	6.1%	1.3%	1.9%	4.4%	13.6%	0%	2.8%
სახელმწიფო საკუთრება	43.9%	51.3%	48.8%	42.9%	38.8%	83.9%	62.5%
სათემო საკუთრება	50%	40.7%	43.2%	47.3%	43.7%	14.5%	31.9%
ტრადიციული/ ისტორიული საკუთრება	0%	2%	6.2%	3.3%	2.9%	0%	0%
შერეული მოდელი	0%	4.7%	0%	2.2%	1.0%	1.6%	2.8%

5.9 პასუხისმგებლობის განაწილება

ადგილობრივი მოსახლეობის აზრით, სატყეო სექტორზე და, შესაბამისად, ტყის რესურსების მართვაზე, პასუხისმგებელია სამხარეო ხელისუფლება და ადგილობრივი თვითმმართველობა. ცენტრალური ხელისუფლების მნიშვნელობაზე ამ კუთხით სხვა რეგიონებთან შედარებით უფრო მეტი რესპონდენტი საუბრობს სამცხე-ჯავახეთის, ქვემო ქართლისა და აჭარის რეგიონებში.

გრაფიკი №30. თქვენი აზრით, ვინ არის / რომელი ორგანოა პასუხისმგებელი სატყეო სექტორის მართვაზე?

რაც შეეხება, ზოგადად, სატყეო პოლიტიკას და იქ არსებულ პრობლემებს, რესპონდენტები ტყის სექტორის მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო პოლიტიკური ნების დეფიციტს ასახელებენ.

რეგიონების მიხედვით ეს ინფორმაცია დეტალურად მოცემულია ცხრილში №85.

ცხრილი №84. როგორია ქვეყნის სატყეო პოლიტიკა და რა პრობლემებს გამოყოფთ სექტორის მართვაში (დასახელების სიხშირე)?

	აჭარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
არ არსებობს პოლიტიკური ნება სექტორის მართვის გაუმჯობესებისთვის	24.8%	0%	0%	4.1%	0.2%	35.5%	35.3%
მიმდინარეობს გავლენის სფეროების გადანაწილება სატყეო ბიზნესზე	19.9%	5.4%	5.4%	12.4%	7.0%	30.6%	19.4%

	აკარა	კახეთი	მცხეთა - მთიანეთი	რაჭა-ლეჩხუმი- ქვემო სვანეთი	სამეგრელო- ზემო სვანეთი	სამცხე- ჯავახეთი	ქვემო ქართლი
გადაწყვეტილების მიმღები პირების არაკომპეტენტურობა	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%
სატყეო პერსონალის სიმცირე (რეინჯერები ვერ უმკლავდებიან მათ პასუხისმგებლობაში არსებულ უზარმაზარ ტერიტორიებს)	19.7%	4.9%	4.9%	7.7%	13.4%	26.8%	22.5%
პერსონალის არაპროფესიონალიზმი (ტექნიკური ცოდნის ნაკლებობა)	17.4%	10.7%	9.5%	4.3%	26.3%	13.6%	18.2%
კორუფცია/ქრთამის აღება	20.5%	5.4%	10.8%	5.4%	10.8%	20.5%	26.5%
სახელმწიფოს არ შესწევს უნარი, მართოს ამ მასშტაბის საზოგადოებრივი საკუთრება (საჭიროა სექტორის დივერსიფიკაცია/ტყეების პრივატიზება)	15%	55.7%	33.0%	3.3%	66.7%	21.7%	24.7%
სახელმწიფოს არ შესწევს უნარი, აკონტროლოს გრძელვადიანი ლიცენზიით გაცემული ტყეები (საჭიროა ტყეების გასხვისების შეზღუდვა)	0%	43.3%	45.0%	66.7%	0%	0%	0%
კომპეტენციები თავმოყრილია ერთ უწყებაში (საჭიროა დეცენტრალიზაცია და თვითმმართველობების ჩართვა პროცესში)	14.0%	11.1%	15.7%	5.8%	6.1%	23.3%	23.9%

დანართები:

დანართი №1. კითხვარი

კითხვარი №

შევსების თარიღი -----/-----/-----წელი

რაიონი -----

თემი _____ სოფელი -----

სოფელში მუდმივად მცხოვრები (მოზამთრე) ოჯახების რაოდენობა _____

სოფელში სეზონურად მცხოვრები ოჯახების რაოდენობა _____

გამარჯობათ, მე ვარ _____ წარმოვადგენ პროექტს “ტყის მდგრადი მართვა საქართველოში”, რომელიც ხორციელდება CENN-ის მიერ ხელისუფლებასთან მჭიდრო თანამშრომლობით. ჩვენ ვატარებთ გამოკითხვას, რომლის მიზანია შევისწავლოთ ტყეების მართვასთან დაკავშირებული პრობლემები და მათი გავლენა მოსახლეობის ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტებზე. გთხოვთ, მონაწილეობა მიიღოთ გამოკითხვაში, რომელიც დაახლოებით 1 საათს დაიკავებს და გულწრფელად უპასუხოთ დასმულ კითხვებს. გამოკითხვის მონაცემები გამოყენებულ იქნება მხოლოდ განზოგადოებული სახით, თქვენი სახელის დაფიქსირება კვლევის ფარგლებში არ მოხდება.

წინასწარ გიხდით მადლობას თანამშრომლობისათვის.

ინტერვიუერს: კითხვარში გამოიყენეთ შემდეგი კოდები

პასუხზე უარი განაცხადა	77
არ ვიცი / მიჭირს პასუხის გაცემა	99

ინფორმაცია ტყეების მართვის პრობლემებისა და მოსახლეობაზე მისი გავლენის შესახებ

A. ტყეების მდგრადობის შეფასება

A1. გთხოვთ, ჩამოთვალოთ ტყეების მართვასთან დაკავშირებული 4 ძირითადი (პირველი რიგის) პრობლემა, რაც თქვენი სოფლისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

1.	
2.	
3.	
4.	
ასეთი პრობლემები არ არსებობს	5

A2. როგორ შეაფასებდით თქვენი სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეების მდგომარეობას წლების მიხედვით (შესაძლებელია რამდენიმე პასუხი)

შესაძლო ზიანი	A2.1 1990– მდე	A2.2 2000 წლისთ ვის	A2.3 2005 წლისთ ვის	A2.4 2010 წლისთ ვის	A2.5 2012 წლისთ ვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	1	1	1	1	1
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	2	2	2	2	2
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	3	3	3	3	3
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	4	4	4	4	4
ადგილ-ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	5	5	5	5	5
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	6	6	6	6	6
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	7	7	7	7	7
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	8	8	8	8	8
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	9	9	9	9	9
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	10	10	10	10	10
დაზიანებულია სატყეო გზები	11	11	11	11	11
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	12	12	12	12	12
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	13	13	13	13	13
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	14	14	14	14	14
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	15	15	15	15	15
სხვა (დააკონკრეტეთ)					

B. ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების ექსპლუატაცია

B1. მოიპოვებოდა თუ არა სოფლის სიახლოვეს ხეტყე როდესმე?

სოფლის სიახლოვეს ხე-ტყე არასდროს მოიპოვებოდა	1
სოფლის სიახლოვეს ხე-ტყე ადრე მოიპოვებოდა	2
სოფლის სიახლოვეს ხე-ტყე ეხლა მოიპოვება	3
სოფლის სიახლოვეს ხე-ტყე ადრეც მოიპოვებოდა და ეხლაც მოიპოვება	4

B2. შეჩერებულია თუ არა სოფლის სიახლოვეს ხეტყის ექსპლუატაცია? თუ დიახ, დაასახელოთ მიზეზი

დიახ	1	მიზეზი: _____
არა	2	

B3. გამოაქვს თუ არა მოსახლეობას ტყიდან მერქნული რესურსები ?

დიახ, გამოაქვს	1
არა, ვერ გამოაქვს	2

B4. ფუნქციონირებს თუ არა სოფლის სიახლოვეს სახერხები?

დიახ, ფუნქციონირებს	1	თუ ფუნქციონირებს, მიუთითეთ რამდენი? _____
არა, არ ფუნქციონირებს	2	

B5. სოფლის სიახლოვეს ადრე არსებული სახერხები გაჩერებულია

დიახ, გაჩერებულია	1	თუ გაჩერებულია, მიუთითეთ რამდენი? _____
არა, გაჩერებული სახერხები არ არის სოფლის სიახლოვეს	2	

B6. სოფლის სიახლოვეს ხეტყე მოიპოვება მხოლოდ ადგილობრივი საჭიროებებისთვის თუ სხვა დანიშნულებით?

დიახ, მხოლოდ ადგილობრივი საჭიროებისათვის	1
არა, სხვა დანიშნულებისათვის	2
როგორც ადგილობრივი საჭიროებისათვის, ისე სხვა დანიშნულებით	3

B7. იმ შემთხვევაში, თუ თქვენს სოფელში ხეტყის მოპოვება მიმდინარეობს, რამდენად მასშტაბური ხასიათი აქვს ამას?

ხე-ტყის მოპოვებას მასშტაბური ხასიათი არა აქვს	0
შეიძლება ითქვას, რომ ნაწილობრივ მასშტაბური ხასიათი აქვს	1
ხე-ტყე მასშტაბურად მოიპოვება	2
ხე ტყის მოპოვებას ძალზედ ინტენსიური, მასშტაბური ხასიათი აქვს	3

B8. გამოიყენება თუ არა ადგილობრივი ხეტყე სახელმწიფო პროგრამებისთვის?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა B8. პასუხი დადებითია (1) გადაადით კითხვა B8.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა B9.

B8.1. გთხოვთ, მონიშნოთ შესაბამისი სახელმწიფო პროგრამა, რომლისათვისაც ადგილობრივი ხეტყე გამოიყენება:

საჯარისო ნაწილების შემთხვევაში უზრუნველყოფა	1
სახელმწიფო დაწესებულებების (სკოლები, ბაგა-ბაღები, ადმინისტრაციული შენობები...) შემთხვევაში უზრუნველყოფა	2
დევენილების შემთხვევაში უზრუნველყოფა	3
სოციალურად დაუცველი ოჯახების შემთხვევაში უზრუნველყოფა	4
სხვადასხვა სტრატეგიული ობიექტების სამშენებლო მასალით უზრუნველყოფა	5
სხვა (დააკონკრეტეთ) _____	

	დიახ	არა
B9. ადგილობრივი ხეტყით მარაგდება ქვეყნის ცენტრალური ბაზარი	1	2

B10. ხეტყე ინტენსიურად გადაადგილდება სატვირთო მანქანებით	1	2
B11. ხორციელდება ადგილობრივი ხეტყის ექსპორტი საზღვარგარეთ	1	2

B12. გაიხსნა თუ არა სოფლის სიახლოვეს ხეტყის გადამამუშავებელი საწარმო?

დიახ	1
არა	2

B13. კომპანიებში, რომლებიც ეწევიან ხეტყის მოპოვებას, ძირითადად დასაქმებულია ადგილობრივი მოსახლეობა თუ არა?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა B13. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა B13.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა B14.

B13.1. მიუთითეთ ხეტყის მოპოვებელ კომპანიებში, დასაქმებულთა მთლიანი რაოდენობა: _____

B13.2. მიუთითეთ ხეტყის მოპოვებელ კომპანიებში, ადგილობრივი დასაქმებული მოსახლეობის რაოდენობა: _____

B14. მოსახლეობა ძირითადად თვითდასაქმებულია ტყეში

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა B14. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა B14.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა B15.

B14.1. მიუთითეთ ტყეში თვითდასაქმებულთა რაოდენობა: _____

B14.2. გთხოვთ, მიუთითეთ თვითდასაქმების სახე და წარმოების საბოლოო პროდუქტი:

საშემე მასალის მოპოვება	1
სამასალე მასალის მოპოვება	2
სხვა (დააკონკრეტეთ)	3

B14.3. გთხოვთ, მიუთითეთ წარმოების საბოლოო პროდუქტი:

_____

B15. ხეტყის მოპოვებას ეწევიან თქვენთვის ცნობილი მსხვილი კომპანიები

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა B15. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა B15.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა B16.

	დიახ	არა
B15.1. სოფლის მახლობლად/მუნიციპალიტეტში არსებულ ტყეებში მოქმედი ლიცენზიანტები და მოპოვებული ხეტყის რაოდენობა უცნობია	1	2
B15.2. ხეტყის მოპოვების პერიოდში ტყის ცალკეულ უბნებზე ვრცელდება გარკვეული შეზღუდვები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის	1	2
B15.3. მოსახლეობას საერთოდ ეზღუდება ტყეში შესვლა	1	2
B16. სოფლის სიახლოვეს/მუნიციპალიტეტში არსებული ტყეები გადაცემული აქვს სამონადირეო მეურნეობებს	1	2

თუ კითხვა B16. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა B16.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა B17.

B16.1. ჩამოთვალეთ ყველა ის შეზღუდვა, რომელსაც სამონადირეო მეურნეობები ადგილობრივ მოსახლეობას უწესებენ:

ნადირობის შეზღუდვა	1
ტყის მერქნული რესურსების გამოტანის შეზღუდვა	2
ტყის არამერქნული რესურსების გამოყენების შეზღუდვა	3
პირუტყვის ძოვების შეზღუდვა	4
საერთოდ, ტყეში შესვლის შეზღუდვა	5
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

B16.1.6 არსებობს კონფლიქტი ლიცენზიანტსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის

არა, კონფლიქტი არ არსებობს	0
დიახ, მცირედენი გაურკვევლობა არსებობს	1
დიახ, კონფლიქტური სიტუაციები არის	2
დიახ, ძალიან მწვავე კონფლიქტი	3

	არასოდეს	იშვიათად	ხშირად	ძალიან ხშირად
B17. ხდება ხეტყის არაორგანიზებული, უკონტროლო მოპოვება	0	1	2	3
B18. ტყეები ინტენსიურად იჩეხება	0	1	2	3
B19. ბიზნესს ლობირებენ/ლობირებდნენ თანამდებობის პირები	0	1	2	3
B19.1 თანხმობის შემთხვევაში, გთხოვთ, მიუთითოთ:	ვინ (სახელი, გვარი, თანამდებობა)		როდის მოხდა ლობირების ფაქტი (წლები)	

B20. ტყეში იჭრება წითელი ნუსხის სახეობები

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა B20 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა B20. 1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა B21.

B20.1. გთხოვთ, მიუთითოთ წითელი ნუსხის ის სახეობა/ სახეობები, რომლებიც ტყეში იჭრება

ჭალის მუხა	1
მაღალმთის მუხა	2
იმერული მუხა	3
ლაფანი	4
კაკალი	5
ბერყენა	6
უხრავი	7
ძელქვა	8
წაბლი	9
საკმლის ხე	10
კოლხური ბზა	11
უთხოვარი	12
თელა	13
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

	დიახ	არა
B21. სოფლის სიახლოვეს/მუნიციპალიტეტში არსებული ტყის ტერიტორიებს შეეცვალა სტატუსი ან გაიყიდა	1	2
B22. სოფლის სიახლოვეს შემოიღობა ტყის გაჩეხილი უბნები	1	2
B23. სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყის მიწები დარეგისტრირდა, როგორც კერძო საკუთრება	1	2

B24. რა ტიპის სამუშაოების გამო გაიჩეხა ტყეები ძირითადად? (მონიშნეთ შესაბამისი):

საავტომობილო გზის მშენებლობა	1
ჰესების მშენებლობა	2
მაღალი ძაბვის გადამცემი ხაზების მშენებლობა	3
საკურორტო ინფრასტრუქტურა და სათხილამურო ტრასები	4
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

B25. დაიწვა თუ არა სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეები

არა	1	
დიახ	2	B25.1. მიუთითეთ დრო და ფართობი _____

	დიახ	არა
B26. სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეები ნადგურდება დაავადებების გამო	1	2
B27. ადგილობრივი სახეობების ადგილი დაიკავა უცხო სახეობებმა	1	2

თუ კითხვა B27 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა B27.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა B27.2.

B27.1. გთხოვთ, მიუთითოთ სახეობა/ სახეობები, რომლებიც ნადგურდება?

წიწვოვნები(დააკონკრეტეთ)_____	1
ფართოფოთლოვნები(დააკონკრეტეთ)_____	2
საკვები და სამკურნალო მცენარეები(დააკონკრეტეთ)_____	3
დეკორატიული მცენარეები და ყვავილები(დააკონკრეტეთ)_____	4
სხვა (დააკონკრეტეთ)_____	

B27.2 . გთხოვთ, მიუთითოთ სოფლის სიახლოვეს არსებულ ტყეებში გავრცელებული ინვაზიური (არადაგილობრივი) სახეობა/ სახეობები

თეთრი აკაცია	1
ამორფა	2
გლედია	3
ალბიცია	4
სხვა (დააკონკრეტეთ)_____	

B28. ტყეების არასწორი ექსპლუატაციის ან მისი შედეგების გამო ხომ არ დაზიანებულა ჩამოთვლილთაგან რომელიმე ან ხომ არ ქონია რომელიმე დასახელებულ ფაქტს ადგილი?

დაზიანდა/ზიანდება სოფლის სიახლოვეს არსებული ისტორიული, კულტურული ან საკულტო დანიშნულების ტყეები	1
დაზიანდა/ზიანდება ბუნების ძეგლები	2
დაზიანდა/ზიანდება რეკრეაციული/დასასვენებელი ადგილები	3
დაზიანდა/ზიანდება სოფლის სიახლოვეს არსებული სუბალპური ტყეები (ტყეების ზოლმაიწია)	4
ტყეებში და მიმდებარე ტერიტორიებზე გაჩნდა ბუნებრივი კატასტროფების კერები	5
მოიმატა ბუნებრივი კატასტროფების სიხშირემ (მონიშნეთ რომელი: წყალმოვარდნა, წყალდიდობა, ღვარცოფი, მეწყერი, ზვავი და ა.შ.)	6

B29. სოფლის სიახლოვეს არსებობს ბუნების უნიკალური ძეგლები, რომლებიც არასოდეს ყოფილა იდენტიფიცირებული

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა B29 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა B29.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა C ბლოკზე.

B29.1. არსებობის შემთხვევაში, გთხოვთ, აღგვიწეროთ ეს უნიკალური ძეგლი:

C. ტყეებისა და სატყეო ფონდის ტერიტორიების მართვა

C1. სოფელში შემორჩენილია თუ არა ტყეების ადათობრივი მართვა?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა C1. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა C1.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა C2.

C1.1. არსებობის შემთხვევაში, გთხოვთ, აღგვიწეროთ ადათობრივი მართვის ფორმები:

	დიახ	არა
C2. სოფელში ან მის სიახლოვეს ისტორიულად არსებობს თუ არა საგვარეულო/საოჯახო ტყეები?	1	2
C3. სოფელში ან მის სიახლოვეს არსებობს სათემო/კომუნალური ტყეები?	1	2
C4. სოფელში/სოფლის სიახლოვეს არსებობდა თუ არა ადრე საკოლმეურნეო ტყეები?	1	2

D. სატყეო ფონდში არსებული წყლის რესურსების მართვა

D1. გთხოვთ, დაასახელოთ თქვენს სოფელთან, ტყეებში არსებული ზედაპირული წყლის ობიექტები (სახელწოდება)

მდინარე	1
ტბა	2
ნაკადული	3
ღელე	4
სხვა (დააკონკრეტეთ): _____	

D2. სარგებლობის რა ფორმები ვრცელდება სოფლის სიახლოვეს არსებული ზედაპირული წყლის ობიექტებზე?

წყლის ობიექტი გაცემულია კერძო სარგებლობაში (დააკონკრეტეთ რომელი)	1
წყლის ყველა ობიექტი რჩება სახელმწიფო სარგებლობაში	2

თუ კითხვა D2. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა D2.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა D3.

D2.1. ვრცელდება თუ არა შეზღუდვები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ზედაპირული წყლის ობიექტების გარკვეულ პერიმეტრზე?

დიახ	1

არა	2

D3. ხდება თუ არა მდინარიდან/ღელიდან ინერტული მასალების (სამშენებლო ქვა, ქვიშა-ხრემის) მოპოვება?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა D3. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა D3.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა D4.

D3.1. გთხოვთ, დააზუსტოთ ინერტული მასალების მოპოვების ფორმა და მასშტაბი

ინერტული მასალების მოპოვებაზე გაცემული ლიცენზიები და ამ საქმიანობით დაკავებული არიან კერძო კომპანიები	1
ინერტული მასალების მოპოვება ხდება ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ საოჯახო და სამეურნეო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად	2

D4. გთხოვთ, დააკონკრეტოთ ზედაპირული წყლის ობიექტების ექსპლუატაციის სხვა სახეები:

მოწყობილია თევზსაშენები	1
მოწყობილია რეკრეაციული ზონა	2
მოწყობილია ინფრასტრუქტურა სპორტული თევზაობისთვის	3
მოწყობილია საპიკნიკო ადგილები	4
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

D5. ხომ არ შეიმჩნევა რაიმე სახის ცვლილებები ზედაპირული წყლის ობიექტებზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა D5. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა D5. 1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა D6.

D5.1. რა სახის ცვლილებები შეიმჩნევა ზედაპირული წყლის ობიექტებზე?

შემცირდა მდინარის წყლის დებეტი	1
შეიცვალა მდინარის წყლის დებეტის სეზონურობა	2
მნიშვნელოვნად გაიზარდა მდინარის/ღელის კალაპოტი	3
მდინარეში მოიმატა მყარი ჩამონატანის მოცულობამ	4
წყალუხვობის დროს მდინარეში შეიმჩნევა უფრო დიდი ზომის ქვების გადაადგილება	5
მდინარემ/ღელემ/ნაკადულმა შეიცვალა მიმართულება	6
მდინარემ/ღელემ/ნაკადულმა დატბორა მანამდე ტყით დაფარული ტერიტორია ან სატყეო მიწები	7
მდინარე/ღელე/ნაკადული სეზონურად ტბორავს ტყის გარკვეულ ტერიტორიებს	8
დაშრა ნაკადული	9
დაშრა წყაროები	10
შემცირდა ტბის ფართობი	11
გაიზარდა ტბის ფართობი	12
გაჩნდა ახალი ზედაპირული წყლის ობიექტი (გთხოვთ, მონიშნოთ: ნაკადული, ღელე, მცირე ტბა, ტბორი)	13
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

D6. ხომ არ განხორციელდა ხელოვნური ჩარევა ზედაპირული წყლის ობიექტებზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა D6. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა D6.1., თუ უარყოფითი (2) – კითხვა D7.

D6.1. გთხოვთ, დააკონკრეტოთ, რა სახის ხელოვნური ჩარევა განხორციელდა ზედაპირული წყლის ობიექტებზე?

შემცირეს მდინარის წყლის დებეტი	1
გაზარდეს მდინარის/ღელის კალაპოტი	3
მდინარეს/ნაკადულს შეუცვალეს მიმართულება	4
მოეწყო საგუბარები	5
შემამცირეს/გაზარდეს წყალსაცავის ფართობი	6
სხვა (დააკონკრეტეთ) _____	

D7. ხომ არ ჰქონდა ადგილი მდინარის ხელოვნურ გადაკეტვას (ჰესის მშენებლობის ან სხვა სახის საქმიანობის გამო)?

დიახ	1
არა	2

E. ინფორმაცია ეკონომიკურ მდგომარეობაზე

E1. რას უწოდებდით სოფლის საშუალო ოჯახს?

ძალიან ღარიბს	1
ღარიბს	2
საშუალო შესაძლებლობების მქონე	3
მდიდარს	4
ძალიან მდიდარს	5

E2. რამდენი ადამიანია დასაქმებული სოფლის საშუალო ოჯახში (ხელფასიანი სამსახური)?

1 ადამიანი	1
2 ადამიანი	2
ორზე მეტი ადამიანი	3
არცერთი	4

E3. ზოგადად როგორ შეაფასებდით სოფლის ამჟამინდელ მდგომარეობას?

ძალიან ცუდი	1
ცუდი	2
საშუალო	3
კარგი	4
ძალიან კარგი	5

E4. მიუთითეთ სოფლის საშუალო ოჯახის შემოსავლის ძირითადი წყაროები (შესაძლებელია რამდენიმე პასუხი)

ტყის რესურსების გამოყენება	1
სოფლის მეურნეობა	2
ხელფასიანი სამსახური	3
საკუთარი ბიზნესი	4
პენსია/დახმარება	5
საზღვარგარეთ (ქალაქში) მცხოვრები ოჯახის წევრის მიერ გამოგზავნილი ფული	6
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

E5. რამდენად მნიშვნელოვანია ტყეზე ხელმისაწვდომობა სოფლის საშუალო ოჯახისათვის?

ძალიან უმნიშვნელო	1
უმნიშვნელო	2

მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი	3
მნიშვნელოვანი	4
ძალიან მნიშვნელოვანი	5

E7. 1. როგორ შეაფასებდით ტყის რესურსების ხელმისაწვდომობას ბოლო წლების მიხედვით?

	ძალიან შეიზღუ და	შეიზღუ და	იგივე დარჯ ა	გაიზარდა	ძალიან გაიზარ და	E7.2 მიუთითე თ წელი როცა ეს მოხდა
E7. 1.1. ხელმისაწვდომობა საშეშე ხეტყეზე	1	2	3	4	5	_____
E7. 1.2. ხელმისაწვდომობა სამასალე ხეტყეზე	1	2	3	4	5	_____
E7. 1.3. ხელმისაწვდომობა საოჯახო მეურნეობისათვის საჭირო მასალებზე (მწელი, ბომი, ჭიგო)	1	2	3	4	5	_____
E7. 1.4. ხელმისაწვდომობა არამერქნულ რესურსებზე (სოკო, კენკრა)	1	2	3	4	5	_____
E7. 1.5. ხელმისაწვდომობა რეკრეაციულ რესურსებზე	1	2	3	4	5	_____
E7. 1.6. პირდაპირი შემოსავლები ტყიდან	1	2	3	4	5	_____
სხვა (დააკონკრეტეთ)	1	2	3	4	5	_____

E8. თქვენი აზრით, როგორი გავლენა მოახდინა ტყეების მდგომარეობის და სატყეო სექტორის მართვის სისტემის ცვლილებების შედეგებმა თქვენზე და თქვენს სოფელზე?

მნიშვნელოვანი	2
უმნიშვნელო	3

თუ კითხვა E8. პასუხი დადებითია (1) გადაადით კითხვა E8.1., თუ უარყოფითი (2) – კითხვა E9.

E8.1. კონკრეტულად რა შედეგი მოიტანა ამ ცვლილებებმა თქვენთვის და თქვენი სოფლის მოსახლეობისთვის?

დაიკარგა შემოსავლები ტყის მერქნული რესურსების წარმოებიდან	1
დაიკარგა შემოსავლები ტყის არამერქნული რესურსების წარმოებიდან	2
შემცირდა შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან	3
შემცირდა შემოსავლის სხვა წყაროები (დააკონკრეტეთ: ნადირობა, თევზჭერა, ტრადიციული წარმოება/მეურნეობა, ტურიზმი)	4
მოსპო კულტურული დასვენებისა და რეკრეაციის კერა	5
გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები	6
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

მხოლოდ იმ შემთხვევაში გადაადით კითხვა E8.1.1-ზე, თუ კითხვა E8.1.-ში შემოხაზულია „6“, სხვა შემთხვევაში გადაადით F ბლოკზე

E8.1.1. რომელი ეკოლოგიური პრობლემები გაჩნდა?

სასოფლო-სამეურნეო მიწების დეგრადაცია/შემცირება	1
სასოფლო-სამეურნეო მიწების შემცირება	2
სამოვრებისა და სათიბების დეგრადაცია/შემცირება	3
სამოვრებისა და სათიბების შემცირება	4

სასმელი წყლის დეფიციტი	5
სხვა (დაასახელეთ)	

F. ადგილობრივი ტყის რესურსებით სარგებლობის გამოკვლევა

F1. შეშა

F1.1. რამდენი ადამიანი ცხოვრობს სოფლის ოჯახში საშუალოდ?

ერთი ადამიანი	1
ორი ადამიანი	2
სამი ადამიანი	3
ოთხი ადამიანი	4
ხუთი ადამიანი	5
5-ზე მეტი ადამიანი	6

F1.2. რა საწვავს იყენებს სოფლის ოჯახი გასათბობად და საჭმლის მოსამზადებლად (არა გასანათებლად)?

შეშა	1
ბუნებრივი აირი	2
თხევადი გაზი	3
ელექტროენერგია	4
ქვანახშირი	5
ნავთი/დიზელი/სალიარი	6
სხვა (მიუთითეთ)	

F1.3. რამდენ საწვავს მოიხმარს ჩვეულებრივ სოფლის საშუალო ოჯახი საშუალოდ (მონიშნეთ ერთი ან რამდენიმე) და F1.4. რა თანხას ხარჯავს აღნიშნულ საწვავში?

საწვავის სახე	ოდენობა პერიოდში	საწვავის სახე	წლიური ხარჯი ლარებში
F1.3.1. შეშა	— კბ/მ წელიწადში	F1.4.1. შეშა	
F1.3.2. ბუნებრივი აირი	— კბ/მ წელიწადში	F1.4.2. ბუნებრივი აირი	
F1.3.3. ქვანახშირი	— კბ/მ წელიწადში	F1.4.3. ქვანახშირი	
სხვა (მიუთითეთ)		სხვა (მიუთითეთ)	

F1.5. შეშის გამოყენების შემთხვევაში, საშუალოდ რა მანძილზე ხდება შეშის ტრანსპორტირება _____ კმ

F1.6. შეშის გამოყენების შემთხვევაში, როგორც წესი ოჯახი:

თვითონ ჭრის და თვითონ მოაქვს ტყიდან	1
ყიდულობს სხვისგან	2
სხვა (მიუთითეთ)	

თუ კითხვა F1.6. მონიშნულია „1“ გადადით კითხვა F1.6.1., თუ მონიშნულია „2“, გადადით კითხვა F1.6.2.

F1.6.1. სოფლის ოჯახები ქირობენ თუ არა მანქანას შეშის გამოსაზიდად?

დიახ	1

არა	2

თუ კითხვა F1.6.1. მონიშნულია „1“ გადადით კითხვა C1.6.1.1, თუ მონიშნულია „2“, გადადით F1.6.1.2.

F1.6.1.1. თუ ქირობენ, რა ღირს ტრანსპორტის დაქირავება _____ლარი/ერთი დატვირთვა

F1.6.1.2. თუ არ ქირობენ, როგორ მოაქვთ სახლში შეშა?

_____ გადადით კითხვა F1.7.

F1.6.2. თუ შეშას სხვისგან ყიდულობენ, რამდენს იხდიან საშუალოდ 1 კუბურ მეტრში? _____ლარი

F1.7. რა მოცულობის შეშაა ერთ დატვირთვაში _____კბ/მ

F1.8. როგორ ზომავთ შეშას

F1.9. გთხოვთ, პრიორიტეტული სახეობების მიხედვით ჩამოთვალოთ რომელ სახეობას იყენებენ სოფლის ოჯახები საშეშედ:

წიფელი	1
რცხილა	2
ნეკერჩხალი მათ შორის ქორაფი	3
იფანი(კოპიტი)	4
ვერხვი	5
მურყანი (რთხმელა)	6
მუხა	7
სხვა (მიუთითეთ) _____	

F1.10. ძირითადად სოფლის ოჯახები როგორ შეშას იყენებთ საწვავად?

ნედლს	1
ხმელს	2

F1.11. იყენებენ თუ არა სოფლის ოჯახები შეშად ტოტებს და ფიჩხს?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F1.11. მონიშნულია 1 გადადით კითხვა F1.11.1., სხვა შემთხვევაში გადადით კითხვა F1.12.

F1.11.1. სოფლის ოჯახისათვის, საშუალოდ შეშის საერთო მარაგის რა წილს შეადგენს ტოტი და ფიჩხი?

10%-ზე ნაკლებს	1
10-20%-ს	2
20-30%-ს	1
30-40%-ს	2
ნახევარს	1
ნახევარზე მეტს	2
100%-ს	1

F1.12. წელიწადში რამდენი თვის განმავლობაში იყენებენ სოფლის ოჯახები შეშას საჭმლის მოსამზადებლად?

ერთი თვე	1

ორი თვე	2
სამი თვე	3
ოთხი თვე	4
სხვა (მიუთითეთ)	

F1.13. რომელ ალტერნატიულ საწვავს იყენებენ სოფლის ოჯახები ზაფხულის თვეებში?

ბუნებრივი აირი	1
თხევადი გაზი	2
ელექტროენერგია	3
სხვა (მიუთითეთ)	

F1.14. იყენებენ თუ არა სოფლის ოჯახები სათბობად ბიოგაზს?

დიახ	1
არა	2

F1.15. იყენებენ თუ არა სოფელში მზის ენერჯის?

დიახ	1
არა	2

F1.16. მიმართავენ თუ არა სოფელში სახლის თბოიზოლაციის ღონისძიებებს?

დიახ	1
არა	2

F1.17. იღებენ თუ არა ნებართვას შეშის მოსაპოვებლად სატყეოდან?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F1.17. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა C1.17.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა F1.18.

F1.17. 1. თუ იღებენ ნებართვას სატყეოდან, მაშინ რა ჯდება 1მ³ _____ ლარი

F1.17.2. არის თუ არა რაიმე „არაოფიციალური“ გადასახადი ტყით სარგებლობისათვის?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F1.17. 2. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F1.17.3, თუ უარყოფითი (2) კითხვა F1.18

F1.17.3. თუ არის, არაოფიციალური გადასახადი, რა ღირს 1მ³ შეშით მოჭრა _____ ლარი

F1.18. იმ შემთხვევაში, თუ სხვა ტიპის საწვავი (მაგ. ელექტროენერგია, გაზი) იქნება უფრო იაფი, შემცირდებოდა თუ არა სოფელში შეშის გამოყენებას?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F1.18. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F1.18.1., თუ უარყოფითი (2) კითხვა F1.19.

F1.18.1. სოფლისათვის რომელი ტიპის საწვავის გაიაფება იქნებოდა უფრო ეფექტური?

ბუნებრივი აირი	1
ელექტროენერგია	2
სხვა (მიუთითეთ)	

F1.18.2. რა ფასის უნდა იყოს საწვავი, რათა სოფელში ნაკლებად ან საერთოდ არ გამოიყენონ შეშა?

	ერთეული	სასურველი ფასი
ბუნებრივი აირი	_____	_____
ელექტროენერგია	_____	_____
სხვა (მიუთითეთ)	_____	_____

F1.19. რა საწვავს გამოიყენებს სოფელი უფრო მეტად, თუ შეუძლებელია ტყიდან შეშის მოპოვება?

ბუნებრივი აირი	1
ელექტროენერგია	2
ქვანახშირი	3
ბიოგაზი	4
სხვა (მიუთითეთ)	

F2. სამასალე მერქანი

F2.1. წელიწადში რამდენ ადგილობრივ სამასალე მერქანს მოიხმარს სოფლის საშუალო ოჯახი?
_____ მ³

F2.2. იყენებს თუ არა სოფლის საშუალო ოჯახი წვრილ სამასალე მერქანს (სარი, ჭიგო, წნელი)?

დაიხ	1
არა	2

თუ კითხვა F2.2 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F2.2.1, თუ უარყოფით (2) გადადით კითხვა F2.3.

F2.2.1. რა რაოდენობით წვრილი სამასალე მერქანს მოიხმარს სოფლის საშუალო ოჯახი?

სამასალე მერქანი	ოდენობა პერიოდში	მ ³
F2.2.1.1. სარი	___ ცალი წელიწადში	___ წელიწადში
F2.2.1.2. ჭიგო	___ ცალი წელიწადში	___ წელიწადში
F2.2.1.3. წნელი	___ ცალი წელიწადში	___ წელიწადში
სხვა (მიუთითეთ)		

F2.3. რა გზით მოიპოვებს სამასალე მერქანს სოფლის საშუალო ოჯახი?

ყიდულობს მომსახურებას (აჭრევენებს)	1
თვითონ ჭრის და გამოაქვს ტყიდან	2
სხვისგან ყიდულობს	3

თუ კითხვა F2.3. პასუხია „1“ ან „2“, გადადით კითხვა F2.3.1, თუ პასუხია „3“, გადადით კითხვა F2.4.

F2.3.1. რა მანძილზე უხდება სოფლის საშუალო ოჯახს სამასალე მერქნის ტრანსპორტირება?
_____ კმ

F2.3.2. სოფლის მცხოვრებლები იღებენ თუ არა ნებართვას სამასალე მერქნის მოსაპოვებლად სატყეოდან?

დაიხ	1
არა	2

თუ კითხვა F2.3.2. პასუხი დადებითია (1), გადადით კითხვა F2.3.2.1, თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F2.3.3.

F.2.3.2.1. თუ იღებთ, რა ჯდება იგი? _____ ლარი _____ მ³ _____ ლარი/წელიწადში

F.2.3.3. არის თუ არა რამე „არაოფიციალური“ გადასახადი ამისთვის?

დაიხ	1

არა	2

თუ კითხვა F2.3.3. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F2.3.3.1., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F2.4.

F2.3.3.1. თუ არის, რა ღირს? _____ ლარი _____ მ³

F2.4. გთხოვთ, პრიორიტეტული სახეობების მიხედვით ჩამოთვალოთ, მერქნის რომელ სახეობებს იყენებს სოფლის საშუალო ოჯახი სამშენებლო მასალისთვის

ფიჭვი	1
ნაძვი	2
სოჭი	3
წიფელი	4
იფანი (კოპიტი)	5
წაბლი	6
სხვა (მიუთითეთ)	

F2.5. სხვა რეგიონიდან შემოტანილ რამდენ მერქანს ყიდულობს სოფლის საშუალო ოჯახი საშუალოდ წელიწადში?

1 მ ³ და ნაკლები	1
2-5 მ ³	2
5-10 მ ³	3
10 მ ³ -ზე მეტს	4
სხვა (მიუთითეთ)	

F2.6. სხვა რეგიონიდან შემოტანილ მერქანში რას იხდებიან საშუალოდ სოფლის მცხოვრებლები?

1 მ ³ _____ სახეობა _____	_____ ლარი

F3. ტყეში მოპოვებული ველური საკვები ხილი და მცენარეები (არა სამკურნალო დანიშნულების)

F3.1. აგროვებენ თუ არა სოფლის ოჯახები გარეულ ხილს, კაკალს, სოკოს და სხვა საკვებ მცენარეებს?

დაიხ	1
არა	2

თუ კითხვა F3.1 პასუხი დადებითია (1), გადადით F3.1.1., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F3.2.

F3.1.1. გთხოვთ, ჩამოთვალოთ ხილის, კენკრის, სოკოსა და საკვები მცენარეების სახელები და მოპოვების ოდენობა

მცენარის დასახელება	F.3.1.1.1. ოდენობა ერთ გასვლაზე (კგ)	F.3.1.1.2. ოდენობა წელიწადში (კგ)	
სოკო			
წაბლი			
კენკრა			
სხვა (მიუთითეთ)			

F3.2. საშუალო ფასი გაყიდვის შემთხვევაში (ლარები)

მცენარის დასახელება	ფასი (ლარში)
F.3.2.1 სოკო	
F.3.2.2 წაბლი	
F.3.2.3 კენკრა	

სხვა (მიუთითეთ)	

F3.3. რამდენად ხშირად იყენებენ სოფელში საკვებ მცენარეებს (სამწნილე, სართავ-საკაზმ-სანელებლებს და სოკოებს) საჭმლის მოსამზადებლად?

თვეში ერთხელ და უფრო ნაკლებად	1
ხანდახან, კვირაში ან თვეში ერთხელ	2
ხშირად, კვირაში 2-3-ჯერ	3
ძალიან ხშირად, თითქმის ყოველდღე	4

F4. სამკურნალო მცენარეები

F4. 1. იყენებენ თუ არა სოფელში ოჯახები სამკურნალო მცენარეებს?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F4.1. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F4.1.1, თუ უარყოფითი (2) კითხვა F4.3.

F4.1.1. მიუთითეთ, რომელ სამკურნალო მცენარეებს იყენებენ სოფელში (აღნიშნეთ ადილობრივი სახელებით)?

_____	1
_____	2
_____	3
_____	4

F4.1.2. რა დაავადებების სამკურნალოდ იყენებენ სამკურნალო მცენარეებს?

გაციება	1
სხვადასხვა ანთებითი დაავადებები	2
გულ-სისხლძარღვთა დაავადებები	3
დამწვრობები და ტრავმები	4
სხვა (დააკონკრეტეთ) _____	

F4. 2. აგროვებს თუ არა სოფლის რომელმე ოჯახ(ებ)ი თავად სამკურნალო მცენარეებს?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F4.2. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F4.2.1, თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F4.3.

F4.2.1. თუ დიახ, მაშინ სად ხდება ძირითადად სამკურნალო მცენარეების შეგროვება?

სოფლის მიმდებარედ არსებულ ტყეში	1
სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ახლოს	2
სხვა (დააკონკრეტეთ) _____	

F4.3. იყიდება თუ არა სამკურნალო მცენარეები სოფელში/რაიონში?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F4.3. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F4.3.1, თუ უარყოფითი (2) გადადით კითხვა F4.4

F4.3.1. რომელი სამკურნალო მცენარეები იყიდება?

_____	1
_____	2

	3
	4

F4.3.2. რა ფასად იყიდება ეს სამკურნალო მცენარეები?

მცენარის დასახელება	ფასი, ერთეული

F4.4 საჭიროა თუ არა ნებართვა სამკურნალო მცენარეების ტყიდან შესაგროვებლად?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F4.4 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F4.4.1, თუ უარყოფითი (2) გადადით კითხვა F4.5.

F4.4.1 თუ დიახ, რა ჯდება იგი? _____ ლარი _____ ერთეული

F4.5 არის თუ არა არაოფიციალური გადასახადი ამისათვის?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F4.5 პასუხი დადებითია (1) გადადით C5 თავზე, თუ უარყოფითი (2) გადადით კითხვა F4.5.1.

F4.5.1 თუ დიახ, რამდენს შეადგენს იგი? _____ ლარი _____ ერთეული

F5. ნადირობა

F5. 1. ხდება თუ არა სოფლის სიახლოვეს ნადირობა გარეულ ნადირზე?

არა	1
დიახ, ძირითადად სოფლის ადგილობრივი მცხოვრებლები ნადირობენ	2
დიახ, ძირითადად უცხო პირები/სოფლის არამკვიდრი მოსახლეობა ნადირობს	3
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

თუ კითხვა F5.1 პასუხი უარყოფითია (1) გადადით კითხვა F5.4, სხვა შემთხვევაში გადადით კითხვა F5.2.

F5.2. თუ სოფლის სიახლოვეს ხდება ნადირობა რა სიხშირით ხდება ეს?

თვეში ერთხელ	1
კვირაში ერთხელ	2
ყოველდღე	3
სხვა (მიუთითეთ)	

F5.3. რომელ ნადირზე ხდება ნადირობა?

გარეული ღორი	1
დათვი	2
კურდღელი	3
იხვი	4
სხვა (მიუთითეთ)	

F5.4. შეიძლება თუ არა თქვენს სოფელში/რაიონში ნანადირევის ყიდვა?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F5.4. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F5.5., თუ უარყოფითი (2) გადადით კითხვა F5.6.

F5.5. თუ დიახ, მიუთითეთ, რა ღირს ასეთი ხორცი ?

დასახელება	ფასი (1 კგ/ცალი – ლარი)
გარეული ღორი	
იხვი	
კურდღელი	
სხვა (მიუთითეთ)	

F5.6. შეიძლება თუ არა თქვენს სოფელში/რაიონში ნადირობის სხვა პროდუქტის ყიდვა (მაგ. ტყავი, რქები და ა. შ.)?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F5.6. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F5.7, თუ უარყოფითი (2) გადადით კითხვა F5.8.

F5.7. თუ დიახ, რომელი პროდუქტი იყიდება და რა ფასად?

პროდუქტი	ფასი (ცალი ან კგ)
ტყავი	
რქები	
ბეწვი	
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

F5.8 . ჩვეულებრივ, სად მიდიან ადგილობრივები სანადიროდ?

ტყეში	1
სოფლის სავარგულეზზე	2
სხვა (მიუთითეთ)	

F5.9 . იღებთ/იღებენ თუ არა ნებართვას ნადირობაზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F5.9. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა კითხვა F5.10., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F5.11.

F510. რამდენს იხდიან ნებართვაში? _____ ლარი

F5.11. არის თუ არა „არაოფიციალური“ გადასახადი ნადირობისთვის?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F5.11 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F5.12, თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F5.13.

F5.12. თუ დიახ, რამდენს შეადენს გადასახადი? _____ ლარი _____ ერთეული

F5.13. გაიზარდა თუ შემცირდა ნანადირევი ცხოველების რაოდენობა ბოლო 5 წლის განმავლობაში?

შემცირდა მცირედად	1
შემცირდა მნიშვნელოვნად	2
იგივე დარჩა	3
გაიზარდა მცირედად	4

გაიზარდა მნიშვნელოვნად	5

F6. თევზაობა

F6.1 თევზაობენ თუ არა სოფლის ახლომახლო?

არა	1
დიახ, ძირითადად სოფლის ადგილობრივი მცხოვრებლები ნადირობენ	2
დიახ, ძირითადად უცხო პირები/სოფლის არამკვიდრი მოსახლეობა ნადირობს	3
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

თუ კითხვა F6.1. პასუხი დადებითია (2,3) გადადით კითხვა კითხვა F6.2., თუ უარყოფითი (1), გადადით კითხვა F6.3.

F6.2 საშალოდ რა სიხშირით თევზაობენ?

თვეში ერთხელ	1
კვირაში ერთხელ	2
ყოველდღე	3
სხვა (მიუთითეთ)	

F6.3 ყიდულობენ/ყიდიან თუ არა სოფელში ადგილობრივ თევზს?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F6.3. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა კითხვა F6.4., თუ უარყოფითი (2) გადადით კითხვა F6.5.

F6.4 რა ფასად იყიდება ადგილობრივი თევზი?

სახეობა	ფასი (კგ ლარი)

F6.5 ჩვეულებრივ, რა რაოდენობის თევზის მოპოვება შეიძლება თქვენს სოფელში თითო გასვლისას?

1 კილოგრამზე მეტი	1
1 კილოგრამზე ნაკლები	2
სხვა (მიუთითეთ)	

F6.5. ჩვეულებრივ, სად თევზაობენ სოფლის მცხოვრებლები?

ტყეში	1
სოფლის მეურნეობის სავარგულებში	2
ბუნებრივ ან ხელოვნურ წყალსაცავებში	3
სხვა (მიუთითეთ)	

F6.6. საჭიროა თუ არა ნებართვის აღება თევზაობაზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F6.6. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F6.7., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F6.8.

F6.7 თუ იღებენ ნებართვას, რა ჯდება იგი _____ ლარი _____ ერთეული

F6.8. არის თუ არა „არაოფიციალური“ გადასახადი თევზაობისთვის?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F6.8. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F6.9., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F6.10.

F6.9 თუ არის, რამდენს შეადგენს იგი? _____ ლარი _____ ერთეული

F6.10 . თქვენი აზრით გაიზარდა თუ შემცირდა მოპოვებული თევზის რაოდენობა ბოლო 5 წლის განმავლობაში?

შემცირდა მცირედად	1
შემცირდა მნიშვნელოვნად	2
იგივე დარჩა	3
გაიზარდა მცირედად	4
გაიზარდა მნიშვნელოვნად	5

F7. ტყეების კულტურული და რეკრეაციული გამოყენება

F7. 1. აქვს თუ არა ტყეებს სოფლისთვის კულტურული ფასეულობა (ტყეები სოფლის ოჯახების/სოფლის კულტურული ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია)?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F7.1. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F7.2., თუ უარყოფითი (2) გადადით კითხვა F7.3.

F7.2. თუ კი, გთხოვთ, მიუთითოთ რა არის ის:

F7.3. თუ არის ტყეში ისეთი ადგილი, რომელსაც აქვს კულტურული მნიშვნელობა და უნიკალურია?

დიახ	1
არა	2

F7.3. 1. თუ კი, გთხოვთ, დაახასიათოთ ის:

F7.4. სოფლის მცხოვრებლები მიდიან თუ არა ტყეში რეკრეაციული მიზნით?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F7.4. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F7.5., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F8.1.

F7.5. თუ მიდიან, გთხოვთ, დააკონკრეტოთ, რა მიზნით?

სასეირნოდ	1
დასასვენებლად/საქეიფოდ	2
სხვა	

F7.6 რა სიხშირით დადიან ტყეში ამ მიზნით სოფლის მცხოვრებლები?

ყოველდღე	1
კვირაში ერთხელ	2
თვეში ერთხელ	3
სხვა (მიუთითეთ) _____	

F8. ტურიზმი

F8.1. ჩართულია თუ არა სოფლის ოჯახები/სოფლის მოსახლეობა ტურიზმის მომსახურებაში?

ტურიზმის მომსახურებაში ძირითადად სოფლის ადგილობრივი მოსახლეობაა ჩართული	1
ტურიზმის მომსახურებაში ძირითადად სოფლის არამკვირდი მოსახლეობაა ჩართული	2
სხვა დააკონკრეტეთ	

F8.2. რა მომსახურება შეიძლება მიიღონ ტურისტებმა თქვენს სოფელში?

სასტუმრო სახლი	1
გიდის მომსახურება	2
სხვა (მიუთითეთ)_____	

F8.3. გამოიყენება თუ არა ტყე/სატყეო ტერიტორიები ტურისტული დანიშნულებით?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F8.3. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F8.4., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F8.5.

F8.4. კონკრეტულად რა ტურისტული დანიშნულებით გამოიყენება ტყეები?

სპორტულ-კუტურული და ეკოტურები	1
ტყეში მოწყობილია საპიკნიკე და ღამის გასათევი ადგილები	2
ტყეში ანადირებენ ტურისტებს	3
ტურისტებს სთავაზობენ სოკოსა და კენკრის მოგროვებას	4
სხვა (მიუთითეთ)_____	

F8.5. არის თუ არა კერძო სასტუმროები/მომსახურების პუნქტები ტყის ტერიტორიაზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F8.5. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F8.6., თუ უარყოფითი (2), გადადით F9 ნაწილზე

F8.6. როდის აშენდა აღნიშნული სასტუმროები/მომსახურების პუნქტები?

საბჭოთა პერიოდში	1
1990–2005 წლებში	2
2005–2010 წლებში	3
2011–1012 წლებში	4
მშენებლობა ახლა მიმდინარეობს	5

F9. ძოვება ტყეში

F9.1. გამოიყენება თუ არა სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეები საძოვრებად?

დიახ	1
არა	2

F9.2. საშუალოდ რა რაოდენობის საქონელი მოდის ერთ ოჯახზე სოფელში?

	მსხვილფეხა	წვრილფეხა
საქონლის 1–3 ერთეულამდე		
საქონლის 5–7 ერთეული		
საქონლის 7–10 ერთეული		
საქონლის 10–15 ერთეული		

საქონლის 15 ერთეულზე მეტი		
სხვა (მიუთითეთ)		

F9.3. წელიწადში რამდენი თვის განმავლობაში აძოვებენ სოფლის ოჯახები საქონელს?

3-5 თვე	1
5 თვეზე მეტი	2

F9.4. საშუალოდ რა რაოდენობს პროდუქტს აწარმოებენ /იღებენ საქონლიდან წლის განმავლობაში საშუალოდ სოფლის ოჯახები?

პროდუქტის დასახელება	კგ
ყველი	
მატყელი	
ხორცი	
ტყავი	
სხვა (მიუთითეთ)	

F9.5. საშუალოდ, რა რაოდენობს პროდუქტს ყიდის ერთი ოჯახი წლის განმავლობაში?

პროდუქტის დასახელება	კგ
ყველი	
მატყელი	
ხორცი	
ტყავი	
სხვა (მიუთითეთ)	

F9.6. საშუალოდ ოჯახის რამდენი წევრია დაკავებული საქონლის თვალყურზე ტყეში ძოვებისას?

ერთი	1
ორი	2
3 და მეტი	4

F9.7. რა დროს ხარჯავენ დღის განმავლობაში საქონლის მეთვალყურეობაზე? ____ სთ. ____ წთ.

F9.8. არის თუ არა განაწილებული ტყეში არსებული საძოვრები სოფლებს შორის?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F9.8. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F9.9., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F9.10.

F9.9. რა ფართობია განსაზღვრული 1 სოფლისთვის საძოვრებად?

10 ჰექტრამდე	1
100 ჰექტრამდე	2
500 ჰექტრამდე	3
1000 ჰექტრამდე	4
1000 ჰექტარზე მეტი	5
სხვა (მიუთითეთ)	

F9.10. არის თუ არა განაწილებული ტყეში არსებული საძოვრები ოჯახებს შორის?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F9.10 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F9.11., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F9.12.

F9.11. რა ფართობია განსაზღვრული 1 ოჯახისთვის?

1-2 ჰექტრამდე	1

2-5 ჰექტარი	2
5-10 ჰექტარი	3
10-50 ჰექტარი	4
50 ჰექტარზე მეტი	5
სხვა (მიუთითეთ) _____	

F9.12. არის თუ არა შემოღობილი/მონიშნული ტყის საძოვრები, რომელიც განაწილებულია მოსახლეობას შორის?

დიახ	1
არა	2

F9.13. არის თუ არა კერძო ფერმები ტყის ტერიტორიაზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F9.13. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F9.14., თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F9.15.

F9.14. დაახლოებით რა რაოდენობის საქონელი ჰყავთ და რა ფართობები უკავიათ აღნიშნულ ფერმებს?

პირუტყვის რაოდენობა	მსხვილფეხა/წვრილფეხა	ფართობი

F9.15. საჭიროა თუ არა ნებართვა საქონლის მოვებისთვის სატყეოდან?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F9.15. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F9.16. , თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F9.17.

F9.16. თუ იღებენ ნებართვას, რა ჯდება იგი _____ ლარი _____ ერთეული

F9.17 არის თუ არა „არაოფიციალური“ გადასახადი მოვებაზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F9.17. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა F9.18. , თუ უარყოფითი (2), გადადით კითხვა F9.19.

F9.18. თუ არის, რამდენი? _____ ლარი _____ ერთეული

F9.19. გთხოვთ, ჩამოთვალოთ ნებისმიერი საკითხი, რომელიც დაკავშირებულია მოვებასთან და არ დასმულა შესაბამისი შეკითხვა

F10. სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების მართვა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე

F10.1. არის თუ არა გამოყოფილი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწები სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე თქვენს სოფელში/რაიონში?

დიახ	1
არა	2

F10.2. იყენებს თუ არა სოფლის/რაიონის მოსახლეობა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F10.2. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა C10.3., თუ უარყოფითი (2) კითხვა F10.4

F10.3. ძირითადად რა კულტურებისთვის იყენებს ადგილობრივი მოსახლეობა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე?

ერთწლიანი კულტურები (სიმინდი, კარტოფილი, პომიდორი)	1
მრავალწლიანი კულტურები(თხილი, კაკალი, ვაშლი, სხვა (დააკონკრეტეთ)	2
სათიბი	3
ტყის პლანტაციები	4
სხვა (მიუთითეთ)	

F10.4. არის თუ არა დარეგისტრირებული სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწები, როგორც კერძო საკუთრება თქვენს სოფელში/რაიონში?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F10.4. პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა C10.5., თუ უარყოფითი (2) კითხვა F10.6.

F10.5. როდის მოხდა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწების რეგისტრაცია თქვენს სოფელში/რაიონში?

2012 წლამდე	1
2012 წლის არჩევნების პერიოდში (სექტემბერ-ოქტომბერი)	2
2012 წლის არჩევნების შემდეგ	3
სხვა (მიუთითეთ)	

F10.6. არის თუ არა სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების გაყიდვის/გასხვისების/პრივატიზების შემთხვევები თქვენს სოფელში/რაიონში?

დიახ	1
არა	2

F10.7. გსმენიათ თუ არა თქვენი სოფლის სიახლოვეს/რაიონში სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული ტყით დაუფარავი ფართობების პრივატიზაციის შესახებ?

დიახ	1
არა	2

თუ კითხვა F10.7 პასუხი დადებითია (1) გადადით კითხვა C10.8., თუ უარყოფითი (2) კითხვა F10.9.

F10.8. სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებული ტყით დაუფარავი რა ფართობების პრივატიზაცია მოხდა და რა დანიშნულებით?

ფართობი	ადგილი (გეოგრაფიული სახელწოდება)	დანიშნულება

F10.9. გთხოვთ, მიუთითოთ ტყის გამოყენების სხვა სახეები, რაც მნიშვნელოვანია თქვენთვის

თაფლის წარმოება (თაფლოვანი მერქნიანი მცენარეებით)	1
ტრადიციული მეხეური მეფუტკრეობა	2
ტრადიციული ტანსაცმლისა და საყოფაცხოვრებო საგნების წარმოება ტყის რესურსებით	3
საყოფაცხოვრებო გარემოს გალამაზება ტყის რესურსებით	4
საკალათე, საწნავი, ასახვევი, საბალიშე, საჭილოფე, საცოცხე მცენარეების გამოყენება	5
საღებავი და მთრიმლავი ნივთიერებების წარმოება	6
სხვა (მიუთითეთ)	

F10.10. თქვენი აზრით, თქვენს სოფელში რა დანიშნულება უნდა ჰქონდეს ტყეს?

გთხოვთ, მონიშნოთ:

კომერციული	1
საშემე-საყოფაცხოვრებო	2
რეკრეაციული	3
სამონადირეო	4
დაცული ტერიტორია	5
სხვა (მიუთითეთ)	

G პასუხისმგებლობის განაწილება

G1. თქვენი აზრით, ვინ არის / რომელი ორგანოა პასუხისმგებელი სატყეო სექტორის მართვაზე?
(შესაძლებელია რამდენიმე პასუხი; ამ სტრუქტურებს რესპონდენტს ვუსახელებთ მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ის დამოუკიდებლად ვერ გვისახლებს პასუხისმგებელ ორგანოებს)

პასუხისმგებელი ორგანოები	
ქვეყნის ცენტრალური ხელისუფლება	1
სამხარეო ხელისუფლება	2
ადგილობრივი თვითმმართველობა	3
შესაბამისი სამინისტრო	4
სხვა (დაასახელეთ) _____	
არ ვიცი/მიჭირს პასუხის გაცემა	99

G2. როგორ ფიქრობთ ამჟამად რამდენად ეფექტიანად ხორციელდება სატყეო სექტორის მართვა?

ძალიან ეფექტიანად	1
არც ისე ეფექტიანად	2
არაეფექტიანად	3
საერთოდ არ ხორციელდება	4
არ ვიცი/მიჭირს პასუხის გაცემა	99

G3. ტყეების საკუთრების რომელ ფორმებს მიაწიჭებდით უპირატესობას?

კერძო საკუთრება	1
სახელმწიფო საკუთრება	2
სათემო საკუთრება	3
ტრადიციული/ისტორიული საკუთრება	4
შერეული მოდელი გთხოვთ, დააკონკრეტოთ:	5
არ ვიცი/მიჭირს პასუხის გაცემა	99

G4. როგორ შეაფასებდით ქვეყნის სატყეო პოლიტიკას და რა პრობლემებს გამოყოფდით სექტორის მართვაში?

	სრულიად უმნიშვნელო	უმნიშვნელო	მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი	მნიშვნელოვანი	ძალიან მნიშვნელოვანი
1. არ არსებობს პოლიტიკური ნება სექტორის მართვის გაუმჯობესებისთვის	1	2	3	4	5
2. მიმდინარეობს გავლენის სფეროების გადანაწილება სატყეო ბიზნესზე	1	2	3	4	5
3. გადაწყვეტილების მიმღები პირების არაკომპეტენტურობა	1	2	3	4	5
4. სატყეო პერსონალის სიმცირე (რეინჯერები ვერ უმკლავდებიან მათ პასუხისმგებლობაში არსებულ უზარმაზარ ტერიტორიებს)	1	2	3	4	5
5. პერსონალის არაპროფესიონალიზმი (ტექნიკური ცოდნის ნაკლებობა)	1	2	3	4	5
6. კორუფცია/ქრთამის აღება	1	2	3	4	5
7. სახელმწიფოს არ შესწევს უნარი, მართოს ასეთი მასშტაბის საზოგადოებრივი საკუთრება (საჭიროა სექტორის დივერსიფიკაცია/ტყეების პრივატიზება)	1	2	3	4	5
8. სახელმწიფოს არ შესწევს უნარი, აკონტროლოს გრძელვადიანი ლიცენზიით გაცემული ტყეები (საჭიროა ტყეების გასხვისების შეჩერება)	1	2	3	4	5
9. კომპეტენციები თავმოყრილია ერთ უწყებაში (საჭიროა დეცენტრალიზაცია და ადგილობრივი თვითმმართველობების ჩართვა მართვის პროცესში)	1	2	3	4	5
10. სხვა, დააკონკრეტეთ_____	1	2	3	4	5

H1. თქვენი სახელი და გვარი

H1. საკონტაქტო ინფორმაცია ტელ: _____

გმადლობთ, გისრუვებთ წარმატებებს!

დანართი №2. როგორ შეაფასებდით თქვენი სოფლის სიახლოვეს არსებული ტყეების მდგომარეობას წლების მიხედვით (რეგიონის ჭრილში) დასახელებების სიხშირე

აჭარა	1990–მდე	2000 წლისთვის	2005 წლისთვის	2010 წლისთვის	2012 წლისთვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	45%	8%	1%	1%	7%
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	7%	22%	18%	11%	13%
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	17%	3%	6%	19%	11%
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	3%	9%	6%	13%	25%
ადგილ–ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	3%	14%	11%	21%	21%
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	2%	3%	10%	12%	16%
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	5%	7%	7%	15%	15%
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები	5%	3%	7%	11%	17%
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	3%	2%	1%	4%	10%
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	3%	7%	7%	6%	19%
დაზიანებულია სატყეო გზები	7%	17%	19%	27%	47%
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	3%	17%	25%	24%	48%
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	3%	6%	8%	10%	20%
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	3%	11%	13%	17%	29%
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	3%	2%	7%	12%	21%

კახეთი	1990– მდე	2000 წლისთვის	2005 წლისთვის	2010 წლისთვის	2012 წლისთვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	39%	4%	1%	1%	2%
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	18%	29%	11%	4%	6%
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	11%	9%	10%	13%	11%
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	4%	11%	17%	16%	27%
ადგილ-ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	7%	21%	23%	24%	34%
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	2%	10%	18%	22%	24%
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	1%	8%	10%	10%	7%
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები	2%	3%	5%	13%	13%
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	0%	6%	5%	5%	8%
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	7%	14%	13%	16%	20%
დაზიანებულია სატყეო გზები	7%	21%	24%	31%	32%
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	2%	14%	22%	25%	24%
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	4%	14%	15%	15%	21%
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	2%	6%	12%	15%	18%
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	2%	7%	8%	11%	13%

მცხეთა - მთიანეთი	1990– მდე	2000 წლისთვის	2005 წლისთვის	2010 წლისთვის	2012 წლისთვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	32%	9%	5%	5%	11%
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	12%	11%	11%	5%	10%
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	10%	7%	4%	11%	7%
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	12%	17%	21%	27%	34%
ადგილ-ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	5%	17%	22%	26%	34%
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	4%	7%	12%	15%	25%
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	2%	9%	10%	13%	19%
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები	3%	4%	11%	13%	15%
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	4%	3%	3%	5%	11%
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	2%	5%	9%	10%	19%
დაზიანებულია სატყეო გზები	3%	17%	23%	24%	41%
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	3%	13%	26%	24%	39%
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	1%	9%	16%	13%	28%
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	1%	8%	14%	18%	27%
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	5%	8%	13%	19%	27%

რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი	1990– მდე	2000 წლისთვის	2005 წლისთვის	2010 წლისთვის	2012 წლისთვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	38%	6%	0%	0%	2%
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	12%	20%	21%	12%	18%
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	17%	2%	2%	20%	10%
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	0%	8%	2%	8%	18%
ადგილ-ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	0%	18%	6%	19%	23%
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	0%	2%	8%	6%	12%
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	0%	3%	6%	6%	12%
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები	6%	0%	5%	11%	18%
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	2%	3%	2%	2%	8%
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	0%	6%	8%	5%	8%
დაზიანებულია სატყეო გზები	2%	13%	15%	23%	50%
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	2%	22%	32%	28%	54%
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	0%	5%	5%	5%	13%
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	0%	12%	9%	15%	28%
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	2%	2%	6%	12%	15%

სამეგრელო-ზემო სვანეთი	1990–მდე	2000 წლისთვის	2005 წლისთვის	2010 წლისთვის	2012 წლისთვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	41%	1%	1%	1%	1%
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	22%	19%	13%	11%	11%
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	4%	13%	11%	9%	12%
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	3%	11%	14%	16%	23%
ადგილ–ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	4%	15%	18%	21%	21%
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	5%	12%	16%	24%	30%
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	6%	6%	7%	8%	5%
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები	1%	6%	15%	23%	25%
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	2%	4%	6%	6%	10%
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	5%	6%	9%	12%	16%
დაზიანებულია სატყეო გზები	5%	22%	22%	20%	22%
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	2%	7%	6%	12%	15%
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	2%	6%	17%	9%	15%
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	1%	8%	10%	11%	14%
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	1%	4%	11%	9%	12%

სამცხე-ჯავახეთი	1990–მდე	2000 წლისთვის	2005 წლისთვის	2010 წლისთვის	2012 წლისთვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	40%	8%	2%	2%	9%
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	8%	22%	18%	7%	12%
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	19%	4%	7%	22%	13%
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	4%	8%	4%	12%	22%
ადგილ–ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	2%	10%	7%	15%	18%
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	0%	2%	6%	10%	11%
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	2%	7%	8%	15%	19%
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები	4%	1%	7%	11%	18%
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	3%	2%	1%	4%	7%
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	3%	7%	7%	6%	19%
დაზიანებულია სატყეო გზები	3%	11%	15%	23%	42%
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	1%	15%	21%	21%	46%
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	1%	7%	7%	8%	18%
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	0%	9%	9%	11%	19%
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	1%	1%	4%	7%	13%

ქვემო ქართლი	1990–მდე	2000 წლისთვის	2005 წლისთვის	2010 წლისთვის	2012 წლისთვის
ტყეები საუკეთესო მდგომარეობაშია	37%	8%	2%	2%	7%
ადგილი აქვს ტყის უმნიშვნელო დეგრადაციას	8%	22%	18%	7%	11%
პირველადი, ხნოვანი ტყეები შეცვლილია მეორადი, ახალგაზრდა ტყეებით	17%	2%	4%	18%	10%
ტყეების სიხშირე კრიტიკულ ზღვრამდეა დასული	4%	8%	5%	11%	22%
ადგილ–ადგილ ტყეები პირწმინდადაა გაჩეხილი	3%	12%	7%	16%	20%
ტყეების ადგილი ბუჩქნარმა და ბარდმა დაიკავა	2%	4%	9%	11%	14%
ტყეებიდან გაქრა ადრე გავრცელებული ცხოველები (დააკონკრეტეთ)	2%	6%	7%	13%	18%
ტყეებში მომრავლდა ადრე არარსებული ცხოველები	4%	1%	7%	10%	16%
ტყეები საერთოდ აღარ გამოდგება მათში ერთ დროს არსებული ცხოველების საბინადროდ	4%	3%	2%	4%	8%
ტყეებს დაკარგული აქვს რეკრეაციული და ესთეტიკური ღირებულება	4%	7%	8%	6%	19%
დაზიანებულია სატყეო გზები	3%	10%	14%	21%	41%
სატყეო გზები დაიხრამა და მიუვალი გახდა	2%	15%	22%	21%	45%
გაკაფულ ფერდობებზე დაწყებულია ეროზიული პროცესები	2%	8%	8%	9%	19%
ფერდობები ჩამორეცხილი და დამეწყრილია, გაზრდილია ღვარცოფებისა და წყალმოვარდნების რისკი	0%	7%	8%	10%	19%
ტყეების განადგურების შედეგად სოფელს სასმელი წყლის პრობლემები შეექმნა	2%	2%	4%	8%	14%